

Món rural i joves. Realitat juvenil i polítiques de joventut als municipis rurals de Catalunya

Món rural i joves

Realitat juvenil i polítiques de joventut
als municipis rurals de Catalunya

Màrius Domínguez i Amorós
Neus Monllor i Rico
Montse Simó i Solsona

Món rural i joves

Realitat juvenil i polítiques de joventut
als municipis rurals de Catalunya

Món rural i joves

Realitat juvenil i polítiques de joventut
als municipis rurals de Catalunya

Màrius Domínguez i Amorós

Neus Monllor i Rico

Montse Simó i Solsona

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

Barcelona, novembre de 2010

Domínguez Amorós, Màrius

Món rural i joves : realitat juvenil i polítiques de joventut als municipis rurals de Catalunya. – (Estudis ; 31)

Bibliografia

ISBN 9788439386339

I. Monllor i Rico, Neus II. Simó i Solsona, Montse III. Catalunya. Secretaria de Joventut IV. Títol V. Col·lecció: Estudis (Catalunya. Secretaria de Joventut) ; 31

1. Joventut rural – Catalunya 2. Catalunya – Política de la joventut
308-053.7(467.1)

Aquesta publicació es pot consultar a **www.gencat.cat/joventut/observatori**
També es pot sol·licitar i/o consultar al Centre de Documentació Juvenil
de la Secretaria de Joventut

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

1a edició: novembre de 2010
Tiratge: 500 exemplars
Impressió: CEGE
Disseny: Unitat d'autoedició. Secretaria de Joventut
Maquetació: Eloi Andinach Fernández
D L:
ISBN: 9788439386339

Índex

Presentació	7
Introducció	9
1. Objectius i metodologia	11
1.1. Objectius de l'estudi	11
1.2. Definició de l'univers	11
1.3. Metodologia	11
2. Joventut i món rural a Catalunya	15
2.1. Aproximació conceptual i estat de la qüestió	15
2.2. Món rural a Catalunya: una proposta empírica	21
2.3. Joventut i món rural: anàlisi dels resultats	40
3. Els recursos de les àrees de joventut al món rural	53
3.1. Els plans locals de joventut (PLJ)	53
3.2. L'equilibri entre recursos i necessitats: la visió de la joventut	65
3.3. En resum: polítiques de joventut a l'espai rural	68
4. La societat civil	71
4.1. Les entitats juvenils del món rural	71
4.2. La participació del col·lectiu immigrant en el món rural	72
4.3. Les relacions de la societat civil juvenil amb l'administració pública	72
4.4. El Pla local de joventut vist des de les associacions juvenils	73
4.5. Coneixement dels recursos disponibles des de la societat civil juvenil	74
5. La mobilitat juvenil al món rural	75
5.1. Tipus de mobilitat rural	75
5.2. Raons de la mobilitat	75
5.3. Perfils dels joves rurals segons la mobilitat	82
6. El món rural segons la joventut rural	91
6.1. El desig de mobilitat	91
6.2. L'alternativa de les ciutats intermèdies: la frontera com a molt	92
6.3. Vius on treballes o treballes on vius?	93
6.4. Són diferents els joves del món rural que els del món urbà?	94
6.5. Reptes de futur del món rural	95
7. La visió dels joves arrelats dinàmics	97
7.1. El perquè del seu activisme	97

7.2. Com veuen el seu poble.....	98
7.3. Com veuen la joventut rural.....	99
7.4. Com valoren les polítiques locals de joventut.....	102
7.5. Quines creuen que són les principals problemàtiques del món rural	104
7.6. El futur del poble.....	106
Conclusions	109
Bibliografia	113

Presentació

El suport als municipis i consells comarcals és un objectiu primordial de la Secretaria de Joventut. És per això que el suport als ens locals es desenvolupa de manera transversal i comprèn actuacions de tot tipus, des de subvencions econòmiques fins a assessorament tècnic passant pel lloc web de recursos per a professionals en polítiques de joventut E-Joventut.

El suport que els municipis necessiten depèn de les seves característiques, i, en aquest sentit, destaca la dificultat per atendre les demandes dels municipis rurals. El 79% dels municipis de Catalunya tenen menys de 5.000 habitants, i el 64%, menys de 2.000. Certament, la majoria de joves de Catalunya viuen en entorns urbans, però això no treu que l'atenció a les diferents realitats dels i les joves sigui una prioritat de les polítiques de joventut. El món rural té unes casuístiques pròpies i demana unes intervencions específiques, ja que, només a tall d'exemple, el 90% dels municipis de més de 2.000 habitants tenen un pla local de joventut, mentre que dels municipis més petits tan sols el 61% en disposa.

Els municipis petits realitzen, principalment, actuacions relacionades amb l'educació, el lleure i l'oci, adreçades a joves de fins a 22 anys. Sovint, la manca de recursos econòmics, de personal, de formació, o fins i tot de la mateixa regidoria de joventut dels municipis més petits, dificulten la creació d'instruments per treballar les polítiques de joventut més enllà d'aquestes qüestions i des d'una òptica integral.

Cal, doncs, generar coneixement sobre la situació dels i les joves catalans que viuen en municipis rurals (i sobre els motius d'haver-ne marxat els que ja no hi viuen) i sobre les possibilitats d'intervenció de les administracions públiques.

La jornada "Món rural i joventut", celebrada a Les Borges Blanques el novembre de 2009, va posar de manifest que per a les administracions públiques és un repte millorar les accions en matèria de joventut al territori i fer-ho d'una forma coordinada.

El document que teniu a les mans és el resultat d'una recerca duta a terme conjuntament amb la Fundació Món Rural i suposa un aprofundiment en el coneixement de la realitat dels i les joves dels municipis rurals de Catalunya.

Eugeni Villalbí i Godes
Secretari de Joventut

Introducció

La joventut és una etapa vital on es presenten unes condicions de vida diferents de les viscudes en l'etapa adolescent i de les que es viuran un cop assolida l'autonomia plena. Tradicionalment, la majoria dels treballs sociològics sobre la joventut han centrat els esforços en el col·lectiu urbà o en la joventut en general, sense fer una distinció explícita dels que viuen en entorns més rurals. No és fins els anys vuitanta quan comença a néixer la inquietud per aprofundir en les particularitats que distingeixen els joves rurals (Garcia Bartolomé, 2005). L'interès creixent per l'espai rural incorpora al seu discurs la necessitat de rejuvenir aquestes àrees i de tractar amb un interès especial el col·lectiu jove. A nivell europeu, la necessitat d'aprofundir en el coneixement de la societat rural es reflecteix en la Declaració de Cork (1996), on es proposa l'adopció d'un enfocament integral per tal d'estimular l'ocupació i la igualtat d'oportunitats en el medi rural en general i entre els joves en particular.

Parlar de joventut a la Catalunya del segle XXI és parlar d'un concepte molt fragmentat. Té els mateixos interessos vitals un home de 28 anys de Santa Coloma de Gramenet que treballa en l'àmbit de les noves tecnologies que un de la mateixa edat de Querol que treballa en la ramaderia? Té les mateixes necessitats una dona de 23 anys casada i amb dos fills que treballa des dels 16 anys que una de 30 anys soltera i sense descendència que fa un postdoctorat? Les circumstàncies, expectatives i entorns vitals de la gent jove són diversos, mutables i incerts.

Dins d'aquesta diversitat, hi ha quatre eixos fonamentals que ajuden a entendre la situació i necessitats dels joves: l'edat, les formes de convivència (vinculades al cicle vital), el gènere i el lloc on es viu. L'estudi realitzat se centra sobretot en la darrera variable estructuradora esmentada: el lloc de residència. En aquest sentit, el nostre objectiu fonamental és analitzar la situació i les necessitats dels joves del món rural i l'adequació de les intervencions i els recursos de les administracions per fer front a aquestes necessitats.

L'estudi que es presenta s'estructura en set capítols, a més d'aquesta introducció. Al primer capítol s'inclouen els objectius i la població objecte de la recerca. El segon té un triple objectiu: en primer lloc, el desenvolupament teóricoconceptual de la joventut i el món rural, i l'estat de la qüestió; en segon lloc, la proposta empírica sobre el món rural a Catalunya, i en tercer lloc, l'anàlisi empírica de la joventut i el món rural a Catalunya que permet fer una aproximació a la situació dels joves del món rural. Al tercer capítol s'estudien els recursos existents per als joves del món rural, amb un èmfasi especial en els plans locals juvenils, i es presenten les valoracions que fan els mateixos i les diverses administracions del territori. Com a complement del capítol anterior, el quart incorpora el discurs dels responsables d'associacions i entitats juvenils que actuen en el món rural (la societat civil). El cinquè capítol analitza la mobilitat dels joves del món rural a partir de tres qüestions elementals: el tipus de mobilitat que es produeix, les seves causes i el perfil dels joves rurals segons aquesta mobilitat. Al sisè capítol s'ofereix la visió dels joves rurals sobre el seu territori; concretament, es recopilen els elements transversals que han anat sorgint al llarg de totes les entrevistes realitzades durant la recerca. Aquests trets, d'una banda, identifiquen la ruralitat i, de l'altra, la diferencien, però, en tot cas, es tracta dels aspectes més rellevants pel que fa a la mobilitat dels joves del món rural. Al setè capítol es dona veu als "joves arrelats", és a dir, els que viuen en municipis rurals i tenen una participació cívica i social més activa. Finalment, es presenten les conclusions principals del treball.

1. Objectius i metodologia

1.1. Objectius de l'estudi

L'objectiu general de l'estudi és, a grans trets, analitzar la utilització que fa la població juvenil del món rural dels recursos disponibles en el territori, tenint en compte la seva situació i necessitats. A més a més, també vol estudiar-ne els itineraris de mobilitat (especialment cap als entorns urbans) i les raons que amaguen.

Com a objectius específics, s'han plantejat els següents:

- Fer una definició teoricoconceptual i de l'operativitat empírica del concepte *món rural*.
- Analitzar la realitat –situació i necessitats– dels joves catalans del món rural a partir dels sis eixos recollits al Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010 de la Secretaria de Joventut. Els eixos són: a) població i cohesió social; b) educació i cultura; c) treball; d) habitatge; e) salut, i f) participació.
- Aprofundir en el coneixement de la realitat juvenil del món rural de Catalunya a través de l'anàlisi quantitativa de dades.
- Establir una tipologia operativa territorial de les realitats juvenils del món rural a partir de l'establiment de municipis-tipus de ruralitat.
- Establir contacte amb a) els joves del món rural, b) els tècnics de joventut comarcals i c) altres agents socials vinculats als joves per copsar la dimensió qualitativa de la realitat juvenil catalana del món rural.
- Analitzar els recursos de les àrees de joventut de les diverses administracions i de la societat civil disponibles al territori (característiques, recursos, funcionament, etc.) i la seva utilització per part de la població juvenil del món rural (coneixement, utilització i valoració).
- Analitzar l'ajustament entre les necessitats dels joves del món rural i els recursos disponibles en el territori.
- Conèixer les raons principals i les condicions en què els joves del món rural decideixen abandonar el municipi d'origen, ja sigui de forma temporal o definitiva.

1.2. Definició de l'univers

El col·lectiu que ha centrat aquest estudi està format per les persones amb edats compreses entre els 15 i els 29 anys i amb veïnatge administratiu i civil a Catalunya, amb un èmfasi especial en els joves que viuen al món rural. S'ha utilitzat com a informació de base la proporcionada per les estadístiques oficials i l'Enquesta de la joventut de Catalunya de 2007. En certs àmbits d'anàlisi s'ha incrementat la franja d'edat fins als 34 anys, ja que creiem que el concepte *joventut* ha variat substancialment amb el pas del temps i ha passat a constituir una etapa de la vida més llarga que en el passat, sobretot en àmbits com l'educació, el treball i l'habitatge.

Quant al territori, l'objectiu és treballar el món rural. Ara bé, atès que una de les fases inicials de l'estudi és definir conceptualment i operativament el què s'entén per món rural, en un primer moment es treballa el conjunt de Catalunya i, posteriorment, en funció dels resultats d'aquesta fase, se seleccionen "territoris tipus" del món rural. L'anàlisi territorial bàsica parteix dels municipis, i s'estableixen cinc tipus de territoris del món rural diferenciats en quatre eixos: predomini d'un o un altre sector productiu versus equilibri productiu, desenvolupament econòmic, grandària municipal i densitat de població.

1.3. Metodologia

Per dur a terme aquesta recerca s'ha treballat des d'una visió quantitativa i qualitativa. L'anàlisi quantitativa es concreta a partir de l'anàlisi estadística del cens de 2001 i l'Estadística de població de Catalunya (les darreres dades disponibles) per aplicar empíricament el concepte *món rural a Catalunya* i la definició dels territoris tipus. Aquesta tipologia territorial és l'emprada en les anàlisis quantitatives i en les fases posteriors

de l'estudi. També s'han treballat, principalment, les dades de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya de 2005.

Amb l'objectiu d'obtenir una visió ampliada i detallada de la manera com el Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010 (PNJCat) es tradueix als plans locals de joventut (PLJ), s'ha treballat des de l'anàlisi documental i a través d'entrevistes en profunditat a professionals/tècnics de l'àmbit de la joventut de les diverses administracions públiques i entitats civils. La taula següent detalla les entrevistes que s'han realitzat i especifica la tipologia i la comarca a la qual pertany el municipi i les diferents persones entrevistades.

Taula 1. Entrevistes realitzades segons la tipologia de municipis

Tipus de municipi	Càrrec de la persona entrevistada	Codi
Agraris	Regidor de joventut	1A
	Tècnic municipal de joventut	
	Entitat juvenil	
	Tècnic comarcal de joventut	1B
	Regidor de joventut	1C
Rurals-agraris	Tècnic comarcal de joventut	1D
	Regidor de joventut	2A
	Personal tècnic ajuntament	
	Tècnic municipal de joventut	2B
Equilibri indústria-serveis	Tècnic municipal de joventut	2C
	Tècnic municipal de joventut	3A
	Tècnic municipal de joventut	
Serveis turístics	Tècnic municipal de joventut	3B
	Tècnic municipal de joventut	3C
	Tècnic municipal de joventut	4A
	Tècnic municipal de joventut	
	Regidor de joventut	4B
	Entitat municipal	4C
Serveis, propers a municipi mitjà-gran	Entitat municipal	4D
	Tècnic municipal de joventut	4E
	Tècnic municipal de joventut	5A
	Tècnic municipal de joventut	
	Tècnic municipal de joventut	5B
	Tècnic municipal de joventut	5C

Font: Elaboració pròpia.

S'han seleccionat municipis representatius dels cinc territoris tipus de l'àmbit rural resultants de l'anàlisi quantitativa realitzada. Per tant, s'analitzen els recursos de les àrees de joventut en els territoris tipus, tot estudiant-ne a fons els recursos disponibles a nivell comarcal, municipal, supramunicipal (mancomunitat de municipis, consorcis, etc.) i d'entitats civils.

Taula 2. Grups de discussió realitzats segons la tipologia de municipis

Tipus de municipi	Comarca	Codi
Agraris	Solsonès	G1
Rurals-agraris	Ribera d'Ebre	G2
Equilibri indústria-serveis	La Selva	G3
Serveis turístics	Tarragonès	G4

Font: Elaboració pròpia.

Per copsar quina és la visió que té el jovent dels PLJ s'han realitzat grups de discussió en els municipis seleccionats. Per a l'anàlisi de les trajectòries de mobilitat s'han fet entrevistes en profunditat a joves del món rural que en algun moment de la seva trajectòria vital han marxat al món urbà. Finalment, s'ha complementat el treball de camp amb cinc entrevistes a joves actius en associacions i organitzacions socials i polítiques, molt vinculats als seus pobles nats, on resideixen: són els que anomenem *joves arrelats*.

Amb la finalitat d'obtenir una representació àmplia i variada dels joves del món rural, s'ha dut a terme una caracterització dels joves que s'havia d'entrevistar en funció de les variables següents: àmbit territorial, tipologia del municipi d'origen, tipologia del municipi de destí, nivell d'instrucció, sexe i sector productiu on s'insereixen laboralment.

Taula 3. Joves entrevistats segons els criteris de mostreig

Número d'entrevista	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Total
Característiques del municipi de destinació																	
Capital de comarca								1	1						1		3
Província				1						1	1	1	1				5
Àrea Metropolitana de Barcelona		1					1										2
Entorn rural	1		1		1									1		1	5
Sense mobilitat territorial						1											1
Àmbit Territorial																	
Àmbit de Ponent			1	1	1							1					4
Comarques Gironines	1										1			1	1		4
Camp de Tarragona								1		1							2
Àmbit Metropolità									1				1				2
Terres de l'Ebre		1				1	1									1	4
Sexe																	
Home	1	1		1		1		1	1			1		1			8
Dona			1		1		1			1	1		1		1	1	8
Nivell d'instrucció																	
Baix		1				1			1								3
Mitjà				1	1			1		1					1	1	6
Alt	1		1				1				1	1	1	1			7
Sector productiu del municipi																	
Agrari	1				1												2
Construcció		1															1
Industrial						1		1	1					1			4
Serveis			1	1			1			1	1	1	1		1	1	9
Tipus de municipi rural d'origen (segons la tipologia elaborada)																	
Màxim agrari	1		1	1	1												4
Segon agrari							1									1	2
Indústria-servis		1				1		1	1								4
Turisme												1	1	1			3
Pol d'atracció										1	1				1		3

Font: Elaboració pròpia.

2. Joventut i món rural a Catalunya

En aquest capítol es dóna compte de l'aproximació al concepte *món rural* a la Catalunya actual; s'expliquen els criteris teòrics i metodològics emprats per elaborar una tipologia de classificació de la totalitat dels municipis de Catalunya en el contínuum rural-urbà, i s'exposen els resultats d'aquesta tipologia, que permet una doble línia de treball. D'una banda, permet situar els contextos rurals a nivell territorial català i poder-ne realitzar un estudi aprofundit de les característiques socials, demogràfiques i econòmiques a partir de l'anàlisi quantitativa de dades secundàries. D'altra banda, aquesta tipologia operativa d'entorns rurals permet aprofundir, a partir de dades secundàries, en el coneixement de la realitat juvenil.

2.1. Aproximació conceptual i estat de la qüestió

El treball que s'ha realitzat, des del primer moment, ha hagut d'afrontar, tant a nivell teóricoconceptual com empíric, la definició i operativització dels dos conceptes que l'estructuraven: *joventut* i *món rural*. Es tracta de dos conceptes que no tenen una definició ni caracterització unívoca, ja que se n'han donat diverses definicions, aproximacions i formes d'anàlisi empírica. A més a més, l'estudi no té com a objectiu fonamental fer un estudi teóricoconceptual centrat en aquests conceptes, sinó que vol plantejar-los des d'una orientació molt aplicada, és a dir, com a conceptes que delimitin el col·lectiu objecte d'estudi: la joventut que resideix en un context rural. D'acord amb aquestes consideracions, el col·lectiu jove objecte d'estudi s'ha delimitat en la franja d'edat de 15 a 29 anys.

2.1.1. Què és la ruralitat a Catalunya?

En les darreres dècades, la societat catalana ha sofert importants transformacions econòmiques, socials i culturals que han requerit fer una revisió profunda de les conceptualitzacions teòriques clàssiques de l'anàlisi dels entorns rurals-urbans. Aquestes transformacions han portat certes corrents analítiques a parlar d'una difuminació dels límits entre allò urbà i allò rural –i fins i tot a la desaparició de l'entorn rural– amb l'extensió quantitativa i qualitativa de la “vida” urbana. En aquest sentit, la definició de *rural* ha quedat limitada a la identitat i els discursos socials i ha considerat la ruralitat com una vocació: ser de poble.

Sigui quina sigui la perspectiva que s'adopti –que posteriorment analitzarem a fons–, si hi ha un tret que caracteritza la gran majoria dels treballs i anàlisis realitzats sobre el context rural, és el fet de definir allò rural en contraposició a allò urbà, és a dir, a partir de la negació. La ruralitat es defineix per no ser urbà i, per tant, inclou una visió negativa de la ruralitat. Aquesta negació s'estableix sempre a partir de la idea de la seva subsistència i viabilitat econòmica, demogràfica i social –ajudes públiques al sector agrari i desenvolupament d'altres sectors (industrial, turístic, de serveis, equipaments i infraestructures)–, o bé per la seva immobilitat social, el seu conservadorisme i els seus valors tradicionals (Aldomà, 2006).

Aquesta visió, que encara és present en molts treballs i discursos, va prevaldre fonamentalment als anys setanta del segle xx. Posteriorment, però, es va substituir per argumentacions que defensen que no es tracta d'una negació sinó d'una coexistència de dues realitats des d'un punt de vista econòmic, social i territorial. La coexistència i la interrelació d'ambdós contextos té en compte les demandes mútues: el món urbà demana al rural un territori multifuncional, un paisatge harmònic i una construcció tradicional que conservi els espais d'esbarjo,¹ i el món rural demana a l'urbà el reconeixement de la conservació dels espais rurals i la possibilitat de mantenir-los (beneficis mediambientals).

D'acord amb aquests discursos, s'observa que les línies argumentatives principals són l'ús que es fa des del món urbà del context rural i la subsistència econòmica dels entorns rurals –la subsistència econòmica és un punt fonamental per a la qualitat de vida i la cohesió social–. Aquests elements també s'inclouen al Programa de desenvolupament rural (PDR 2007-13), elaborat pel Departament d'Agricultura, Alimentació i

1 Espais d'esbarjo entesos des d'una visió urbana del paper i la funcionalitat del món rural (per exemple, com a parcs temàtics i nous espais de consum d'oci i temps lliure).

Acció Rural, on s'estableix que un dels eixos és "la millora de la qualitat de vida en les zones rurals i el foment de la diversificació de l'economia rural", i que les polítiques públiques han d'apropar i equiparar la qualitat de vida del món rural i el món urbà. Els seus objectius específics són:

- Incrementar l'activitat econòmica i la taxa d'ocupació.
- Fomentar l'entrada de les dones en el mercat de treball.
- Revitalitzar la vida comunitària i associativa als pobles.
- Promoure la creació de microempreses i l'artesanía.
- Fomentar les noves tecnologies de la informació i la comunicació.
- Desenvolupar el turisme.

Tots els discursos reiteren que la subsistència econòmica dels contextos rurals és un element clau, el qual passa inevitablement per la diversificació de les activitats que s'hi realitzen, ja que el sector agrari, en molts territoris, és absolutament minoritari respecte la resta de sectors. Per aconseguir la subsistència econòmica, s'assenyalen les iniciatives següents:

- El desenvolupament de polígons industrials en el context rural.
- El desenvolupament del sector serveis: cal incidir en les noves tecnologies de la informació i la comunicació, que poden permetre oferir un tipus de serveis d'alta tecnologia, creativitat, etc.
- El desenvolupament del sector turístic.
- El desenvolupament d'activitats lligades a la terra, a tradicions del poble, al medi ambient, a l'economia forestal, a una agricultura menys industrial i més preocupada per la qualitat i l'entorn, etc.

També s'apunta que aquestes aportacions s'han de fer partint d'una nova ruralitat, repensada des dels sectors econòmics i productius en el territori. Per tant, es basen en la idea de la subsistència econòmica com a motor i punt essencial de la ruralitat.

La ruralitat es repensa a partir de les estructures econòmiques i socials (bàsicament urbanes): es tracta d'una ruralitat que es concep urbana a partir d'una societat de serveis generalitzats de base urbana (Aldomà, 2006). En aquest sentit, algunes aproximacions actuals defensen la necessitat de replantejar les unitats d'anàlisi territorial per la importància de les capitals de comarca com a centres urbans de serveis i nuclis en contextos rurals determinats.² Responen, doncs, a una visió del territori rural estructurat en ciutats intermèdies que són nuclis i centres de serveis i d'activitat econòmica. Un exemple d'aquesta dinàmica és la importància de la mobilitat interna a les comarques per raons d'estudi i treball i els canvis de residència de parelles joves que deixen la ciutat per urbanitzacions i/o pobles petits propers a les capitals de comarca (moguts per la qualitat i el preu de l'habitatge).

Tanmateix, aquesta realitat mostra dues cares ben diferents en alguns entorns rurals: d'una banda, hi ha els entorns rurals de petits pobles dormitori molt propers a capitals de província ("la invasió dels nouvinguts", segons les paraules d'habitants de pobles petits), i de l'altra, un cert abandonament dels nuclis més aïllats i la marxa de la població cap a la capital de comarca.

Independentment de la valoració que se'n faci, sembla que és necessari considerar i afavorir els serveis mancomunats i les infraestructures supracomarçals i generals. Cal reintroduir en la nova ruralitat altres elements que tinguin en compte les relacions socials i humanes (la comunitat), les percepcions i actituds, i els referents d'allò que significa viure en el món rural. Això és, unes noves mirades i la recuperació de les fortaleeses i l'experiència social i humana de l'entorn rural.

² En moltes ocasions, els territoris amb més problemes de desenvolupament són els que tenen una capital de comarca més afeblida des del punt de vista econòmic i social.

Com a conclusió general podem assenyalar que avui en dia no es pot parlar d'una problemàtica general de desenvolupament rural, perquè els contextos rurals de Catalunya presenten unes estructures demogràfiques, socials i econòmiques ben diferents. Per tant, la ruralitat, en singular, no existeix, sinó que cal parlar de diferents ruralitats a la Catalunya actual: una visió plural i diversa de les condicions de vida en entorns rurals.

2.1.2. Una primera definició del concepte ruralitat

Com hem vist, la realitat rural és complexa, i la definició d'allò rural, lògicament, no és senzilla, i requereix ser treballada amb cura: a mesura que els espais rurals evolucionen, ha de ser capaç de donar compte dels canvis i la diversitat.

Una revisió dels diversos enfocaments teòrics mostra que no hi ha acord entre ells. Per a molts autors, el concepte *món rural* és caòtic i s'empra *ad hoc* segons l'objecte d'estudi: ja no com a substantiu sinó com a adjectiu. Les grans preguntes al respecte són: es pot conceptualitzar avui dia una realitat rural?; han estat tan importants les transformacions socials, econòmiques, demogràfiques i culturals que ja no té sentit intentar fer-ne una definició?; ens hem de moure per un interès teóricoconceptual o ha de prevaldre l'interès pragmàtic en l'anàlisi de les polítiques públiques? La nostra posició és que, encara que aquest estudi tingui un interès pragmàtic clar, és necessari aclarir conceptualment l'entorn rural. Ara bé, el punt de partida ha de ser un concepte que sigui útil per entendre les condicions de vida i els recursos disponibles per a la població juvenil que viu al món rural. Per tant, l'objectiu no és tant elaborar una definició rígida i estanca sinó més difusa i amb fronteres menys clares per tal que sigui més útil.

Les perspectives clàssiques de la ruralitat són poc aplicables a la realitat actual a causa de les grans transformacions que s'hi han produït (interdependència entre espais, grups socials, activitats econòmiques, etc.), tot i que han estat a la base de desenvolupaments posteriors. Les recerques clàssiques de Thomas i Znaniecki sobre els conceptes *sistema social tradicional* (comunitat) enfront *sistema social modern* (associació) van plantejar una perspectiva dicotòmica de dualitat i contraposició. Paral·lelament, la perspectiva teòrica contraposada plantejava un continu entre el pol rural i el pol urbà, per tant, responia a la idea de gradació i evolució gradual cap als contextos urbans. La ruralitat s'identificava amb el treball agrari, la densitat de població baixa, l'escassa diferenciació i mobilitat social, i les relacions socials basades en la interacció primària. Ambdues perspectives inicials incloïen les idees subjacents següents:

- El món rural es considera tancat en si mateix, aïllat i homogeni.
- Es contraposa el món rural i l'urbà com dos models de societat diferenciats segons el seu procés de modernització. Hi ha una tendència creixent al domini del model urbà i una desaparició progressiva del model rural.

Els darrers anys hi ha hagut un canvi de llenguatge des de les institucions públiques –fonamentalment de la Unió Europea– i els acadèmics, que han començat a diferenciar dos termes que en molts casos s'empraven indistintament: *agrari* i *rural*. L'explicació és que allò rural va més enllà d'un model de producció, ja que es refereix a tot un teixit econòmic i social que abasta un conjunt d'activitats econòmiques diferenciades, actors socials, etc. Aquestes aproximacions porten a una definició descriptiva eclèctica, amb menys precisió, però amb un tret fonamental: va més enllà d'allò agrari com a element definitori de la ruralitat (un exemple clar n'és l'enfocament politicoadministratiu de l'OCDE i l'UE). Es tracta, doncs, d'una aproximació pragmàtica allunyada de plantejaments que impliquen la introducció de variables sociològiques per entendre l'estructura econòmica i social.

Les transformacions socials, econòmiques i culturals han difuminat les fronteres entre allò rural i urbà, i a la vegada han accentuat l'heterogeneïtat interna dels territoris amb l'aparició de noves realitats més complexes. Per tant, és necessari repensar els conceptes que fem. Cal un nou concepte que sigui útil per donar compte de les grans transformacions del món rural dels darrers anys a nivell europeu, les principals de les quals són:

1. Diversificació del teixit econòmic i social: la pluriactivitat:

- Creixement del sector serveis.

- Petites empreses manufactureres.
- Disminució de la importància del sector primari i desvinculació entre l'activitat agrària i l'organització social.
- Agricultura a temps parcial/pluriactivitat de pagesos.
- Disminució de la superfície agrària útil i la necessitat de mà d'obra.
- Integració de l'agricultura en l'entramat industrial i agroalimentari.
- Expansió de les tecnologies de la informació i la comunicació, el turisme i els negocis al voltant de l'oci.

2. Canvis demogràfics i socioculturals:

- Processos d'envelliment i despoblació contínua d'algunes àrees.
- Impacte dels nous moviments migratoris i la seva extensió al territori.
- Apropiació de l'espai per part dels habitants urbans: residencial i població flotant.
- Processos de continu urbà en algunes àrees, les més poblades: barreja del món rural i urbà (territorial, d'hàbits i costums, de feines, de formació, etc.).

3. Canvis institucionals:

- Descentralització dels recursos i els serveis.
- Noves modalitats associatives (corporativisme).
- Efectes de les polítiques estructurals de la Unió Europea (sobretot en relació amb les polítiques agràries) en el desenvolupament socioeconòmic.

4. Canvis tecnològics:

- Implantació de noves tecnologies agràries i canvi en el model productiu.
- Extensió de les tecnologies de la informació i la comunicació.

5. Canvis culturals:

- Revalorització del medi ambient; creixement de les demandes ambientals del món rural.
- Viure al poble (ser “de pagès”) com a “mode de vida”.
- Extensió de la idea de la pagesia com a guardiana del medi ambient.
- Canvis en les concepcions del món rural, tant des del món urbà com des del mateix espai rural.

D'acord amb aquesta idea, el concepte *ruralitat* ha de poder incloure les tres estructures bàsiques de qualsevol societat: l'econòmica, la social i la cultural. Per tant, podem dir que avui en dia el territori rural es caracteritza per uns processos econòmics diferents dels de les ciutats? Observem una estructura social diferent o certes variacions respecte de la vida urbana? I els valors rurals? L'anàlisi general d'aquestes preguntes ens podria portar –tret d'alguns contextos específics característics d'una densitat molt baixa i de dificultats serioses de comunicació i distància– a concloure que la ruralitat no existeix. I els joves són els primers a percebre-ho:

- L'agricultura ja no és la feina que identifica la ruralitat segons els indicadors objectius clàssics, encara que es manté força arrelada en la identificació subjectiva col·lectiva.

— Les comunicacions i les transformacions tecnològiques i culturals estenen la mentalitat i els valors urbans.

— Es produeix un augment de la mobilitat quotidiana.

Els estudis europeus mostren que en els darrers quinze anys hi ha hagut un canvi de dinàmica en moltes àrees rurals, ja que s'ha passat d'un declivi a una revitalització. Els canvis més importants s'han produït en les zones rurals properes a àrees urbanes, encara que també hi ha algunes regions remotes que han presentat canvis en sentit positiu. I tot això tenint en compte que a Europa el model creixent de "ciutat difusa" està portant algunes àrees rurals a apropar-se cada vegada més a les urbanes. La ciutat s'està inserint en el camp, tot dibuixant un escenari on una persona pot viure al camp, treballar a la ciutat, comprar cada vegada en un lloc diferent, gaudir de la natura, etc. Així doncs, la mobilitat incrementa les possibilitats alhora que barreja les identitats.

El medi ambient adquireix cada cop més importància. El valor de l'espai rural i les seves condicions ambientals estan en augment, així com el turisme a les àrees rurals. La valorització de la cultura, l'arquitectura i les tradicions van de la mà d'aquest renaixement rural. Es pot parlar, doncs, d'una atractivitat de les àrees rurals, almenys quant a la gent de ciutat.

Tot plegat sembla apuntar que la dialèctica urbà-rural ha passat a estar dominada per les necessitats de la població urbana. L'entorn rural s'ha convertit en un referent simbòlic (Prieto, 2000), per això es reconeix, des de certs àmbits, que el concepte *rural*, tal com s'ha definit fins ara –malgrat tenir un cert ressò en els mitjans polítics, administratius i de comunicació–, ha de començar a ser abandonat per la seva llunyania a la realitat de la població i pel seu poc poder explicatiu del benestar i les condicions de vida de la joventut que hi viu. En aquest sentit, darrerament estan apareixent nous conceptes que intenten substituir el terme *rural* i que poden donar compte de les transformacions esmentades: un dels que ens sembla més interessants és el de *ciutat-comarca* (Aldomà, 2007), segons el qual la ruralitat és més urbana i ciutadana.

A més a més, com veurem en detall més endavant, la ruralitat es pot definir a partir d'indicadors de context (nombre d'habitants, percentatge d'ocupació agrària, distància a la ciutat, etc.) i també a partir de la percepció que els seus habitants i/o visitants tenen de l'espai rural. Això és, a partir dels discursos de les persones, de les seves vivències i de la interpretació del món on viuen. Per aquest motiu esdevé interessant conèixer la representació que els mateixos joves de les àrees rurals tenen del lloc on viuen i treballen.³

Malgrat tot, la ruralitat es presenta com un atribut dinàmic, on moltes aproximacions poden ser igualment vàlides. La mateixa OCDE afirma que no existeix una definició oficial d'allò que significa *ruralitat*.

La qüestió que cal plantejar-nos és: s'ha de canviar de concepte (*rural*) o la seva definició? La nostra proposta és redefinir el concepte *món rural*, de manera que sigui útil per a l'anàlisi de la vida de les persones. Cal un nou concepte que tingui unes fronteres més difuses i movibles per tal de poder ser útil interpretativament, però que, a la vegada, sigui una definició. Una de les primeres coses que necessita el món rural i la seva diversitat és entendre's a si mateix, per tant, s'ha de poder copsar i definir, s'ha de poder explicar i viure des de les múltiples realitats de ruralitat coexistents.

2.1.3. Una definició operativa de la ruralitat

En les diferents definicions operatives de l'entorn rural elaborades fins al moment per diversos autors i institucions, s'han ofert diverses aproximacions empíriques. A continuació, i sense estendre'ns-hi massa, en presentem les característiques més generals.

3 Més endavant donarem idees interpretatives al respecte a partir dels resultats de les discussions de grup que s'han realitzat a la gent jove del món rural.

Tradició quantitativa

En la taula següent es resumeix una de les tradicions més fecundes en la definició i operativització de la ruralitat: la quantitativa. Es tracta de la tradició que emprava indicadors que permeten descriure el context i el territori on viuen les persones.

Taula 4. Aproximació empírica al concepte de ruralitat: indicadors de la tradició quantitativa

Font	Indicadors		
	Activitat i mercat laboral	Mobilitat quotidiana	Habitatge i territori
OCDE			Densitat de població Grandària municipal
Estudis diversos	Sector d'activitat dominant i especialització productiva % de població ocupada al sector agrari Llocs de treball al sector agrari Renda per càpita	Taxa d'obertura i contenció de sistemes urbans Accessibilitat a la xarxa viària	Segones residències Densitat de població Grandària municipal Medi físic Envel·liment Immigració Creixement demogràfic
Índex de ruralitat d'Anglaterra i Gales (Cloe, 1977)	Taxa d'ocupació Taxa d'ocupació al sector serveis Estructura ocupacional	Canvi de població Desplaçament diari Distància a ciutat gran	Densitat de població Població de + 65 anys Població femenina-masculina 15-45 anys Migracions
Àrea construïda	-	-	Ús del sòl
INE	-	-	Grandària municipal
Clout (1993)	Ocupació en activitats terciàries i secundàries	-	Densitat de població Infraestructures Domini de l'ús del sòl agrícola
Parlament Europeu (1988)	Modernització de l'agricultura Especialització dels sectors econòmics / plurifuncionalitat Tipus d'ocupacions: ingressos, estabilitat	Creixement poblacional Moviment residencial Moviment migratori Densitat població	Segones residències Índex de construcció habitatges Usos del sòl Degradació del medi ambient Infraestructures de serveis-equipaments

Font: Elaboració pròpia.

En la forma d'operativitzar el concepte, s'observa que cada definició fa referència a un ús especialitzat del terme i no a una mesura generalitzada de la ruralitat. Per tant, és innegable un cert funcionalisme en aquestes aproximacions, a la vegada que es confon el mitjà (l'instrument) per delimitar l'espai rural amb la definició mateixa de *rural*. De forma més concreta, les crítiques que ha rebut aquesta tradició es fonamenten en el seu relativisme històric; en la sensibilitat a les dades disponibles, a les estadístiques i a la definició dels indicadors; en la sensibilitat a la qüestió d'escala respecte a allò que és rural, i en l'oblit de dades qualitatives.

Tradició qualitativa

La tradició més qualitativa de la definició té en compte les percepcions i els significats de la realitat percebuda: la construcció social de la ruralitat, és a dir, les representacions socials que es tradueixen en discursos que orienten les actuacions humanes i que es basen en valors socials (Paniagua i Hoggart, 2002).

En aquesta perspectiva no es produeix una dualitat entre allò urbà i allò rural, ni tampoc una negació o desaparició de la ruralitat. El que realment defineix aquesta construcció social és el procés de canvi i recerca permanent de la seva identitat, una identitat que en molts casos es basa en un discurs moralitzant d'allò que és rural, en l'assignació de valors i creences, i en una visió idealitzada.

En aquest sentit, no existeix un espai social rural únic –de la mateixa manera que no existeix una urbanitat única–, sinó que en un mateix espai físic geogràfic rural coexisteixen diferents espais socials (agents socials dominants, posicions antagòniques, conflictives) amb les seves representacions estereotipades.

Una diferència fonamental de la tradició més qualitativa enfront la quantitativa és que la primera no pretén delimitar espacialment allò rural, sinó caracteritzar-ne els processos, les estructures i les percepcions socials.

A nivell europeu, les representacions socials del context rural s'agrupen en tres grans discursos (Frouws, 1998): a) discurs agro-ruralista (dimensió social); b) discurs utilitarista (dimensió econòmica), i c) discurs hedonista (dimensió cultural).

L'enfocament de fluxos

Aquest enfocament sistèmic i de fluxos té com a objectiu analitzar els processos migratoris (de la ciutat al camp) i l'ús del territori. En aquesta anàlisi hi ha dos conceptes centrals:

- L'edil·li rural: analitza la idea estereotipada de l'entorn rural (relacions socials, medi ambient, salut i estil de vida).
- La producció-consum de l'espai: noves relacions camp-ciutat. L'espai com a producció (d'oci, recreatiu), la multifuncionalitat dels espais i el paper dels interessos empresarials i especulatius.

L'enfocament de la reestructuració

La incorporació de la visió de la reestructuració a l'estudi de la ruralitat sorgeix a partir dels anys vuitanta, coincidint amb els processos internacionals de reestructuració econòmica i social. Les seves línies de treball i anàlisi se centren fonamentalment en els processos, els canvis en els sectors econòmics dels entorns rurals (desvinculació de la ruralitat del sector agrari), les noves polítiques ambientals i els seus impactes en l'estructura social.

A mode de conclusió, podem assenyalar que els paràmetres que permeten identificar les ruralitats s'han definit en: econòmics (estructura econòmica local i paper de l'estat); socials (demografia, envelliment, nous moviments demogràfics, etc.); polítics (formes de participació) i culturals (sentit de localitat i de comunitat).

2.2. Món rural a Catalunya: una proposta empírica

2.2.1. Procés d'elaboració d'una tipologia de municipis a Catalunya

En l'apartat anterior ja hem fet referència a les aproximacions conceptuals i operatives a la ruralitat. Així doncs, en aquest presentem la tipologia de la ruralitat a Catalunya que hem definit per a aquest estudi. Hi ha diverses idees –apuntades en les diverses aproximacions– que han constituït la base d'aquesta tipologia: en primer lloc, la nostra voluntat de construir una tipologia de municipis capaç d'incloure la diversitat d'entorns rurals presents a Catalunya, el tret fonamental de la qual és la diversitat i l'heterogeneïtat de les situacions de vida de les persones que hi viuen. En segon lloc, hem volgut definir una tipologia que ens permetés aprofundir en la manera com viu la gent: quines són les seves condicions de vida, el seu benestar, les situacions i trajectòries vitals. Per últim, hem pretès construir una tipologia a nivell municipal, tot intentant aïllar l'efecte de les realitats de les capitals de comarca en la definició social, econòmica i demogràfica del territori.

Per a la construcció de la tipologia operativa de ruralitat hem emprat dades secundàries del Padró d'habitants (de 2006 i 2007, bàsicament, tot i que en alguns indicadors la darrera dada municipal disponible ha estat el cens de 2001). En un primer moment hem estudiat els indicadors disponibles en unitats municipals (taula 5). A partir d'una anàlisi descriptiva i de correlacions entre els indicadors originals, hem procedit a seleccionar els indicadors que s'han revelat útils i vàlids en la caracterització territorial.

Taula 5. Indicadors municipals que poden ser utilitzats en l'operativització del concepte de ruralitat

Activitat i mercat laboral	Mobilitat	Habitatge i territori	Altres
– Dependència del sector agrari – Especialització dels sectors econòmics / plurifuncionalitat – Tipus d'ocupacions: ingressos estabilitat – Renda per càpita	– Proximitat a les zones urbanes – Moviment residencial – Moviment migratori – Mobilitat obligada – Accessibilitat a la xarxa viària – Paper de la comarca en la mobilitat (ciutats-comarca)	– Densitat de població – Grandària municipi – Segones residències – Índex de construcció d'habitatges – Usos del sòl – Degradació del medi ambient	– Envel·liment – Creixement poblacional – Infraestructures de serveis i equipaments

Font: Elaboració pròpia.

Els indicadors que s'han utilitzat han estat els següents:

1. Nombre d'habitants

Aquest indicador és un dels fonamentals en totes les classificacions. En aquest cas, s'ha utilitzat l'emprada per l'INE i que distingeix els municipis catalans en: menors de 2.000 habitants (petits municipis rurals), d'entre 2.000 i 10.000 habitants (municipis intermedis) i de més de 10.000 habitants (municipis grans: urbans). La taula següent mostra la distribució dels municipis catalans segons aquests paràmetres. S'observa que, del total de municipis, l'11,9% es pot considerar plenament urbà, i el 64,3%, rural.

Taula 6. Municipis segons el número d'habitants. Catalunya, 2007

Número d'habitants	Freqüència	Percentatge
< 2.000 (rural)	608	64,3
2.000-10.000 (intermedi)	225	23,8
> 10.000 (urbà)	113	11,9
Total (municipis)	946	100

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Padró de població (Idescat).

2. Densitat de la població

Aquest indicador també és un dels clàssics en les definicions internacionals sobre la ruralitat. En la tipologia que es presenta s'han classificat els municipis segons la definició de l'OCDE –que estableix el límit en els municipis de menys de 150 hab./km²– i segons la densitat que estableix la Llei de desenvolupament sostenible (en endavant, *LLDS*), que fixa el límit en els 100 hab./km².

Taula 7. Municipis segons la densitat de població, a partir del criteri OCDE i del criteri LLDS. Catalunya, 2007

Densitat de població	Freqüència	Percentatge
Criteri OCDE		
< 150 hab./km²	695	73,5
> 150 hab./km²	251	26,5
Criteri LLDS		
< 100 hab./km²	630	66,6
> 100 hab./km²	316	33,4
Total (municipis)	946	100

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Padró de població (Idescat).

La comparativa entre ambdues taules mostra que 65 municipis catalans (695-630) registren una densitat intermèdia entre 100 i 150 habitants per quilòmetre quadrat. En aquest sentit, i d'acord amb el criteri de la densitat de la LLDS i la classificació de grandària municipal de l'INE, hem distingit els municipis anomenats *rurals LLD*, que són els que tenen menys de 2.000 habitants⁴ i una densitat inferior als 100 habitants per quilòmetre quadrat (el 58,4% dels municipis de Catalunya).

Taula 8. Municipis segons població i densitat. Catalunya, 2007

Tipus de municipi	Habitants	Densitat (hab./km²)	Freqüència	Percentatge
Petits	<2.000	<100	552	58,4
Petits de densitat intermèdia	<2.000	100-150	26	2,7
Petits densos	<2.000	> 150	30	3,2
Mitjans de densitat petita o intermèdia	2.000-10.000	<150	114	12,1
Mitjans densos	2.000-10.000	>150	111	11,7
Grans de densitat petita o intermèdia	> 10.000	<150	3	0,3
Urbans	> 10.000	> 150	110	11,6
Total (municipis)	-	-	946	100

Font: Elaboració pròpia.

En l'altre extrem, hem anomenat *urbans* els municipis de més de 10.000 habitants i amb una densitat superior a 150 habitants per quilòmetre quadrat (gairebé el 12% dels municipis). Entre ambdós pols de la classificació, s'han considerat els municipis intermedis (de 2.000 a 10.000 habitants) segons la seva densitat, i els municipis més grans amb una densitat molt baixa.

A partir d'aquesta primera classificació hem treballat la resta dels indicadors. D'aquests, els únics que han resultat vàlids⁵ per a la classificació final han estat els relacionats amb els sectors d'activitat i el percentatge de persones ocupades en aquests sectors.

3. Sectors d'activitat

Per construir l'especialització o diversificació dels sectors d'activitat i del mercat de treball dels municipis, es va construir una variable tipològica a partir de tècniques multivariades (l'anàlisi factorial i l'anàlisi de classificació) que permetés construir una tipologia densa i sintètica dels sectors d'activitat en els municipis. Tot i

4 S'ha usat com a criteri els 2.000 habitants i no els 5.000, tal com planteja la LLDS, ja que en aquesta classificació s'ha cregut oportú diferenciar els municipis més petits dels intermedis en el context català.

5 A partir de tècniques estadístiques, com ara l'anàlisi exploratòria i l'anàlisi de correlacions entre els indicadors.

que la primera classificació tipològica va resultar en set grups diferenciats, es van agrupar en quatre realitats econòmiques ben diferenciades, emprant com a indicador clau el percentatge de població ocupada en els sectors d'activitat:

- Municipis amb una presència forta del sector agrari (entre un 30 i 45% de població ocupada en el sector agrari).
- Municipis amb presència del sector agrari (al voltant del 17% de població ocupada en el sector agrari).
- Municipis amb equilibri entre el sector industrial i el sector serveis (amb un equilibri entre la població ocupada en ambdós sectors).
- Municipis amb una presència forta del sector serveis (al voltant del 60-67% de població ocupada en el sector serveis).

Taula 9. Municipis segons sector d'activitat clau. Catalunya, 2007

Sector d'activitat clau	Freqüència	Percentatge
Presència forta del sector agrari	197	20,8
Presència del sector agrari	257	27,1
Equilibri entre serveis i indústria	142	15,0
Presència forta del sector serveis	350	37,0
Total (municipis)	946	100

Font: Cens de població (Idescat).

Cal fer notar que en el darrer cas (municipis amb una presència forta del sector serveis) coexisteix una doble identitat de municipis amb una presència important del sector serveis: els del sector turístic (per exemple, Cadaqués) i els no turístics però molt propers a les capitals de província o a grans municipis que són pols d'atracció (per exemple, Alpícat). Aquesta diferència interna, a partir de les dades quantitatives, no s'ha pogut acabar de delimitar per la manca d'indicadors refinats, però es tindrà molt en compte en el treball de camp que es realitzarà en les fases posteriors de l'estudi.

Juntament amb les dues variables tipològiques anteriors (la densitat i població, d'una banda, i els sectors d'activitat, de l'altra) es va treballar amb dues variables més: el percentatge de població amb mobilitat obligada i la distància del municipi a la capital de comarca més propera. Els resultats d'aquestes anàlisis van mostrar una capacitat discriminatòria molt baixa entre els municipis catalans. Per tant, la tipologia final de ruralitat es va construir a partir de la combinació de les dues tipologies anteriors.

2.2.2. Resultats: els municipis de Catalunya segons la seva ruralitat

Finalment, la tipologia resultant agrupa la totalitat dels municipis de Catalunya en deu grups o tipus, en funció de la seva relació amb la ruralitat. En la taula següent es mostren els resultats:

Taula 10. Tipologia de municipis. Catalunya, 2007

Tipus de municipi	Freqüència	Percentatge
1. Rurals LLDS màxim agrari	187	19,8
2. Rurals LLDS agrari	209	22,1
3. Rurals LLDS indústria-serveis	99	10,5
4. Rurals LLDS serveis	57	6,0

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

5. Rurals no LLDS màxim agrari	10	1,1
6. Rurals no LLDS agrari	43	4,5
7. Rurals no LLDS equilibri indústria-serveis	70	7,4
8. Rurals no LLDS serveis	146	15,4
9. Urbans	83	8,8
10. Capitals de comarca	42	4,4
Total	946	100

Font: Elaboració pròpia.

Tal com hem comentat anteriorment, quan s'empra el terme *rurals LLDS* es fa referència a la ruralitat segons la Llei de desenvolupament sostenible del medi rural d'Espanya (2007), amb la correcció d'incloure tan sols els municipis rurals segons INE: els que tenen menys de 2.000 habitants i una densitat inferior a 100 habitants per quilòmetre quadrat. D'altra banda, quan s'empra el terme *rurals no LLDS* es fa referència als municipis que no compleixen estrictament les condicions però que es troben en una posició intermèdia respecte els dos criteris anteriors. Així, per exemple, es consideren els municipis que tenen entre 2.000 i 10.000 habitants (intermedis segons l'INE, rurals també segons l'OCDE) i/o amb una densitat entre 100 i 150 habitants per quilòmetre quadrat (criteri de ruralitat per l'OCDE).

Concretament, hi ha: municipis petits (menys de 2.000 habitants) amb una densitat intermèdia (de 100 a 150) o molt densos (superior a 150); municipis intermedis amb densitat baixa o intermèdia, i, fins i tot, algun municipi que supera els 10.000 habitants (per poc) però que té una densitat molt baixa. El grup de municipis urbans inclou els que tenen més de 10.000 habitants i una densitat superior a 150 hab./km². D'aquest darrer s'han separat les capitals de comarca per poder analitzar-ne la influència en la resta de municipis.

2.2.3. Distribució i característiques dels municipis segons la tipologia

A continuació s'ofereix una descripció breu de cada un dels vuit tipus de municipis rurals, organitzats en quatre grups segons el seu sector d'activitat predominant.

Màxim agrari (grup 1 i 5)

En aquest grup s'inclouen els municipis rurals més petits i amb una densitat baixa (els anomenats *rurals LLDS*) i els intermedis petits o amb una densitat superior a 100 hab./km² (rurals no LLDS). Són municipis majoritaris en les comarques del Solsonès, la Terra Alta, les Garrigues, la Noguera i el Priorat.

Els municipis més petits són els que presenten una problemàtica major d'envelliment de la població i una evolució i dinamisme poblacional menor: s'hi produeix un creixement natural molt negatiu que, junt amb un moviment migratori menys important, revela una evolució poblacional estancada.

D'altra banda, els municipis màxim agraris però intermedis es caracteritzen, així com les capitals de comarca, per ser els que tenen una taxa d'immigració més elevada. Aquest fenomen, que encara és molt recent, tindrà un impacte considerable en els propers anys en l'estructura demogràfica d'aquests municipis, que actualment és força envellida.

Rural agrari (grups 2 i 6)

Aquest grup està format pels municipis amb una presència significativa del sector agrari. Són força presents en les comarques del Baix Ebre, el Baix Camp, Osona, el Pla d'Urgell, el Segrià i el Ripollès.

Els municipis rural agraris, que són els segons en importància per la presència del sector agrari, constitueixen un grup molt similar a l'anterior de màxim agraris però amb una incidència menor de les problemàtiques

de l'envelliment i l'estancament poblacional. La seva diversificació econòmica en altres sectors i el fet de disposar d'un sector agrícola molt més intensiu i tecnificat els ha comportat un dinamisme poblacional i socioeconòmic més gran.

Rurals d'equilibri entre la indústria i els serveis (grups 3 i 7)

El tercer grup de municipis rurals són els que tenen un equilibri entre la indústria i els serveis. Són municipis que s'estenen per l'Anoia, el Bages, Osona i la Selva. El seu perfil sociodemogràfic i migratori correspon a la mitjana catalana, encara que els municipis més petits d'aquest grup estan més envellits.

Rurals amb predomini dels serveis (grups 4 i 8)

El quart grup de municipis rurals, anomenat *de serveis*, inclou els municipis que tenen més dinamisme poblacional a causa d'una taxa d'immigració alta i una emigració baixa. Són grups molt presents a l'Alt Penedès, el Baix Llobregat, el Baix Penedès, el Gironès, el Maresme, el Tarragonès, el Vallès Oriental i la Val d'Aran.

Les taules següents mostren l'anàlisi de la tipologia de municipis proposada a partir de les dades padronals dels municipis.

Taula 11. Tipologia de municipis segons les dades padronals. Catalunya, 2007

Tipus de municipi	Municipis	% Municipis	Habitants	% Habitants	Superfície (km²)	% Superfície
1. Rurals LLDS màxim agrari	187	19,8	81.778	1,1	7.641,95	23,8
2. Rurals LLDS agrari	209	22,1	106.802	1,5	7.380,86	23,0
3. Rurals LLDS indústria-serveis	99	10,5	77.690	1,1	3.010,80	9,4
4. Rurals LLDS serveis	57	6,0	27.716	0,4	2.056,85	6,4
5. Rurals no LLDS màxim agrari	10	1,1	34.647	0,5	560,09	1,7
6. Rurals no LLDS agrari	43	4,6	110.807	1,5	1.491,37	4,6
7. Rurals no LLDS indústria-serveis	70	7,4	296.577	4,1	2.089,26	6,5
8. Rurals no LLDS serveis	146	15,4	585.141	8,1	3.316,09	10,3
9. Urbans	83	8,8	2.588.776	35,9	1.774,74	5,5
10. Capitals comarca	42	4,4	3.300.610	45,8	2.786,05	8,7
Total	946	100	7.210.544	100	32.108,06	100

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Padró de població (Idescat).

De fet, els municipis que s'han considerat rurals inclouen gairebé el 60% de municipis catalans però tan sols un 4% de la població. Per la seva banda, els municipis urbans (capitals de comarca incloses) inclouen el 13% dels municipis però agrupen el 81% de la població catalana.

A continuació es presenta una taula i un mapa que classifiquen tots els municipis de Catalunya segons la tipologia elaborada.

Taula 12. Municipis segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2007

Grup 1. Rurals LLDS màxim agraris	
Municipi	Comarca
Aiguamúrcia	Alt Camp
Montferri	Alt Camp
Nulles	Alt Camp
Vila-rodona	Alt Camp
Cabanelles	Alt Empordà
Masarac	Alt Empordà
Mollet de Peralada	Alt Empordà
Siurana	Alt Empordà
Torroella de Fluvià	Alt Empordà
Vilamacolum	Alt Empordà
Vilaür	Alt Empordà
Bassella	Alt Urgell
Cabó	Alt Urgell
Coll de Nargó	Alt Urgell
Estamariu	Alt Urgell
Fígols i Alinyà	Alt Urgell
Peramola	Alt Urgell
Vansa i Fórnols, la	Alt Urgell
Bellprat	Anoia
Calonge de Segarra	Anoia
Montmaneu	Anoia
Pujalt	Anoia
Rubió	Anoia
Sant Pere Sallavinera	Anoia
Veciana	Anoia
Aguilar de Segarra	Bages
Gaià	Bages
Vilanova d'Escornalbou	Baix Camp
Alfara de Carles	Baix Ebre
Benifallet	Baix Ebre
Tivenys	Baix Ebre
Fontanilles	Baix Empordà
Serra de Daró	Baix Empordà
Tallada d'Empordà, la	Baix Empordà
Ultramort	Baix Empordà
Espunyola, l'	Berguedà
Montclar	Berguedà
Montmajor	Berguedà
Quar, la	Berguedà
Sagàs	Berguedà
Santa Maria de Merlès	Berguedà
Viver i Serrateix	Berguedà
Meranges	Cerdanya
Prullans	Cerdanya
Llorac	Conca de Barberà

Passanant i Belltall	Conca de Barberà
Piles, les	Conca de Barberà
Pontils	Conca de Barberà
Vilanova de Prades	Conca de Barberà
Albagés, l'	Garrigues
Bellaguarda	Garrigues
Bovera	Garrigues
Castelldans	Garrigues
Cervià de les Garrigues	Garrigues
Cogul, el	Garrigues
Floresta, la	Garrigues
Fulleda	Garrigues
Granadella, la	Garrigues
Granyena de les Garrigues	Garrigues
Juncosa	Garrigues
Omellons, els	Garrigues
Pobla de Cérvoles, la	Garrigues
Puiggròs	Garrigues
Soleràs, el	Garrigues
Torms, els	Garrigues
Vilosell, el	Garrigues
Sant Ferriol	Garrotxa
Galera, la	Montsià
Godall	Montsià
Mas de Barberans	Montsià
Albesa	Noguera
Algerri	Noguera
Avellanès i Santa Linya, les	Noguera
Baronia de Rialb, la	Noguera
Bellcaire d'Urgell	Noguera
Bellmunt d'Urgell	Noguera
Castelló de Farfanya	Noguera
Foradada	Noguera
Ivars de Noguera	Noguera
Montgai	Noguera
Oliola	Noguera
Penelles	Noguera
Preixens	Noguera
Sentiu de Sió, la	Noguera
Torrelameu	Noguera
Vallfogona de Balaguer	Noguera
Vilanova de l'Aguda	Noguera
Vilanova de Meià	Noguera
Malla	Osona
Sant Agustí de Lluçanès	Osona
Sant Martí d'Albars	Osona
Santa Cecília de Voltregà	Osona
Sobremunt	Osona

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Sora	Osona
Abella de la Conca	Pallars Jussà
Conca de Dalt	Pallars Jussà
Gavet de la Conca	Pallars Jussà
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà
Llimiana	Pallars Jussà
Sant Esteve de la Sarga	Pallars Jussà
Esterri de Cardós	Pallars Sobirà
Farrera	Pallars Sobirà
Esponellà	Pla de l'Estany
Sant Miquel de Campmajor	Pla de l'Estany
Castellnou de Seana	Pla d'Urgell
Ivars d'Urgell	Pla d'Urgell
Poal, el	Pla d'Urgell
Vilanova de Bellpuig	Pla d'Urgell
Vila-sana	Pla d'Urgell
Bisbal de Falset, la	Priorat
Cabacés	Priorat
Capçanes	Priorat
Figuera, la	Priorat
Gratallops	Priorat
Guiamets, els	Priorat
Lloar, el	Priorat
Margalef	Priorat
Masroig, el	Priorat
Porrera	Priorat
Torroja del Priorat	Priorat
Ulldemolins	Priorat
Vilella Alta, la	Priorat
Benissanet	Ribera d'Ebre
Ginestar	Ribera d'Ebre
Miravet	Ribera d'Ebre
Palma d'Ebre, la	Ribera d'Ebre
Tivissa	Ribera d'Ebre
Torre de l'Espanyol, la	Ribera d'Ebre
Llosses, les	Ripollès
Vallfogona de Ripollès	Ripollès
Biosca	Segarra
Estaràs	Segarra
Ivorra	Segarra
Massoteres	Segarra
Montoliu de Segarra	Segarra
Montornès de Segarra	Segarra
Oluges, les	Segarra
Ribera d'Ondara	Segarra
Sant Guim de la Plana	Segarra
Talavera	Segarra
Alamús, els	Segrià

Alcanó	Segrià
Almatret	Segrià
Aspa	Segrià
Corbins	Segrià
Gimenells i el Pla de la Font	Segrià
Granja d'Escarp, la	Segrià
Llardecans	Segrià
Maials	Segrià
Massalcoreig	Segrià
Montoliu de Lleida	Segrià
Sarroca de Lleida	Segrià
Seròs	Segrià
Soses	Segrià
Sudanell	Segrià
Sunyer	Segrià
Torrebeßes	Segrià
Brunyola	Selva
Castellar de la Ribera	Solsonès
Clariana de Cardener	Solsonès
Guixers	Solsonès
Lladurs	Solsonès
Llobera	Solsonès
Molsosa, la	Solsonès
Navès	Solsonès
Odèn	Solsonès
Pinell de Solsonès	Solsonès
Pinós	Solsonès
Riner	Solsonès
Arnes	Terra Alta
Bot	Terra Alta
Caseres	Terra Alta
Corbera d'Ebre	Terra Alta
Fatarella, la	Terra Alta
Horta de Sant Joan	Terra Alta
Pobla de Massaluca, la	Terra Alta
Prat de Comte	Terra Alta
Vilalba dels Arcs	Terra Alta
Belianes	Urgell
Guimerà	Urgell
Maldà	Urgell
Nalec	Urgell
Omells de na Gaia, els	Urgell
Puigverd d'Agramunt	Urgell
Sant Martí de Riucorb	Urgell
Tornabous	Urgell
Vallbona de les Monges	Urgell

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Grup 2. Rurals LLDS agraris	
Municipi	Comarca
Alió	Alt Camp
Cabra del Camp	Alt Camp
Garidells, els	Alt Camp
Masó, la	Alt Camp
Milà, el	Alt Camp
Pont d'Armentera, el	Alt Camp
Puigpelat	Alt Camp
Querol	Alt Camp
Rodonyà	Alt Camp
Vilabella	Alt Camp
Albanyà	Alt Empordà
Bàscara	Alt Empordà
Boadella i les Escaules	Alt Empordà
Borrassà	Alt Empordà
Cabanes	Alt Empordà
Cantallops	Alt Empordà
Cistella	Alt Empordà
Espolla	Alt Empordà
Far d'Empordà, el	Alt Empordà
Fortià	Alt Empordà
Garrigàs	Alt Empordà
Garriguella	Alt Empordà
Lladó	Alt Empordà
Maçanet de Cabrenys	Alt Empordà
Ordis	Alt Empordà
Palau-saverdera	Alt Empordà
Pau	Alt Empordà
Pedret i Marzà	Alt Empordà
Pontós	Alt Empordà
Rabós	Alt Empordà
Riumors	Alt Empordà
Sant Climent Sescebes	Alt Empordà
Sant Mori	Alt Empordà
Selva de Mar, la	Alt Empordà
Terrades	Alt Empordà
Ventalló	Alt Empordà
Viladamat	Alt Empordà
Vilanant	Alt Empordà
Vila-sacra	Alt Empordà
Avinyonet del Penedès	Alt Penedès
Castellví de la Marca	Alt Penedès
Font-rubí	Alt Penedès
Pla del Penedès, el	Alt Penedès
Pontons	Alt Penedès
Alàs i Cerc	Alt Urgell
Cava	Alt Urgell

Josa i Tuixén	Alt Urgell
Montferrer i Castellbò	Alt Urgell
Organyà	Alt Urgell
Pont de Bar, el	Alt Urgell
Ribera d'Urgellet	Alt Urgell
Valls d'Aguilar, les	Alt Urgell
Valls de Valira, les	Alt Urgell
Vilaller	Alta Ribagorça
Castellfolit de Riubregós	Anoia
Llacuna, la	Anoia
Prats de Rei, els	Anoia
Santa Maria de Miralles	Anoia
Castellfolit del Boix	Bages
Fonollosa	Bages
Sant Mateu de Bages	Bages
Aleixar, l'	Baix Camp
Botarell	Baix Camp
Capafonts	Baix Camp
Duesaigües	Baix Camp
Pratdip	Baix Camp
Riudecanyes	Baix Camp
Vilaplana	Baix Camp
Aldover	Baix Ebre
Paüls	Baix Ebre
Albons	Baix Empordà
Bellcaire d'Empordà	Baix Empordà
Foixà	Baix Empordà
Forallac	Baix Empordà
Garrigoles	Baix Empordà
Gualta	Baix Empordà
Jafre	Baix Empordà
Palau-sator	Baix Empordà
Parlavà	Baix Empordà
Pera, la	Baix Empordà
Regencós	Baix Empordà
Torrent	Baix Empordà
Ullastret	Baix Empordà
Vilopriu	Baix Empordà
Bonastre	Baix Penedès
Masllorenç	Baix Penedès
Borredà	Berguedà
Casserres	Berguedà
Castell de l'Areny	Berguedà
Gósol	Berguedà
Nou de Berguedà, la	Berguedà
Olvan	Berguedà
Bolvir	Cerdanya
Das	Cerdanya

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Fontanals de Cerdanya	Cerdanya
Ger	Cerdanya
Guils de Cerdanya	Cerdanya
Isòvol	Cerdanya
Lles de Cerdanya	Cerdanya
Montellà i Martinet	Cerdanya
Prats i Sansor	Cerdanya
Barberà de la Conca	Conca de Barberà
Blancafort	Conca de Barberà
Conesa	Conca de Barberà
Forès	Conca de Barberà
Rocafort de Queralt	Conca de Barberà
Savallà del Comtat	Conca de Barberà
Senan	Conca de Barberà
Solivella	Conca de Barberà
Albi, l'	Garrigues
Espluga Calba, l'	Garrigues
Vinaixa	Garrigues
Beuda	Garrotxa
Maià de Montcal	Garrotxa
Mieres	Garrotxa
Sales de Llierca	Garrotxa
Campllong	Gironès
Canet d'Adri	Gironès
Cervià de Ter	Gironès
Sant Andreu Salou	Gironès
Sant Jordi Desvalls	Gironès
Sant Martí Vell	Gironès
Viladasens	Gironès
Freginals	Montsià
Masdenverge	Montsià
Àger	Noguera
Alòs de Balaguer	Noguera
Cabanabona	Noguera
Camarasa	Noguera
Cubells	Noguera
Menàrguens	Noguera
Os de Balaguer	Noguera
Térmens	Noguera
Tiurana	Noguera
Brull, el	Osona
Collsuspina	Osona
Lluçà	Osona
Muntanyola	Osona
Orís	Osona
Oristà	Osona
Perafita	Osona
Rupit i Pruit	Osona

Sant Boi de Lluçanès	Osona
Tavèrnoles	Osona
Tavertet	Osona
Vidrà	Osona
Castell de Mur	Pallars Jussà
Sarroca de Bellera	Pallars Jussà
Senterada	Pallars Jussà
Talarn	Pallars Jussà
Torre de Cabdella, la	Pallars Jussà
Alins	Pallars Sobirà
Alt Àneu	Pallars Sobirà
Baix Pallars	Pallars Sobirà
Lladorre	Pallars Sobirà
Soriguera	Pallars Sobirà
Tírvia	Pallars Sobirà
Camós	Pla de l'Estany
Crespià	Pla de l'Estany
Vilademuls	Pla de l'Estany
Golmés	Pla d'Urgell
Miralcamp	Pla d'Urgell
Sidamon	Pla d'Urgell
Bellmunt del Priorat	Priorat
Cornudella de Montsant	Priorat
Marçà	Priorat
Molar, el	Priorat
Morera de Montsant, la	Priorat
Poboleda	Priorat
Pradell de la Teixeta	Priorat
Torre de Fontaubella, la	Priorat
Vilella Baixa, la	Priorat
Garcia	Ribera d'Ebre
Rasquera	Ribera d'Ebre
Vinebre	Ribera d'Ebre
Campelles	Ripollès
Llanars	Ripollès
Molló	Ripollès
Ogassa	Ripollès
Pardines	Ripollès
Setcases	Ripollès
Toses	Ripollès
Vilallonga de Ter	Ripollès
Granyanella	Segarra
Granyena de Segarra	Segarra
Plans de Sió, els	Segarra
Sanaüja	Segarra
Sant Guim de Freixenet	Segarra
Sant Ramon	Segarra
Tarroja de Segarra	Segarra

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Torrefeta i Florejacs	Segarra
Alfés	Segrià
Artesa de Lleida	Segrià
Portella, la	Segrià
Torre-serona	Segrià
Vilanova de la Barca	Segrià
Vilanova de Segrià	Segrià
Sant Feliu de Buixalleu	Selva
Susqueda	Selva
Coma i la Pedra, la	Solsonès
Olius	Solsonès
Salomó	Tarragonès
Pinell de Brai, el	Terra Alta
Anglesola	Urgell
Castellserà	Urgell
Ciutadilla	Urgell
Ossó de Sió	Urgell
Preixana	Urgell
Verdú	Urgell

Grup 3. Rurals LLDS indústria-serveis

Municipi	Comarca
Figuerola del Camp	Alt Camp
Riba, la	Alt Camp
Vallmoll	Alt Camp
Palau de Santa Eulàlia	Alt Empordà
Saus, Camallera i Llampies	Alt Empordà
Olesa de Bonesvalls	Alt Penedès
Torrelavit	Alt Penedès
Oliana	Alt Urgell
Argençola	Anoia
Bruc, el	Anoia
Cabrera d'Anoia	Anoia
Carme	Anoia
Castellolí	Anoia
Copons	Anoia
Jorba	Anoia
Orpí	Anoia
Sant Martí de Tous	Anoia
Sant Martí Sesgueioles	Anoia
Calders	Bages
Castellgalí	Bages
Castellnou de Bages	Bages
Estany, l'	Bages
Marganell	Bages
Monistrol de Calders	Bages
Mura	Bages
Rajadell	Bages

Sant Feliu Sasserra	Bages
Santa Maria d'Oló	Bages
Albiol, l'	Baix Camp
Alforja	Baix Camp
Argentana, l'	Baix Camp
Colldejou	Baix Camp
Riudecols	Baix Camp
Xerta	Baix Ebre
Colomers	Baix Empordà
Corçà	Baix Empordà
Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'He	Baix Empordà
Castellví de Rosanes	Baix Llobregat
Montmell, el	Baix Penedès
Castellar de n'Hug	Berguedà
Cercs	Berguedà
Fígols	Berguedà
Gisclareny	Berguedà
Guardiola de Berguedà	Berguedà
Pobla de Lillet, la	Berguedà
Sant Julià de Cerdanyola	Berguedà
Vallcebre	Berguedà
Vilada	Berguedà
Pira	Conca de Barberà
Sarrià	Conca de Barberà
Vallclara	Conca de Barberà
Vilaverd	Conca de Barberà
Vimbodí i Poblet	Conca de Barberà
Argelaguer	Garrotxa
Montagut i Oix	Garrotxa
Planes d'Hostoles, les	Garrotxa
Riudaura	Garrotxa
Sant Aniol de Finestres	Garrotxa
Sant Feliu de Pallerols	Garrotxa
Santa Pau	Garrotxa
Tortellà	Garrotxa
Vall de Bianya, la	Garrotxa
Juià	Gironès
Sant Martí de Llémena	Gironès
Sant Iscle de Vallalta	Maresme
Alpens	Osona
Espinelles	Osona
Masies de Roda, les	Osona
Olost	Osona
Sant Bartomeu del Grau	Osona
Sant Martí de Centelles	Osona
Sant Sadurní d'Osormort	Osona
Santa Eulàlia de Riuprimer	Osona

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Santa Maria de Besora	Osona
Viladrau	Osona
Vilanova de Sau	Osona
Fontcoberta	Pla de l'Estany
Palol de Revardit	Pla de l'Estany
Serinyà	Pla de l'Estany
Ascó	Ribera d'Ebre
Riba-roja d'Ebre	Ribera d'Ebre
Gombrèn	Ripollès
Sant Pau de Segúries	Ripollès
Torà	Segarra
Fogars de la Selva	Selva
Massanes	Selva
Osor	Selva
Riudarenes	Selva
Vespella de Gaià	Tarragonès
Vilagrassa	Urgell
Campins	Vallès Oriental
Castellcir	Vallès Oriental
Figaró-Montmany	Vallès Oriental
Granera	Vallès Oriental
Gualba	Vallès Oriental
Tagamanent	Vallès Oriental
Vilalba Sasserra	Vallès Oriental
Gallifa	Vallès Occidental
Relinars	Vallès Occidental

Grup 4. Rurals LLDS serveis

Municipi	Comarca
Mont-ral	Alt Camp
Agullana	Alt Empordà
Biure	Alt Empordà
Capmany	Alt Empordà
Colera	Alt Empordà
Darnius	Alt Empordà
Llers	Alt Empordà
Navata	Alt Empordà
Peralada	Alt Empordà
Pont de Molins	Alt Empordà
Port de la Selva, el	Alt Empordà
Sant Llorenç de la Muga	Alt Empordà
Vajol, la	Alt Empordà
Vilajuïga	Alt Empordà
Vilamaniscle	Alt Empordà
Arsèguel	Alt Urgell
Vall de Boí, la	Alta Ribagorça
Talamanca	Bages
Arbolí	Baix Camp

Febró, la	Baix Camp
Prades	Baix Camp
Rupià	Baix Empordà
Capolat	Berguedà
Castellar del Riu	Berguedà
Saldes	Berguedà
Sant Jaume de Frontanyà	Berguedà
Alp	Cerdanya
Riu de Cerdanya	Cerdanya
Urús	Cerdanya
Vallfogona de Riucorb	Conca de Barberà
Tarrés	Garrigues
Aiguaviva	Gironès
Llambilles	Gironès
Madremanya	Gironès
Òrrius	Maresme
Salàs de Pallars	Pallars Jussà
Espot	Pallars Sobirà
Esterri d'Àneu	Pallars Sobirà
Guingueta d'Àneu, la	Pallars Sobirà
Llavorsí	Pallars Sobirà
Rialp	Pallars Sobirà
Vall de Cardós	Pallars Sobirà
Planols	Ripollès
Queralbs	Ripollès
Renau	Tarragonès
Secuita, la	Tarragonès
Arres	Val d'Aran
Bausen	Val d'Aran
Bòrdes, es	Val d'Aran
Bossòst	Val d'Aran
Canejan	Val d'Aran
Les	Val d'Aran
Naut Aran	Val d'Aran
Vilamòs	Val d'Aran
Fogars de Montclús	Vallès Oriental
Montseny	Vallès Oriental
Sant Quirze Safaja	Vallès Oriental

Grup 5. Rurals no LLDS màxim agraris

Municipi	Comarca
Camarles	Baix Ebre
Arbeca	Garrigues
Alcanar	Montsià
Sant Jaume d'Enveja	Montsià
Barbens	Pla d'Urgell
Torregrossa	Pla d'Urgell
Aitona	Segrià

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Alcarràs	Segrià
Batea	Terra Alta
Fuliola, la	Urgell

Grup 6. Rurals no LLDS agraris

Municipi	Comarca
Bràfim	Alt Camp
Rourell, el	Alt Camp
Armentera, l'	Alt Empordà
Sant Pere Pescador	Alt Empordà
Vilabertran	Alt Empordà
Castellet i la Gornal	Alt Penedès
Sant Martí Sarroca	Alt Penedès
Borges del Camp, les	Baix Camp
Maspujols	Baix Camp
Montbrí del Camp	Baix Camp
Riudoms	Baix Camp
Vinyols i els Arcs	Baix Camp
Aldea, l'	Baix Ebre
Ametlla de Mar, l'	Baix Ebre
Ampolla, l'	Baix Ebre
Deltebre	Baix Ebre
Perelló, el	Baix Ebre
Ullà	Baix Empordà
Verges	Baix Empordà
Bellvei	Baix Penedès
Sant Jaume dels Domenys	Baix Penedès
Avià	Berguedà
Bellver de Cerdanya	Cerdanya
Santa Coloma de Queralt	Conca de Barberà
Juneda	Garrigues
Sant Joan de Mollet	Gironès
Santa Bàrbara	Montsià
Artesa de Segre	Noguera
Gurb	Osona
Santa Maria de Corcó	Osona
Bell-lloc d'Urgell	Pla d'Urgell
Bellvís	Pla d'Urgell
Linyola	Pla d'Urgell
Palau d'Anglesola, el	Pla d'Urgell
Albatàrrec	Segrià
Alfarràs	Segrià
Alguaire	Segrià
Almacelles	Segrià
Almenar	Segrià
Benavent de Segrià	Segrià
Puigverd de Lleida	Segrià
Torres de Segre	Segrià

Nou de Gaià, la	Tarragonès
-----------------	------------

Grup 7. Rurals no LLDS indústria-serveis

Municipi	Comarca
Alcover	Alt Camp
Pla de Santa Maria, el	Alt Camp
Mediona	Alt Penedès
Sant Pere de Riudebitlles	Alt Penedès
Sant Quintí de Mediona	Alt Penedès
Santa Margarida i els Monjos	Alt Penedès
Calaf	Anoia
Capellades	Anoia
Masquefa	Anoia
Òdena	Anoia
Pobla de Claramunt, la	Anoia
Santa Margarida de Montbui	Anoia
Torre de Claramunt, la	Anoia
Vallbona d'Anoia	Anoia
Artés	Bages
Avinyó	Bages
Balsareny	Bages
Callús	Bages
Cardona	Bages
Castellbell i el Vilar	Bages
Navarcles	Bages
Navàs	Bages
Pont de Vilomara i Rocafort, el	Bages
Sallent	Bages
Sant Vicenç de Castellet	Bages
Santpedor	Bages
Súria	Bages
Arboç, l'	Baix Penedès
Banyeres del Penedès	Baix Penedès
Besalú	Garrotxa
Castellfollit de la Roca	Garrotxa
Preses, les	Garrotxa
Sant Jaume de Llierca	Garrotxa
Sant Joan les Fonts	Garrotxa
Vall d'en Bas, la	Garrotxa
Cassà de la Selva	Gironès
Sénia, la	Montsià
Ulldecona	Montsià
Balenya	Osona
Centelles	Osona
Montesquiu	Osona
Prats de Lluçanès	Osona
Roda de Ter	Osona
Sant Hipòlit de Voltregà	Osona

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Sant Pere de Torelló	Osona
Sant Quirze de Besora	Osona
Sant Vicenç de Torelló	Osona
Flix	Ribera d'Ebre
Campdevàrol	Ripollès
Sant Joan de les Abadesses	Ripollès
Guissona	Segarra
Anglès	Selva
Arbúcies	Selva
Breda	Selva
Cellera de Ter, la	Selva
Hostalric	Selva
Maçanet de la Selva	Selva
Riells i Viabrea	Selva
Sant Hilari Sacalm	Selva
Sant Julià del Llor i Bonmatí	Selva
Sils	Selva
Agramunt	Urgell
Aiguafreda	Vallès Oriental
Martorelles	Vallès Oriental
Montmeló	Vallès Oriental
Santa Maria de Martorelles	Vallès Oriental
Santa Maria de Palautordera	Vallès Oriental
Polinyà	Vallès Occidental
Sant Llorenç Savall	Vallès Occidental
Sentmenat	Vallès Occidental

Grup 8. Rurals no LLDS serveis

Municipi	Comarca
Avinyonet de Puigventós	Alt Empordà
Cadaqués	Alt Empordà
Escala, l'	Alt Empordà
Jonquera, la	Alt Empordà
Llançà	Alt Empordà
Portbou	Alt Empordà
Sant Miquel de Fluvià	Alt Empordà
Santa Llogaia d'Àiguema	Alt Empordà
Vilafant	Alt Empordà
Vilamalla	Alt Empordà
Cabanyes, les	Alt Penedès
Gelida	Alt Penedès
Granada, la	Alt Penedès
Olèrdola	Alt Penedès
Pacs del Penedès	Alt Penedès
Puigdàlber	Alt Penedès
Sant Cugat Sesgarriques	Alt Penedès
Sant Llorenç d'Hortons	Alt Penedès
Santa Fe del Penedès	Alt Penedès

Subirats	Alt Penedès
Torrelles de Foix	Alt Penedès
Vilobí del Penedès	Alt Penedès
Hostalets de Pierola, els	Anoia
Moià	Bages
Monistrol de Montserrat	Bages
Sant Fruitós de Bages	Bages
Sant Salvador de Guardiola	Bages
Almóster	Baix Camp
Castellvell del Camp	Baix Camp
Selva del Camp, la	Baix Camp
Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	Baix Camp
Roquetes	Baix Ebre
Begur	Baix Empordà
Castell-Platja d'Aro	Baix Empordà
Mont-ras	Baix Empordà
Pals	Baix Empordà
Santa Cristina d'Aro	Baix Empordà
Vall-llobrega	Baix Empordà
Begues	Baix Llobregat
Cervelló	Baix Llobregat
Collbató	Baix Llobregat
Palma de Cervelló, la	Baix Llobregat
Papiol, el	Baix Llobregat
Sant Climent de Llobregat	Baix Llobregat
Sant Esteve Sesrovires	Baix Llobregat
Santa Coloma de Cervelló	Baix Llobregat
Torrelles de Llobregat	Baix Llobregat
Albinyana	Baix Penedès
Bisbal del Penedès, la	Baix Penedès
Llorenç del Penedès	Baix Penedès
Santa Oliva	Baix Penedès
Bagà	Berguedà
Gironella	Berguedà
Puig-reig	Berguedà
Llívia	Cerdanya
Espluga de Francolí, l'	Conca de Barberà
Canyelles	Garraf
Olivella	Garraf
Bescanó	Gironès
Bordils	Gironès
Celrà	Gironès
Flaçà	Gironès
Fornells de la Selva	Gironès
Llagostera	Gironès
Quart	Gironès
Sant Gregori	Gironès

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Sant Julià de Ramis	Gironès
Sarrià de Ter	Gironès
Vilablareix	Gironès
Alella	Maresme
Arenys de Munt	Maresme
Cabrera de Mar	Maresme
Cabrils	Maresme
Caldes d'Estrac	Maresme
Dosrius	Maresme
Montgat	Maresme
Palafolls	Maresme
Premià de Dalt	Maresme
Sant Andreu de Llavaneres	Maresme
Sant Cebrià de Vallalta	Maresme
Sant Pol de Mar	Maresme
Sant Vicenç de Montalt	Maresme
Santa Susanna	Maresme
Teià	Maresme
Tiana	Maresme
Vilassar de Dalt	Maresme
Ponts	Noguera
Calldetenes	Osona
Folgueroles	Osona
Masies de Voltregà, les	Osona
Sant Julià de Vilatorrada	Osona
Santa Eugènia de Berga	Osona
Seva	Osona
Taradell	Osona
Tona	Osona
Pobla de Segur, la	Pallars Jussà
Cornellà del Terri	Pla de l'Estany
Porqueres	Pla de l'Estany
Fondarella	Pla d'Urgell
Móra la Nova	Ribera del Ebre
Camprodon	Ripollès
Ribes de Freser	Ripollès
Alcoletge	Segrià
Alpicat	Segrià
Roselló	Segrià
Torrefarrera	Segrià
Amer	Selva
Caldes de Malavella	Selva
Riudellots de la Selva	Selva
Tossa de Mar	Selva
Vidreres	Selva
Vilobí d'Onyar	Selva
Sant Llorenç de Morunys	Solsonès
Altafulla	Tarragonès

Catllar, el	Tarragonès
Constantí	Tarragonès
Creixell	Tarragonès
Morell, el	Tarragonès
Pallaresos, els	Tarragonès
Perafort	Tarragonès
Pobla de Mafumet, la	Tarragonès
Pobla de Montornès, la	Tarragonès
Riera de Gaià, la	Tarragonès
Roda de Barà	Tarragonès
Vilallonga del Camp	Tarragonès
Bellpuig	Urgell
Ametlla del Vallès, l'	Vallès Oriental
Bigues i Riells	Vallès Oriental
Cànoves i Samalús	Vallès Oriental
Castellterçol	Vallès Oriental
Lliçà de Vall	Vallès Oriental
Llinars del Vallès	Vallès Oriental
Roca del Vallès, la	Vallès Oriental
Sant Antoni de Vilamajor	Vallès Oriental
Sant Esteve de Palautordera	Vallès Oriental
Sant Feliu de Codines	Vallès Oriental
Sant Fost de Campsentelles	Vallès Oriental
Sant Pere de Vilamajor	Vallès Oriental
Santa Eulàlia de Ronçana	Vallès Oriental
Vallgorguina	Vallès Oriental
Vallromanes	Vallès Oriental
Vilanova del Vallès	Vallès Oriental
Matadepera	Vallès Occidental
Ullastrell	Vallès Occidental
Vacarisses	Vallès Occidental
Viladecavalls	Vallès Occidental

Grup 9. Urbans

Municipi	Comarca
Castelló d'Empúries	Alt Empordà
Roses	Alt Empordà
Sant Sadurní d'Anoia	Alt Penedès
Piera	Anoia
Vilanova del Camí	Anoia
Sant Joan de Vilatorrada	Bages
Cambrils	Baix Camp
Mont-roig del Camp	Baix Camp
Calonge	Baix Empordà
Palafrugell	Baix Empordà
Palamós	Baix Empordà
Sant Feliu de Guíxols	Baix Empordà
Torroella de Montgrí	Baix Empordà

Continua a la pàgina següent.

Ve de la pàgina anterior.

Abrera	Baix Llobregat
Castelldefels	Baix Llobregat
Corbera de Llobregat	Baix Llobregat
Cornellà de Llobregat	Baix Llobregat
Esparreguera	Baix Llobregat
Esplugues de Llobregat	Baix Llobregat
Gavà	Baix Llobregat
Martorell	Baix Llobregat
Molins de Rei	Baix Llobregat
Olesa de Montserrat	Baix Llobregat
Pallejà	Baix Llobregat
Prat de Llobregat, el	Baix Llobregat
Sant Andreu de la Barca	Baix Llobregat
Sant Boi de Llobregat	Baix Llobregat
Sant Joan Despí	Baix Llobregat
Sant Just Desvern	Baix Llobregat
Sant Vicenç dels Horts	Baix Llobregat
Vallirana	Baix Llobregat
Viladecans	Baix Llobregat
Calafell	Baix Penedès
Cunit	Baix Penedès
Badalona	Barcelonès
Hospitalet de Llobregat, l'	Barcelonès
Sant Adrià de Besòs	Barcelonès
Santa Coloma de Gramenet	Barcelonès
Cubelles	Garraf
Sant Pere de Ribes	Garraf
Sitges	Garraf
Salt	Gironès
Arenys de Mar	Maresme
Argentona	Maresme
Calella	Maresme
Canet de Mar	Maresme
Malgrat de Mar	Maresme
Masnou, el	Maresme
Pineda de Mar	Maresme
Premià de Mar	Maresme
Tordera	Maresme
Vilassar de Mar	Maresme
Sant Carles de la Ràpita	Montsià
Manlleu	Osona
Torelló	Osona
Blanes	Selva
Lloret de Mar	Selva
Salou	Tarragonès
Torredembarra	Tarragonès
Vila-seca	Tarragonès
Caldes de Montbui	Vallès Oriental

Canovelles	Vallès Oriental
Cardedeu	Vallès Oriental
Franqueses del Vallès, les	Vallès Oriental
Garriga, la	Vallès Oriental
Llagosta, la	Vallès Oriental
Lliçà d'Amunt	Vallès Oriental
Mollet del Vallès	Vallès Oriental
Montornès del Vallès	Vallès Oriental
Parets del Vallès	Vallès Oriental
Sant Celoni	Vallès Oriental
Badia del Vallès	Vallès Occidental
Barberà del Vallès	Vallès Occidental
Castellar del Vallès	Vallès Occidental
Castellbisbal	Vallès Occidental
Cerdanyola del Vallès	Vallès Occidental
Montcada i Reixac	Vallès Occidental
Palau-solità i Plegamans	Vallès Occidental
Ripollet	Vallès Occidental
Rubí	Vallès Occidental
Sant Cugat del Vallès	Vallès Occidental
Sant Quirze del Vallès	Vallès Occidental
Santa Perpètua de Mogoda	Vallès Occidental

Grup 10. Capitals de comarca

Municipi	Comarca
Valls	Alt Camp
Figueres	Alt Empordà
Vilafranca del Penedès	Alt Penedès
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell
Pont de Suert, el	Alta Ribagorça
Igualada	Anoia
Manresa	Bages
Reus	Baix Camp
Tortosa	Baix Ebre
Bisbal d'Empordà, la	Baix Empordà
Sant Feliu de Llobregat	Baix Llobregat
Vendrell, el	Baix Penedès
Barcelona	Barcelonès
Berga	Berguedà
Puigcerdà	Cerdanya
Montblanc	Conca de Barberà
Vilanova i la Geltrú	Garraf
Borges Blanques, les	Garrigues
Olot	Garrotxa
Girona	Gironès
Mataró	Maresme
Amposta	Montsià
Balaguer	Noguera

Continua a la pàgina següent.

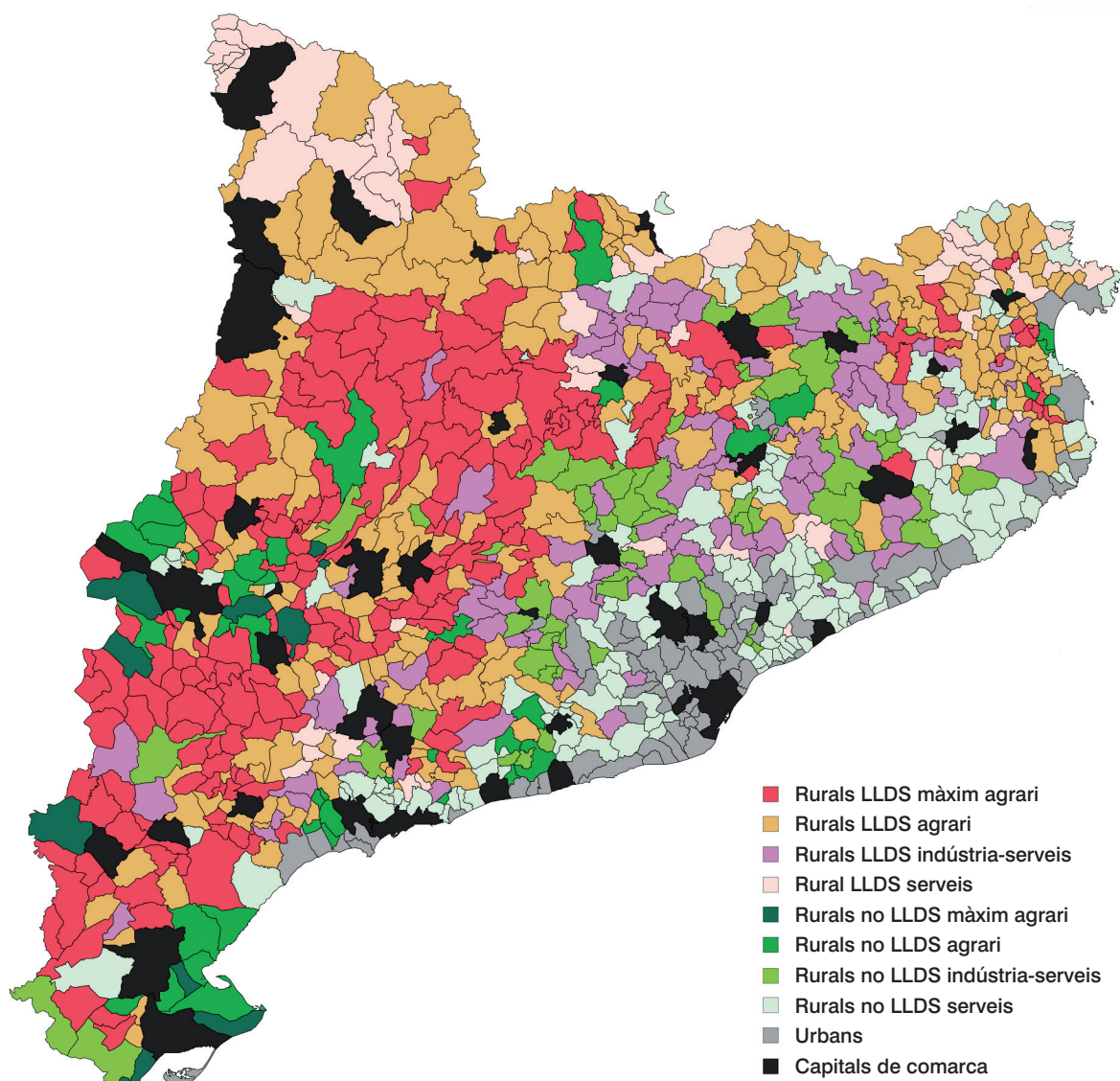
Ve de la pàgina anterior.

Vic	Osona
Tremp	Pallars Jussà
Sort	Pallars Sobirà
Banyoles	Pla de l'Estany
Mollerussa	Pla d'Urgell
Falset	Priorat
Móra d'Ebre	Ribera d'Ebre
Ripoll	Ripollès
Cervera	Segarra

Lleida	Segrià
Santa Coloma de Farners	Selva
Solsona	Solsonès
Tarragona	Tarragonès
Gandesa	Terra Alta
Tàrraga	Urgell
Vielha e Mijaran	Val d'Aran
Granollers	Vallès Oriental
Sabadell	Vallès Occidental
Terrassa	Vallès Occidental

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat).

Mapa 1. Municipis segons la tipologia de ruralitat (classificació en 10 grups). Catalunya, 2007

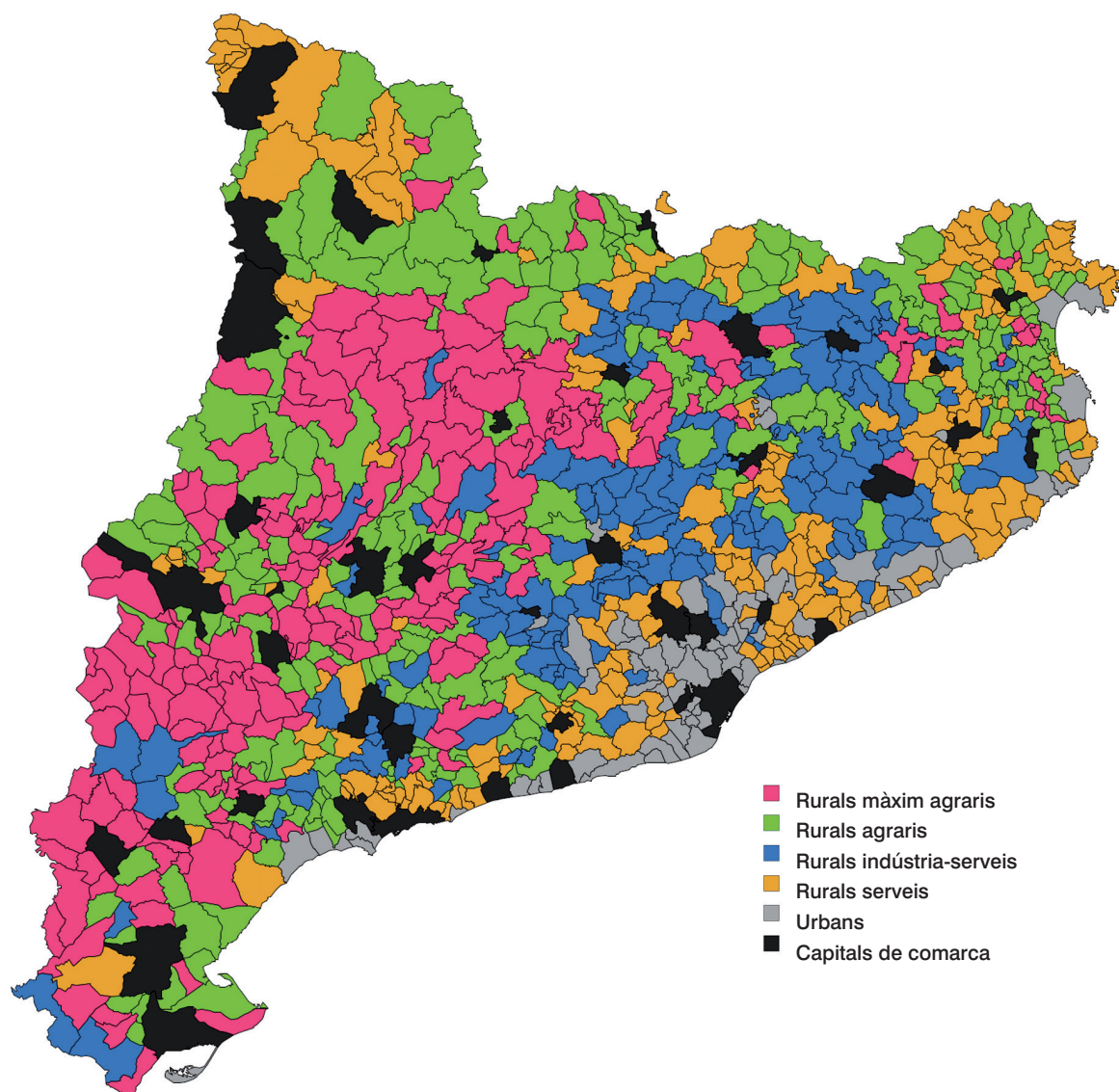

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Per tal de facilitar la posterior anàlisi de la joventut a partir de la tipologia de municipis, s'ha elaborat una **tipologia agregada** que redueix a sis els deu grups inicials (mapa 2). La reducció és el resultat d'agrupar en quatre els vuit grups de municipis rurals inicials. L'agrupació s'ha fet entre els grups rurals que tenen el mateix sector dominant d'activitat econòmica. Aquesta classificació agregada considera municipis rurals tots els de menys de 10.000 habitants i amb una densitat baixa. La distribució dels municipis, veure el mapa 2, és la següent:

- Rurals màxim agraris (grups 1 i 5): 20,9% dels municipis.
- Rurals agraris (grups 2 i 6): 26,6% dels municipis.
- Rurals equilibri indústria-serveis (grups 3 i 7): 17,9% dels municipis.
- Rurals serveis (grups 4 i 8): 21,4% dels municipis.
- Urbans (resta igual): 8,8% dels municipis.
- Capitals de comarca (resta igual): 4,4% dels municipis.

Mapa 2. Municipis segons la tipologia de ruralitat (classificació en 6 grups). Catalunya, 2007

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Finalment, i abans de passar a descriure les característiques de cada tipus de municipi, en la taula següent es pot veure quina és, a cada comarca, la distribució dels municipis segons la tipologia elaborada:

Taula 13. Comarques segons la tipologia dels municipis. Catalunya, 2007. Percentatge

Comarca	Rural LLDS màxim agrari	Rural LLDS agrari	Rural LLDS indústria-serveis	Rural LLDS serveis	Rural no LLDS màxim agrari	Rural no LLDS agrari	Rural no LLDS indústria-serveis	Rural no LLDS serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Alt Camp	17,4	43,5	13,0	4,3	0,0	8,7	8,7	0,0	0,0	4,3	100
Alt Empordà	10,3	42,6	2,9	20,6	0,0	4,4	0,0	14,7	2,9	1,5	100
Alt Penedès	0,0	18,5	7,4	0,0	0,0	7,4	14,8	44,4	3,7	3,7	100
Alt Urgell	36,8	47,4	5,3	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	100
Alta Ribagorça	0,0	33,3	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	100
Anoia	21,2	12,1	30,3	0,0	0,0	0,0	24,2	3,0	6,1	3,0	100
Bages	5,7	8,6	28,6	2,9	0,0	0,0	37,1	11,4	2,9	2,9	100
Baix Camp	3,6	25,0	17,9	10,7	0,0	17,9	0,0	14,3	7,1	3,6	100
Baix Ebre	21,4	14,3	7,1	0,0	7,1	35,7	0,0	7,1	0,0	7,1	100
Baix Empordà	11,1	38,9	8,3	2,8	0,0	5,6	0,0	16,7	13,9	2,8	100
Baix Llobregat	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	63,3	3,3	100
Baix Penedès	0,0	14,3	7,1	0,0	0,0	14,3	14,3	28,6	14,3	7,1	100
Barcelonès	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	80,0	20,0	100
Berguedà	22,6	19,4	29,0	12,9	0,0	3,2	0,0	9,7	0,0	3,2	100
Cerdanya	11,8	52,9	0,0	17,6	0,0	5,9	0,0	5,9	0,0	5,9	100
Conca de Barberà	22,7	36,4	22,7	4,5	0,0	4,5	0,0	4,5	0,0	4,5	100
Garraf	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	50,0	16,7	100
Garrigues	70,8	12,5	0,0	4,2	4,2	4,2	0,0	0,0	0,0	4,2	100
Garrotxa	4,8	19,0	42,9	0,0	0,0	0,0	28,6	0,0	0,0	4,8	100
Gironès	0,0	25,9	7,4	11,1	0,0	3,7	3,7	40,7	3,7	3,7	100
Maresme	0,0	0,0	3,3	3,3	0,0	0,0	0,0	56,7	33,3	3,3	100
Montsià	25,0	16,7	0,0	0,0	16,7	8,3	16,7	0,0	8,3	8,3	100
Noguera	60,0	30,0	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	3,3	0,0	3,3	100
Osona	11,8	23,5	21,6	0,0	0,0	3,9	17,6	15,7	3,9	2,0	100
Pallars Jussà	42,9	35,7	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0	7,1	0,0	7,1	100
Pallars Sobirà	13,3	40,0	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	100
Pla de l'Estany	18,2	27,3	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	0,0	9,1	100
Pla d'Urgell	31,3	18,8	0,0	0,0	12,5	25,0	0,0	6,3	0,0	6,3	100
Priorat	56,5	39,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,3	100
Ribera d'Ebre	42,9	21,4	14,3	0,0	0,0	0,0	7,1	7,1	0,0	7,1	100
Ripollès	10,5	42,1	10,5	10,5	0,0	0,0	10,5	10,5	0,0	5,3	100
Segarra	47,6	38,1	4,8	0,0	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	4,8	100
Segrià	44,7	15,8	0,0	0,0	5,3	21,1	0,0	10,5	0,0	2,6	100
Selva	3,8	7,7	15,4	0,0	0,0	0,0	38,5	23,1	7,7	3,8	100
Solsonès	73,3	13,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	0,0	6,7	100
Tarragonès	0,0	4,8	4,8	9,5	0,0	4,8	0,0	57,1	14,3	4,8	100
Terra Alta	75,0	8,3	0,0	0,0	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	100
Urgell	45,0	30,0	5,0	0,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	5,0	100
Val d'Aran	0,0	0,0	0,0	88,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	100
Vallès Oriental	0,0	0,0	16,3	7,0	0,0	0,0	11,6	37,2	25,6	2,3	100
Vallès Occidental	0,0	0,0	8,7	0,0	0,0	0,0	13,0	17,4	52,2	8,7	100
Total	Freqüència	187	209	99	57	10	43	70	146	83	946
	Percentatge	19,8	22,1	10,5	6,0	1,1	4,5	7,4	15,4	8,8	100

Font: Padró municipal d'habitants (Idescat).

2.3. Joventut i món rural: anàlisi dels resultats

En aquest apartat es presenta una radiografia de la situació i les condicions de vida de la població jove, realitzada a partir de la tipologia de municipis presentada anteriorment. Fonamentalment, es treballa amb les dades de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (ECVHP) de 2005 i amb dades censals i padronals. Alhora, s'utilitza la tipologia de municipis agrupada en sis grups: els vuit tipus rurals s'han reduït a quatre i s'han mantingut els dos tipus urbans (6 grups). Aquesta desició s'ha pres perquè en analitzar les dades de l'ECVHP segons el tipus de municipi, el volum de la mostra ens ha forçat a emprar aquesta tipologia agregada, que permet tenir un nombre major de casos en cada grup. Aquesta anàlisi exploratòria, que es complementa amb d'altres des d'una metodologia qualitativa i amb altres fonts secundàries,⁶ ens permet aprofundir en la situació i les condicions de vida dels joves catalans del món rural d'acord amb la tipologia proposada.

2.3.1. Proporció de joves, llars i famílies

En primer lloc, en analitzar les dades padronals referents a la població juvenil segons la nostra tipologia, observem que la proporció de població juvenil és comparativament més baixa als municipis rurals LLDS. Això es deu al fet que es tracta de municipis amb una estructura d'edat més envellida i amb processos migratoris de la població jove cap a territoris urbans i/o capitals de comarca.

Taula 14. Nombre de joves segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2007

Tipus de municipi	Persones	Joves	Percentatge
1. Rurals LLDS màxim agrari	81.778	13.543	16,6
2. Rurals LLDS agrari	106.802	17.457	16,3
3. Rurals LLDS indústria-serveis	77.690	12.938	16,6
4. Rurals LLDS serveis	27.716	4.696	16,9
5. Rurals no LLDS màxim agrari	34.647	6.797	19,6
6. Rurals no LLDS agrari	110.807	20.445	18,4
7. Rurals no LLDS indústria-serveis	296.577	57.488	19,4
8. Rurals no LLDS serveis	585.141	105.279	17,9
9. Urbans	2.588.776	528.443	20,4
10. Capitals de comarca	3.300.610	645.431	19,5
Total	7.210.544	1.412.517	19,5

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat).

Les taules següents fan referència a les característiques principals de la composició de la llar de les persones joves: s'analitzen els joves segons amb qui viuen, quants membres formen la seva llar, com és la convivència amb la parella, i el nombre de fills que tenen.

La primera taula presenta la composició de la llar dels joves segons la tipologia de municipi. Com s'observa, el 62,5% són parelles amb fills, tot i que aquest percentatge no és tan alt en els municipis màxim agraris, on descendeix fins al 49,6%. Aquest tipus de composició contrasta la de parelles amb fills i altres, que entre els joves representa el 7,3% de la mostra i que es dobla als municipis rurals màxim agraris (14,5%).

6 Concretament, a partir del buidatge dels continguts pertinents de la investigació de *La realitat juvenil a Catalunya*, de la Secretaria de Joventut (2006).

Taula 15. Composició de la llar dels joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Composició de la llar	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria- serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Unipersonal	2,9	1,6	2,2	1,6	2,1	2,5	2,2
Monoparental amb fills	7,2	3,3	2,6	3,1	9,0	8,9	8,0
Llar sense nucli	4,6	1,8	3,3	0,9	1,7	3,4	2,6
Monoparental amb fills+altres	2,4	1,9	0,7	0,8	1,2	2,1	1,6
Parella	10,1	11,8	13,1	11,0	10,5	10,7	10,8
Parella amb fills	49,6	56,6	60,3	59,8	66,4	60,6	62,5
Parella+altres	1,5	0,0	1,4	2,1	0,7	2,8	1,8
Parella amb fills+altres	14,5	10,9	13,3	11,4	6,2	6,5	7,3
2 ó més nuclis	7,2	12,2	3,1	9,3	2,1	2,4	3,2
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

A partir de l'anàlisi més detallada d'aquests tipus de llars, s'intenta esbrinar quin és el rol que hi tenen els joves. En aquest cas, es veuen diferències entre si es tracta d'un fill/a o d'un pare/mare. Els resultats mostren que el 53,7% dels joves viuen amb els pares, i pel que fa a la resta registren percentatges propers al 8%: joves que viuen amb el pare o mare (8,9%), amb parella i fills (8,8%), i amb els pares i altres en una llar extensa (8%). Tanmateix, aquesta distribució presenta alguns matisos quan es creua amb la tipologia de municipis rurals: d'una banda, els que viuen amb els pares no són tan nombrosos com més agrari és el municipi (40,2% en els municipis màxim agraris i 47,3% en els rurals agraris). De l'altra, en canvi, hi ha un augment, encara que lleuger, dels joves que viuen amb la parella i tenen fills, que passen del 8,8% al 9,3% en municipis agraris i màxim agraris, i a l'11,1% als municipis rurals industrials serveis.

Les dades mostren que en els municipis rurals més agraris, els joves formen el nucli familiar propi en edats més primerenques. Aquesta situació és més present en les noies que en els nois (11,5 i 6,3 % de parelles amb fills, respectivament).

Pel que fa al tipus de convivència, el 76,3% de joves no viuen amb parella, mentre que el 23,7% restant sí que ho fan. Entre aquests, s'observa alguna diferència entre sexes i tipologia de municipis –les dones conviuen més amb parella als municipis agraris i màxim agraris, però en la resta de tipologia la situació s'equilibra–. La convivència en parella augmenta amb l'edat, un factor que sempre és més important en les noies: el 15% de les noies de 20 a 24 anys ja viuen en parella, i gairebé el 50% de les de 25 a 29 anys. Aquest comportament s'accentua més en les noies que viuen en municipis agraris, on el 70% té aquesta situació familiar.

Quant al nombre de fills, és d'esperar que els joves en tinguin pocs, ja sigui per un efecte edat o per les baixes taxes de natalitat catalanes. Les dades mostren que el 88% dels joves no tenen cap fill. Els homes són els que més predominantment no en tenen (91,8%), mentre que el 12% de les dones joves en tenen un, i el 3,4% en tenen dos (aquesta xifra dobla el percentatge masculí). Aquesta situació es repeteix majoritàriament entre les noies d'entorns rurals, de tal manera que al voltant del 40% de les noies de 25 a 29 anys dels municipis agraris ja són mares.

2.3.2. Origen geogràfic

En relació amb el lloc de naixement, les dades mostren que hi ha una presència important de joves nascuts fora de Catalunya (16,5%). Aquest percentatge és més alt en el cas dels municipis rurals indústria-serveis (18,2%) i encara més en les capitals de comarca (19,3%). Altres percentatges que es poden subratllar, tot i que a molta distància dels primers, són els dels joves nascuts a l'Àfrica del Sud (5,3%), a l'Àfrica del Nord (4,4%) i a la resta d'Espanya (3,2%). Pel que fa als municipis màxim agraris, els joves procedents de la Unió Europea hi són més presents (12,1%).

Lligat amb l'alta presència de nascuts en el territori català, es registra l'any d'arribada al municipi de residència. En aquest sentit, el 64,5% dels joves han nascut al municipi on viuen actualment –cosa que demostra, *a priori*, la seva poca mobilitat–, i el 19,2% hi han arribat a partir de l'any 2000.

Per tant, malgrat que més de la meitat de la població catalana fa com a mínim quinze anys que viu al mateix lloc, també hi ha un percentatge alt de persones que es mouen i creen intercanvis. Cal, doncs, esbrinar quin paper té cada jove en funció del seu lloc de procedència. Segurament, cada col·lectiu pot aportar trets de diversitat que enriqueixen la vida i la convivència, especialment en les àrees més rurals que estan pendents de noves estratègies de dinamització.

Taula 16. Any d'arribada al municipi de residència actual entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Any d'arribada al municipi	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria- serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Ha nascut al municipi de residència	66,8	75,1	65,6	46,5	60,4	70,1	64,5
Entre 1975 i 1979		0,8	0,6	1,7	1,2	0,6	0,9
Entre 1980 i 1984	1,6	0,8	0,7	4,5	2,6	2,5	2,5
Entre 1985 i 1989	1,1	1,7	3,0	8,8	2,7	2,3	3,0
Entre 1990 i 1994	3,5	0,9	7,2	9,3	5,2	2,4	4,2
Entre 1995 i 1999	7,4	3,9	6,7	9,4	6,5	4,3	5,7
A partir de l'any 2000	19,7	16,9	16,3	19,9	21,3	17,7	19,2
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

2.3.3. Educació

L'anàlisi quantitativa també ens ha permès construir una imatge dels joves rurals a partir de dades bàsiques sobre la seva educació. En aquest bloc pretenem esbrinar quin és el nivell d'instrucció dels joves, a quin tipus de centre han estudiat, quina és la seva llengua habitual d'ús i quin coneixement tenen del català.

Una de les tendències generalitzades de la joventut és l'expansió de les trajectòries educatives, amb el consegüent retard en la incorporació a la primera feina remunerada a temps complet. A Catalunya, segons les dades de l'ECVHP, actualment el 31% dels joves està estudiant.

Pel que fa al nivell d'estudis acabats dels joves (recordem que una tercera part encara estudien), primerament són els estudis secundaris (55,8%); a continuació els estudis universitaris (23,4%), i per últim els estudis primaris (19,3%). També cal destacar que l'1,5% de joves no té estudis.

En el nivell d'estudis superiors i inferiors és on es poden detectar algunes diferències per municipis. En aquest sentit, els estudis universitaris augmenten fins al 27% a les capitals de comarca i disminueixen fins al 19,6% als nuclis urbans. Quant al nivell d'estudis menys que primaris (sense estudis), augmenta en els municipis màxim agraris (2,5%) i també en els municipis rurals de serveis (2,4%).

Taula 17. Nivell d'estudis acabat entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Nivell d'estudis	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria-serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Sense estudis	2,5	0,8	0,0	2,4	1,7	1,5	1,5
Estudis primaris	20,0	17,2	19,1	20,4	20,4	18,3	19,3
Estudis secundaris	52,8	59,5	59,7	53,8	58,3	53,2	55,8
Estudis superiors	24,7	22,5	21,1	23,4	19,6	27,0	23,4
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

És entre homes i dones joves on es registren més diferències, de manera que es confirma que un dels trets diferencials de la joventut rural respecte la urbana són les variacions internes per raó de gènere. Les dones amb estudis superiors representen el 27,2%, mentre que quant als homes és el 20%. Als municipis més agraris és on encara es fa més evident aquesta diferència, ja que el percentatge de dones amb estudis superiors augmenta fins al voltant del 35%, i el dels homes, en canvi, disminueix fins al 12,2% (municipis segon agraris) i el 14,8% (municipis màxim agraris). També s'observen diferències evidents en el nivell d'estudis primaris: en tenen el 23,1% dels homes i el 15,1% de les dones.

La llengua d'ús quotidià també presenta diferències palpables segons el grup de municipis que s'analitza. El primer element que crida l'atenció de la taula següent és que hi ha un percentatge igual d'ús del català i el castellà com a llengua habitual dels joves (35,2% i 38,2%, respectivament). Tanmateix, l'ús d'aquestes llengües no es distribueix de la mateixa manera al llarg del territori: el català predomina àmpliament en els municipis més agraris, on arriba a percentatges del 80%, mentre que el castellà preval en els municipis més urbans, amb un ús del 46,4%. És interessant també destacar l'ús d'altres llengües, que augmenten fins al 13,4% en els municipis més agraris, com a conseqüència dels processos migratoris més recents.

Taula 18. Llengua d'ús entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Llengua d'ús	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria-serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Català	75,6	80,1	58,8	47,1	21,3	38,2	35,2
Castellà	6,9	5,5	25,0	33,3	46,4	36,8	38,2
Ambdues	4,0	6,1	12,8	13,7	25,7	16,1	19,0
Una altra llengua	13,4	8,4	3,3	5,9	6,6	8,9	7,5
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

2.3.4. Treball

Pel que fa a la relació amb el treball, les dades ens mostren que als municipis més agraris és on els joves estan més ocupats (79,2% als municipis de màxim agrari i 74,2% als rurals-agraris). La situació laboral habitual dels joves analitzats és que en la majoria de casos treballen, el 67,8%, un percentatge que s'incrementa sobretot als municipis més agraris: arriba al 79,2% als màxim agraris i al 74,2% als segons agraris. També difereixen els percentatges dels joves que no treballen però busquen feina, ja que són molt més elevats en els municipis urbans i les capitals de comarca, i molt més minsos en els municipis segon agraris (0,9%) i màxim agraris. Un fet que convé remarcar és que el percentatge d'estudiants passa del 21,7% al 13,1% en els municipis màxim agraris. Serà interessant veure, per tant, quin tipus de característiques tenen aquests joves.

Taula 19. Situació laboral entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Situació laboral	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria- serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Treballa	79,2	74,2	68,0	66,3	67,4	67,7	67,8
No treballa però busca feina	4,8	0,9	4,8	1,4	9,2	8,3	7,7
Dedicació a les tasques de la llar	1,7	1,6	0,6	3,2	1,6	2,4	2,0
És estudiant	13,1	23,4	26,6	27,4	21,6	20,3	21,7
Està incapacitat/da	1,1					0,9	0,4
Altres situacions d'inactivitat				1,7	0,2	0,4	0,4
Total	100	100	100	100	100	100	100

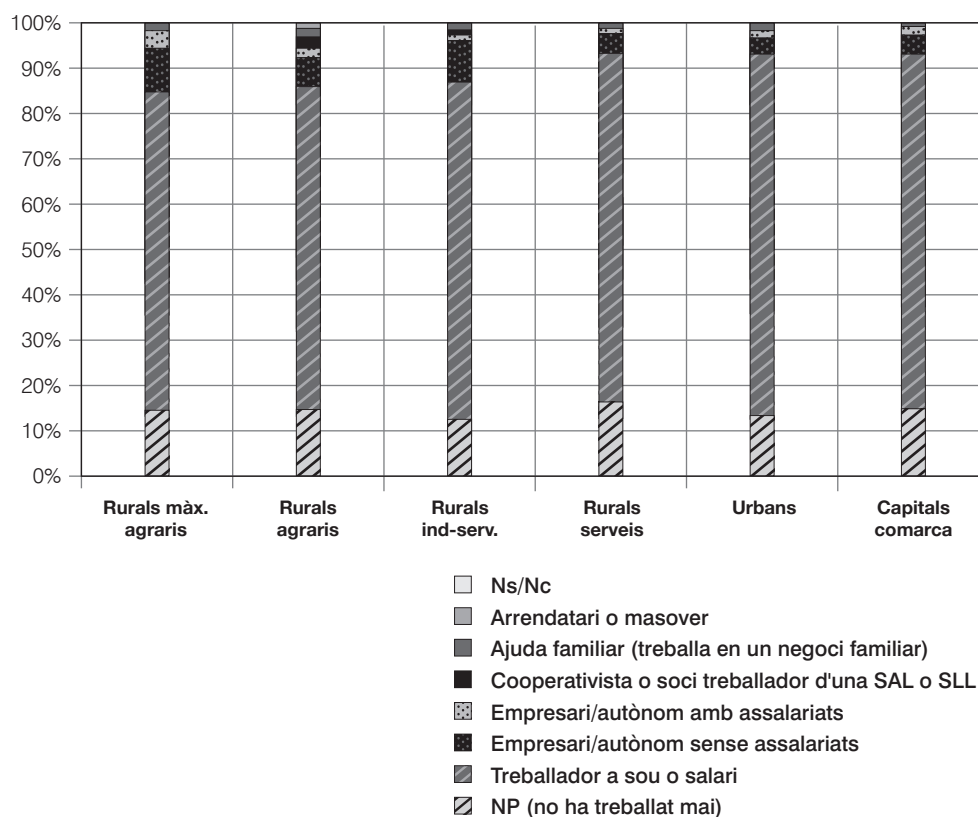
Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

Si s'analitza la situació laboral, a més, segons el sexe de les persones entrevistades, els percentatges encara s'accentuen més en funció dels tipus de municipis: entre els homes hi ha molta més diferència que entre les dones, especialment entre els que treballen en els municipis màxim agraris, que representen el 91%.

En analitzar la situació laboral dels joves per sexe i edat, hem comprovat que es produeix una tendència lògica a causa del mateix factor edat: com més jove s'és, més presència hi ha d'estudiants, sense que es percebi massa diferència entre homes i dones, almenys en general. Ara bé, en els municipis més agraris sempre hi ha més presència d'homes joves que treballen que no pas de dones. També és cert, doncs, que a mesura que augmenta l'edat, el percentatge d'estudiants va disminuint i augmenta el nombre de persones que s'introdueixen al mercat laboral –encara que les dones sempre tinguin percentatges més alts d'estudiants en comparació amb els homes de les mateixes franges d'edat (especialment de 15 a 19 anys i de 20 a 24 anys)–.

Pel que fa al tipus de relació laboral dels joves, predominen els assalariats i, en segon terme, els que no han treballat mai (14,8%). No obstant això, hi ha alguns matisos segons el tipus de municipi: com més agrari, menys persones assalariades i més joves emprenedors –ja siguin empresaris/autònoms o treballadors en negocis familiars–, i com més industrial o de serveis i urbà, més presència d'assalariats i menys de joves que tenen el seu negoci –ja sigui propi o familiar–.

Gràfic 1. Situació socioprofessional dels joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

En aquest punt són importants els nous programes de desenvolupament rural dirigits a joves emprenedors. Des de l'Administració s'estan prioritant noves activitats en els entorns rurals lligades al medi ambient, l'oci o els esports d'aventura. Un estudi recent sobre les empreses i els empresaris de les comarques rurals catalanes⁷ posa de manifest la importància de la creació d'empreses en els entorns menys urbans com a base per al seu desenvolupament. A més, es posa èmfasi en la mobilització d'iniciatives locals autòctones que generin una ocupació de qualitat i relacionada amb les dinàmiques innovadores.

El tipus d'empresa on treballen els joves també ens ajuda a definir el col·lectiu que viu i treballa en el món rural. Mentre que els homes solen treballar més en una empresa privada que les dones (68,2% enfront 60,3%), en els municipis més agraris aquest percentatge disminueix en ambdós sexes. Així, per exemple, en els municipis màxim agraris els homes que treballen en una empresa privada no pròpia representen el 54,1%, i les dones, el 39,3%. És també en els municipis més agraris on predominen altres tipus d'empreses, en especial les pròpies o familiars i les cooperatives. Els homes són més presents en aquestes empreses, amb percentatges del 14,8% i l'11,1% (màxim agraris i segon agraris, respectivament), i les dones hi tenen menys presència (5,1% en els municipis segon agraris i 7,4% en els rurals industrials serveis).

Convé esmentar la presència de joves en les empreses públiques: en el cas de les dones representa el 8,5% de les opcions, un percentatge que s'eleva fins al 27,3% en els municipis màxim agraris, però que no es reproduïx en el cas dels homes. Així doncs, sembla que treballar a l'empresa pública o no haver treballat mai són les sortides laborals més freqüents per a les dones dels municipis màxim agraris.

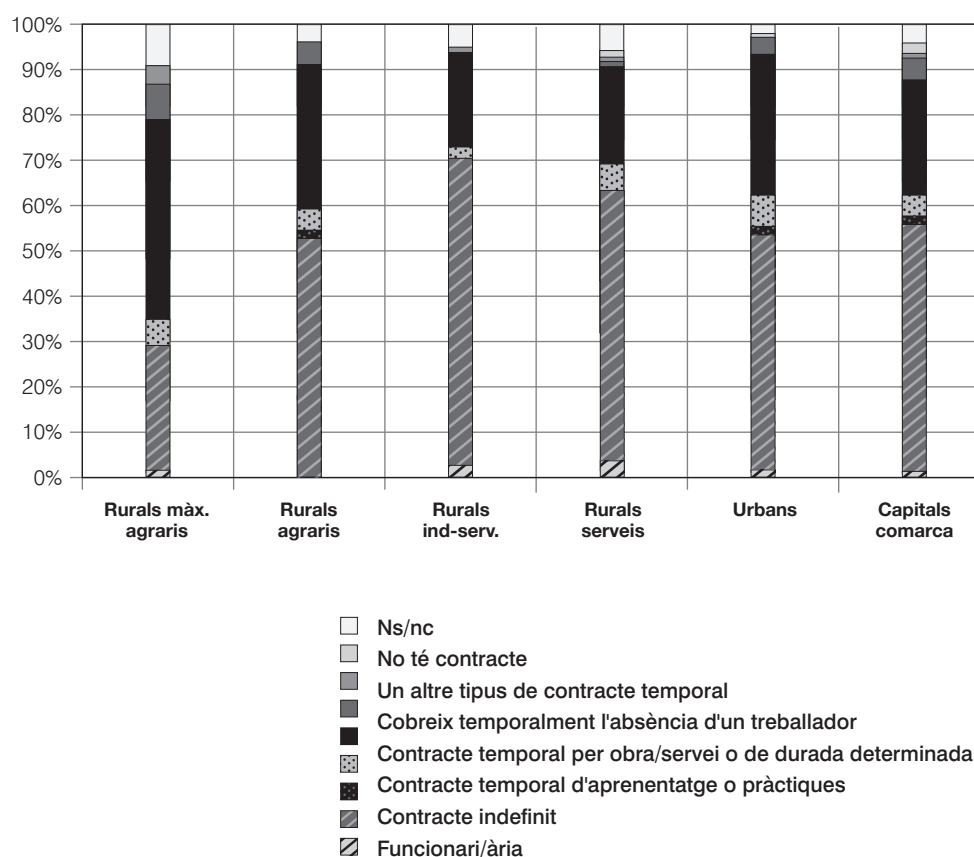
⁷ Vegeu: Viladomiu, L.; Rosell, J.; Vaillant, Y.; Zamora, A. (2004). "Empresas y empresarios en las comarcas rurales catalanas", a *Documento de economía industrial*, núm. 21.

Si observem la categoria socioprofessional dels joves analitzats, veiem que ja hi ha diferències entre homes i dones. Quant a les dones, al voltant d'un terç són treballadores no qualificades, un altre terç exerceixen de personal administratiu o encarregades, i prop de l'últim terç són directores, gerents i tècniques. En canvi, pel que fa als homes el repartiment és una mica més desequilibrat, ja que també predominen els treballadors no qualificats (33,1%), a continuació se situen els treballadores qualificats (28,8%), el personal administratiu i encarregat (13,7%) i els directores, gerents i tècnics (12,5%). En analitzar aquestes diferències també entre municipis, observem que els treballadors no qualificats disminueixen en els municipis segon agraris i que tenen una presència important del sector serveis, i que en el cas de les dones, com més agrari és el municipi, menys presència hi ha de treballadores no qualificades.

Pel que fa a la qualificació de l'ocupació, es registra menys presència de treballadors qualificats en els municipis màxim agraris (14,3%), i un augment significatiu de directores, gerents i tècniques en els municipis més agraris (39,3% en els màxim agraris i 36% en els segon agraris). Es dedueix, doncs, que les dones adopten un patró diferent als homes en els municipis màxim agraris i segon agraris: elles són directores, gerents i tècniques en primer terme (39,3% i 36%, respectivament), i els homes són treballadors qualificats (32,1% en els màxim agraris) o treballadors qualificats (31,3% en els segon agraris).

En relació amb el tipus de contracte, una mica més de la meitat dels joves ocupats tenen un contracte indefinit, i el 28,1% en tenen un de més inestable, com ara temporal per obra/servei o de durada determinada. Quant als municipis, cal fer esment als màxim agraris, ja que és on més predomina la inestabilitat (44,3%) i on el contracte indefinit disminueix del 54% al 27,9%.

Gràfic 2. Tipus de contracte amb l'empresa entre els joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2005

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

El tipus de jornada laboral també és una de les variables interessants per caracteritzar el treball dels joves del món rural. Entre els homes predomina més la jornada a temps complet que entre les dones (92,5% enfront 78,1%). Segons els municipis, la jornada a temps complet masculina encara s'eleva més en els més agraris, fins a arribar a percentatges del 94,7% en els màxim agraris i del 96% en els agraris. En canvi, la jornada completa femenina presenta un patró més irregular: en els municipis màxim agraris descendeix fins al 76,4%, i en els rurals agraris i els rurals industrials i serveis augmenta fins al 98,8%.

Taula 20. Tipus de jornada laboral entre els joves de 15 a 29 anys segons sexe i tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Tipus de jornada laboral		Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria- serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Homes	A temps complet	94,7	96,0	89,1	91,2	93,7	91,5	92,5
	A temps parcial	5,3	4,0	10,9	8,8	6,3	8,5	7,5
Total		100	100	100	100	100	100	100
Dones	A temps complet	76,4	86,2	98,8	84,7	79,5	72,9	78,1
	A temps parcial	23,6	13,8	1,2	15,3	20,5	27,1	21,9
Total		100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

És interessant analitzar els motius pels quals els joves escullen la jornada a temps parcial. En aquest cas, separar les distribucions entre homes i dones pot aportar més llum a l'hora d'entendre aquesta decisió. S'observa, en un primer moment, que tant homes com dones manifesten que és pel tipus de feina que han trobat (40,9% els homes i 34,8% les dones) i perquè són estudiants i la jornada a temps parcial els permet compatibilitzar les dues dedicacions (41,6% i 34,1% d'homes i dones, respectivament). Aquestes dades apunten a la importància de la compaginació dels estudis i la feina en la joventut. No obstant això, el que diferencia els homes i les dones és l'11,3% de dones que s'han d'encarregar de les tasques domèstiques o familiars, i per a qui aquest és el motiu de no fer una jornada completa, mentre que aquest percentatge entre els homes és només de l'1,2%.

Veiem, doncs, que les dones tenen més dificultats per fer compatible la jornada completa. Serà interessant analitzar si hi ha diferències entre homes i dones i el tipus de municipi, ja que la hipòtesi podria ser que als més agraris hi pot haver més càrregues domèstiques i familiars –si recordem els apartats anteriors, és més freqüent que els joves, sobretot les noies, ja hagin constituït el seu nucli familiar–.

La taula següent ens mostra que el 51,9% dels joves manifesten que no tenen cap dificultat per compaginar ambdues dedicacions, el treball mercantil i el familiar o domèstic; a continuació, el 24,8% afirmen tenir alguna dificultat, i són minoritaris (7%) els que diuen que tenen moltes dificultats. També s'ha de subratllar que el 16,1% de joves tenen una participació nul·la en les tasques domèstiques. Pel que fa a les diferents tipologies de municipis, es destaca que és en els municipis màxim agraris i segon agraris on més augmenta la xifra de joves que no participen en les tasques domèstiques.

Taula 21. Dificultat per compaginar vida laboral amb tasques domèstiques i familiars entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Nivell de dificultat	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria-serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Moltes dificultats		3,0	3,8	11,0	7,5	7,0	7,0
Algunes dificultats	26,5	18,1	25,8	24,9	24,2	25,6	24,8
Cap dificultat	45,2	58,8	55,7	53,1	53,4	49,7	51,9
No participo de les tasques domèstiques	28,3	20,2	13,9	11,0	15,0	17,5	16,1
Ns/Nc			0,8			0,2	0,1
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

Les dades desagregades per sexe permeten detectar no solament diferències entre homes i dones, sinó també diferents patrons familiars quant a les responsabilitats familiars i domèstiques segons els tipus de municipis on es resideix. Així, el primer que s'observa és que, malgrat que la majoria dels joves diuen que no tenen cap dificultat per compaginar ambdues dedicacions, les dones són les que ho manifesten més (53,1%) i les que afirmen tenir algunes dificultats (28%). En el cas dels homes, el 50,9% diu que no té cap dificultat, i el 22,2%, que en té algunes, però el 21,3% dels joves homes declaren que no participen en les tasques domèstiques. Aquest percentatge augmenta encara més en els municipis més agraris (fins al 44,8% en els màxim agraris i el 30,2% en els segon agraris). Pel que fa a les dones, la situació és la contrària, ja que només el 9,7% diu que no participa en les tasques domèstiques familiars, un percentatge que disminueix en els municipis més agraris, on se situa al voltant del 6%. Així doncs, cal destacar que la participació en el treball domèstic familiar continua sent una tasca estrictament femenina, especialment en els municipis més agraris.

Pel que fa al nombre d'hores treballades de forma remunerada, la majoria dels joves fan jornades de 40 hores, i no s'observen grans diferències en els totals d'hores dels diferents municipis analitzats. Tanmateix, en analitzar les mitjanes d'hores treballades segons el sexe dels joves, es veu que els homes treballen remuneradament més hores que les dones (aproximadament cinc hores més).

Taula 22. Mitjana d'hores treballades durant la setmana passada entre els joves de 15 a 29 anys segons sexe i tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Tipus de municipi	Homes	Dones	Total
Rurals màxim agraris	44,4	37,3	41,5
Rurals agraris	46,4	40,2	43,9
Rurals indústria-serveis	41,5	39,9	40,8
Rurals serveis	41,7	36,4	39,3
Urbans	42,4	37,3	40,3
Capitals de comarca	42,2	36,4	39,5
Total	42,4	37,0	40,0

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

2.3.5. Ingressos

En la taula següent s'analitza l'origen dels ingressos dels joves. Primerament, cal dir que en més d'un 60% dels casos predominen els ingressos procedents de treballs per compte d'altri, independentment de si es tracta d'homes o dones. En canvi, sí que hi ha diferències en els joves que tenen ingressos de treballs per compte propi: és una opció lleugerament més nombrosa entre els homes que les dones (8,5% enfront 5,1%). A més,

en el cas dels homes, com més agrari és el municipi i menys és de serveis o urbà, més preval aquesta opció, que arriba a percentatges del 24,1% i el 18,5%. Les dones, però, tenen un patró més homogeni indistintament del municipi on viuen. Un altre apunt que es pot fer sobre aquesta taula és l'opció de no tenir ingressos, que es produeix en el 26,8% de dones joves enfront el 19% d'homes. Mentre que les dones tenen un patró més o menys semblant segons el tipus de municipi, en el cas dels homes són molt minoritaris en els municipis màxim agraris (només representen el 5,7%).

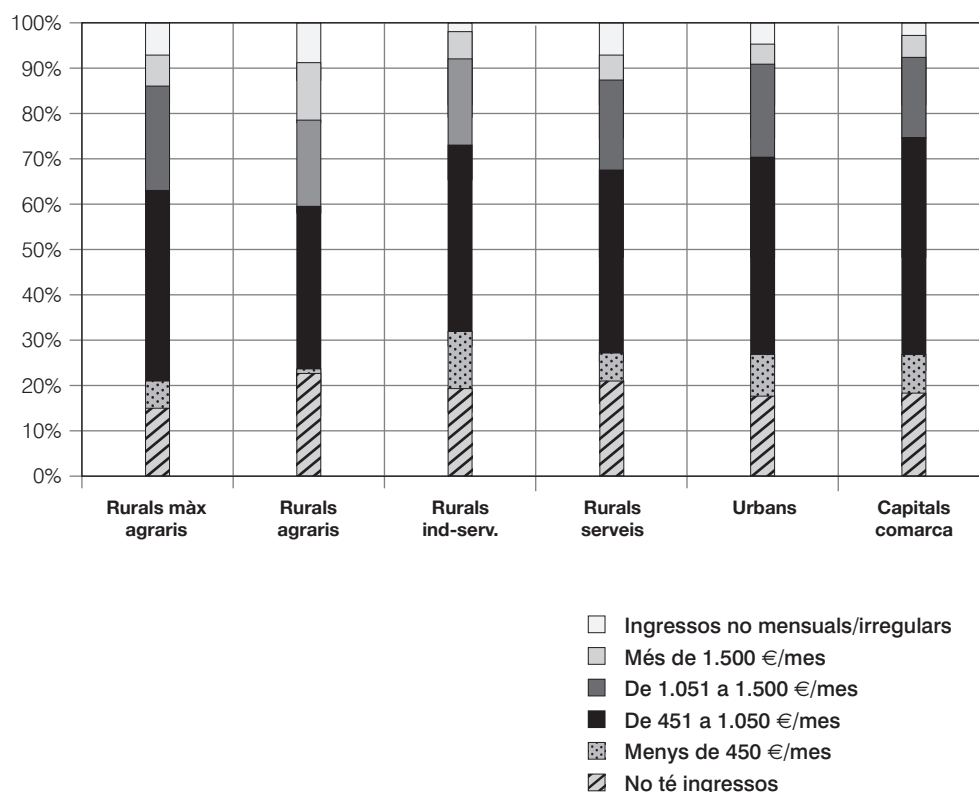
Taula 23. Tipus d'ingressos principals entre els joves de 15 a 29 anys segons sexe i tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Tipus d'ingressos		Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria- serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca
Homes	De treball per compte d'altri	66,9	67,9	65,1	71,4	69,8	66,2
	De treball per compte propi	24,1	12,5	18,5	12,9	6,6	7,8
	Un altre tipus de pensió, subvenció o subsidi	3,3		1,9	2,4	4,8	5,0
	Un altre tipus d'ingressos						0,2
	No té ingressos	5,7	19,6	14,6	13,3	18,8	20,8
Total		100	100	100	100	100	100
Dones	De treball per compte d'altri	63,2	65,1	70,4	59,9	64,9	62,6
	De treball per compte propi	5,2	5,8	5,2	4,1	4,3	6,0
	Un altre tipus de pensió, subvenció o subsidi						
	Un altre tipus d'ingressos						0,6
	No té ingressos	29,4	27,4	24,0	30,7	27,3	26,0
Total		100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

Un segon indicador de la capacitat adquisitiva dels joves és el seu nivell d'ingressos individual mensual net. De mitjana, els joves tenen uns ingressos per treball de 920 euros mensuals nets. Si ho analitzem per intervals veiem, al gràfic següent, que un percentatge important de la població juvenil (17,3%) declara no tenir ingressos, el qual disminueix fins al 14,5% en els municipis màxims rurals. També s'observa que hi ha un percentatge notable de joves (14,6%) que cobren entre 751 i 900 euros, un 12,1% que se situa al voltant dels 1.000 euros (entre 901 i 1.050) i un 10,7%, entre els 1.051 i els 1.200. Sembla que la situació econòmica dels joves és més precària a mesura que el municipi és menys agrari, a excepció del 14,8% de joves que cobren entre 601 i 750 euros en els municipis màxim agraris. Finalment, cal afegir que els joves que no tenen ingressos regulars viuen majoritàriament en municipis més agraris, i és probable que siguin dependents del pagament irregular –temporalment parlant– dels beneficis del sector agrari (collita de fruita, cereals o bestiar).

Gràfic 3. Nivell d'ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres) el darrer any entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

La mitjana dels ingressos segons les variables *municipi* i *gènere* posa de manifest que en els municipis més urbans, la mitjana d'ingressos dels joves és més baixa, mentre que en els rurals segon agraris és la més alta (l'única que supera els 1.000 euros). No obstant això, les dones joves són les més desfavorides en els ingressos: un tret comú en tots els municipis és que totes les dones perceben menys ingressos que els homes, i en els municipis rurals de serveis, rurals industrials de serveis i els urbans és on hi ha més diferències (al voltant de 200 euros nets mensuals). Per contra, en els municipis amb un nivell d'ingressos més alt –els rurals segon agraris, on de mitjana els joves perceben 1.068 euros mensuals–, les diferències entre homes i dones es redueixen fins als 59 euros.

2.3.6. Ús de les noves tecnologies

L'ús d'Internet o del correu electrònic és una de les demandes que habitualment s'expressen en els municipis més agraris. La universalització d'aquest servei sembla que ja no és un repte generacional, sinó que són les dificultats d'accés al mateix i el fet de no utilitzar-lo o conèixer-lo el que diferencia els joves dels diferents municipis. A la taula següent s'observa que, tot i que l'ús d'Internet o del correu electrònic a casa és molt estès (62,2%), en els municipis màxim agraris, agraris i industrials i serveis és on aquest percentatge disminueix més.

Taula 24. Ús d'Internet o del correu electrònic a casa entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005

Ús d'Internet o del correu electrònic	Rurals màxim agraris	Rurals agraris	Rurals indústria-serveis	Rurals serveis	Urbans	Capitals de comarca	Total
Sí	44,3	57,5	57,6	68,7	62,1	62,7	62,2
No	55,7	42,5	42,4	31,3	37,9	37,3	37,8
Ns/Nc						0,0	0,0
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

2.3.7. Habitatge

L'habitatge és una de les qüestions que es tracta amb profunditat als plans locals i amb tota l'amplitud de les polítiques que s'estan implementant des de la Secretaria de Joventut. Si fem les dades de l'estudi *La realitat juvenil a Catalunya* (Secretaria de Joventut, 2006), un dels trets que defineix la joventut catalana és el baix percentatge de joves emancipats domiciliàriament, que només representen el 9,3% dels menors de 25 anys. L'increment dels preus de l'habitatge i la precarietat del mercat laboral no ajuden a donar el pas cap a l'emancipació. A més, es constata una prolongació en el procés d'emancipació familiar més enllà dels 29 anys. Entre els 30 i els 35 anys encara hi ha un 27% de la població catalana que no ha marxat del nucli familiar.

Les Comarques Gironines i l'Alt Pirineu i Aran presenten els índexs d'emancipació més elevats en les primeres franges d'edat, fet que es pot argumentar per la incorporació al treball remunerat més primerenca i els graus de formació més baixos. De fet, són comarques on el turisme i la construcció han cobrat més força en els últims anys i on, per tant, els joves tenen més facilitat per incorporar-se al món laboral més aviat.

Molts dels joves urbans que accedeixen per primer cop a l'habitatge han de marxar dels nuclis grans cap a altres de més petits on els preus són més baixos, malgrat que no ofereixin tanta oferta de serveis com la ciutat. S'està produint un fenomen de reorganització del joventut que cerca més qualitat de vida i una reducció dels costos d'emancipació, fet que es registra majoritàriament en les parelles més joves que comencen una nova vida familiar. Aquest fenomen també presenta dificultats, perquè l'augment de la demanda està provocant un increment dels preus de l'habitatge en aquestes zones, que, a més, acaben competint amb segones residències.

Una altra de les problemàtiques detectades en alguns municipis, sobretot turístics, és l'encariment dels preus en les temporades altes. Els joves afirmen que durant els mesos en què la demanda d'habitatge és inferior poden viure-hi de lloguer per preus més econòmics, però durant les temporades en què arriben els turistes es veuen obligats a pagar preus més elevats.

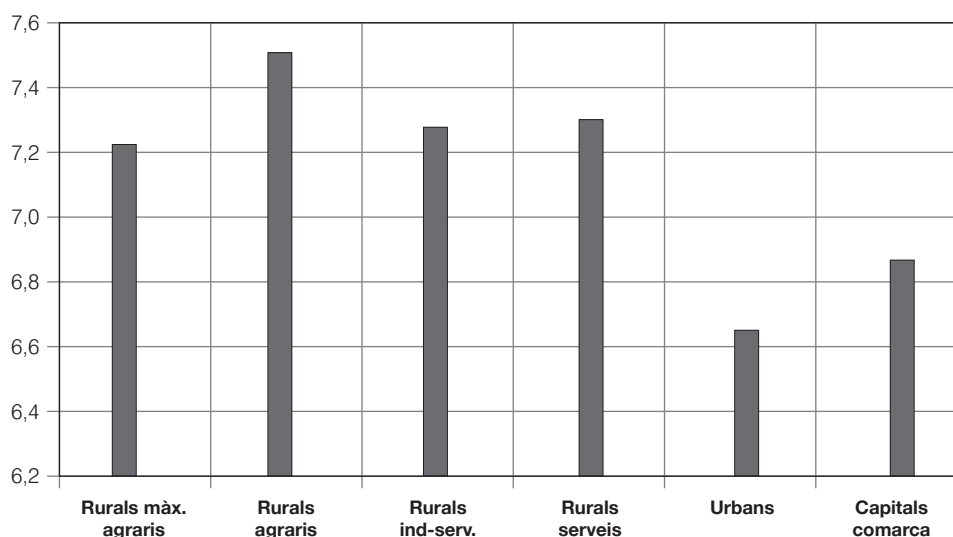
2.3.8. Transport i qualitat de vida

Una de les primeres percepcions analitzades és l'existència suficient o insuficient del transport públic en l'àmbit urbà o en l'entorn proper. A grans trets, el 61,1% dels joves consideren que és suficient, però aquesta percepció varia enormement en els municipis més agraris, on descendeix fins a percentatges inferiors al 10%. La situació contrària es registra en els joves que diuen que no hi ha transport públic urbà, especialment en els municipis més agraris, els quals sumen un percentatge del 80%.

Pel que fa al transport públic intermunicipal, les percepcions generals dels joves són lleugerament inferiors a l'anterior, ja que el 58,7% creu que és suficient. No s'observa un patró clar d'aquesta percepció segons la tipologia de municipis –recordem que és als municipis més agraris on predomina el transport privat–.

Quant a la valoració de la qualitat de vida en el municipi de residència, es detecta més satisfacció entre els joves del món rural que no pas entre els de l'àmbit urbà o les capitals de comarca. El valor és més elevat, però, en els segon agraris.

Gràfic 4. Valoració de la qualitat de vida al municipi de residència entre els joves de 15 a 29 anys segons la tipologia de municipis. Catalunya, 2005. Escala de 0 a 10

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ECVHP (Idescat).

Quan es demana als joves quins són els aspectes més positius de viure al seu municipi, el més valorat és la “tranquil·litat”, sobretot a les zones rurals (36,6%). En segon lloc apareix el fet que “hi ha de tot”: per al 14,2% de la població aquest és el segon aspecte positiu del lloc on viuen, tot i que si es comparen les dades dels municipis rurals i els urbans s'observa que per als primers s'assoleixen percentatges que no arriben al 5% i que per als segons superen el 16%. La tendència és semblant quan es parla de “localització” del municipi on viuen: el 10,8% del total de joves ho valora en positiu, mentre que als municipis segons agraris ho fa el 2,4%. Finalment, cal apuntar que la “qualitat de vida en general” és més elevada per als joves de les àrees rurals, on registra valors superiors al 16% en contraposició als urbans, que es queden a menys de la meitat amb valors del 7%.

D'altra banda, quan es pregunta als joves pels aspectes més negatius de viure al seu lloc de residència habitual, el 16,4% no en detecta cap (el 20,9% per als municipis rurals màxims agraris). Per a la població jove, en general, la inseguretat ciutadana és l'element que més els preocupa (9,1%), però aquest fet es produeix sobretot als municipis urbans i les capitals de comarca, ja que per als joves del món rural roman en valors al voltant del 2%.

Els dos aspectes que més diferencien els joves rurals dels urbans són la manca d'activitat econòmica o trobar feina, i l'aïllament o la mala comunicació del lloc on viuen. El 25,3% dels joves que viuen en municipis agraris i el 10,6% dels que ho fan en segon agraris expressen que els preocupen les dificultats per trobar feina, enfront el 1,5% dels joves de capital de comarca. El mateix passa amb l'aïllament: tots els municipis rurals presenten valors entre el 15% i el 20%, mentre que per a les capitals de comarca és del 3,5%.

En referència a l'ús del temps lliure, també es detecten diferències entre els joves de ciutat i els de poble. Per exemple, els joves de l'àmbit urbà dupliquen el percentatge de joves rurals que van al cinema com a activitat d'esbarjo (el 14,7% per als màxim agraris i el 33,4% per a l'àmbit urbà). D'altra banda, els joves del món rural estan més acostumats a anar al bar o al *pub* del poble: el 34,2% dels joves dels màxim agraris freqüenten el bar com a activitat d'oci, mentre que a les capitals de comarca ho fan el 22,1%. També s'han observat diferències en el fet “d'anar a passejar”, ja que el 33,6% dels joves d'àmbits urbans ho consideren una activitat d'esbarjo, mentre que per als joves dels municipis màxim agraris només ho fa el 9,2%.

3. Els recursos de les àrees de joventut al món rural

Un cop plantejada la definició de la ruralitat a Catalunya i analitzades les situacions i condicions de vida de la població juvenil del món rural, en aquest capítol ens centrarem en els recursos de les àrees de joventut de les diverses administracions existents al territori (característiques, funcionament, etc.) i la seva utilització per part de la població juvenil del món rural (coneixement, utilització i valoració).

3.1. Els plans locals de joventut (PLJ)

3.1.1. Evolució i objectius dels PLJ en l'àmbit rural

En primer lloc i pel que fa al període d'actuació, cal fer un incís sobre quins han estat els PLJ que s'han treballat en profunditat a les entrevistes. Atès que a mitjan 2007 els ajuntaments es van posar a treballar en la redacció dels PLJ 2008-11, aquest és el document de treball actual de la majoria de municipis. El PLJ 2004-07 ja s'ha tancat, per tant, queda llunyà en el discurs dels tècnics –només és present en els municipis on l'elaboració del nou PLJ s'ha endarrerit i encara s'està executant.

En termes generals, s'observa un punt d'inflexió entre els dos períodes programàtics (2004-07 i 2008-11), en bona part, per l'esforç dedicat per part de la Secretaria de Joventut a través del Projecte Territori de suport a l'àmbit local. Els nous PLJ presenten una nova metodologia d'elaboració i programació per adaptar-se al marc general del PNJCat, un procediment que s'ha viscut com una millora important per fer del PLJ un document més estratègic. No obstant això, i sobretot per als municipis més petits, aquesta metodologia és de difícil aplicació. A part de l'estructuració que comporta en alguns ajuntaments, no hi ha un tècnic que es pugui dedicar a l'elaboració i execució del PLJ, de manera que el document estratègic sobrepassa els recursos humans existents a les administracions locals més petites.

Cada PLJ és un món, i en cadascun queda impresa la realitat juvenil del municipi en qüestió, les necessitats que cal cobrir i les propostes que es plantegen des del document. Ara bé, també hi ha un objectiu general per a tots els PLJ, i en especial per als municipis més petits: la dinamització dels joves i la seva cohesió com a grup social. Així, la prioritat és estimular la participació activa del col·lectiu més jove. Aquest objectiu, a més, es pot arribar a convertir en un de més integral –“fer vida al poble”–, que consisteix a facilitar un ritme d'activitats per tal que els joves, i fins i tot la resta d'habitants, no hagin de marxar sempre fora del municipi:

“Que els joves s'impliquin una mica més a fer coses, que no sigui una cosa que es fa un cop a l'any. Que el jovent del poble faci activitats pel poble, no només sigui pel jovent, sinó pel poble. Que facin vida de poble.” (1A)

Un altre dels objectius comuns a la majoria de PLJ és l'elaboració d'un “document marc”, un full de ruta a partir del qual anar avançant, que esdevé una eina de planejament i control important tant per al tècnic –si n'hi ha–, com per la regidoria i fins i tot per als joves:

“[...] l'objectiu general era establir unes bases on es pogués generar tota la ideologia i tot el funcionament de la regidoria de joventut [...]. Treballar de forma transversal en totes les àrees perquè vam notar, quan jo vaig entrar aquí, que tothom feia petites pinzellades de coses noves però ningú no tenia un pla ni sabia per què feia aquella activitat.” (5B)

3.1.2. El target dels PLJ

Els PLJ estan adreçats als joves, tot i que la definició de jove encara és una qüestió pendent que té llindars dispars en funció de qui la fa i en quins àmbits:

“Sembla que hauríem de definir què és jove, quina edat enllacem com a jove, perquè si em dius un jove de 28 anys al món rural, o un jove agricultor en té 40, per tant, aquest senyor ja no és jove, jo penso que hauríem de treballar el concepte social de jove, la definició social de jove.” (1D)

En tot cas, la població objecte dels PLJ cobreix les franges d'edat compreses entre els 15 i els 29 anys, malgrat que la realitat demostra que bona part dels municipis estudiats comencen a treballar amb els joves a partir dels 12 anys, moment en què es passa del col·legi a l'institut:

"I n'agafem de 12 perquè com que no tenim institut, vam pensar doncs mira... ells fan el trencament als 12 que és quan marxen del municipi, en comptes de fer-lo als 14 que és quan entrarien la secundària a la meitat." (4A)

Aquesta dinàmica s'ha d'analitzar amb deteniment, ja que les necessitats d'un jove en aquestes primeres fases de la vida no són les mateixes que la d'un que s'acosta al procés d'emancipació. D'altra banda, la franja d'edat fins als 29 anys també s'amplia als 35, quan es comencen a tractar aspectes com l'accés a l'habitatge o a una feina qualificada. Aquesta amplitud de les franges d'edat fa que els ajuntaments petits hagin de definir on dediquen els seus esforços:

"[...] és el que dèiem que sobre aquestes polítiques de joventut han posat una franja massa diferent. Entre una persona de 14 i una de 35, t'has d'adaptar i no arribes a tot arreu." (2A)

La gran majoria de municipis rurals centren les seves actuacions en la primera franja d'edat, que se situa entre els 12 i els 18 anys. Aquest període es caracteritza per ser l'inici de l'educació secundària obligatòria (ESO) i acaba, més o menys, quan els joves tenen l'oportunitat d'accedir a l'autonomia en termes de mobilitat.

Quan els joves es treuen el carnet de conduir, la seva manera de relacionar-se amb el poble i la seva gent canvia radicalment. Les oportunitats d'expansió es fan més evidents i el jove "surt" a cercar *inputs* als quals abans no podia accedir. Cobreix les seves necessitats movent-se, les va a cercar allà on són. Molts tècnics dels municipis expliquen que aquesta franja d'edat "es perd" entre els 18 i els 25 anys, més o menys: és molt difícil que aquest jovent participi en activitats del poble perquè s'estima més anar a conèixer i experimentar el que altres pobles veïns o les capitals de comarca li poden oferir:

"Tenim una franja que ja estan molt per la capital. Ja tenen més independència amb el cotxe, ja tenen la seva colla a la capital. I tu els hi dius... vine a fer coses amb els més joves del poble! I ells et diuen, a què vols que hi vingui jo amb aquests!" (1A)

Finalment, s'ha identificat una última franja d'edat al voltant dels 30 anys, on els –no tant– joves es tornen a implicar en algunes activitats amb un caràcter més adaptat a les seves necessitats generacionals. Ja no són adolescents, no són joves de "20 anys", però tampoc no en tenen 40. Aquesta franja intermèdia es "desperta" i es fa més visible, i alguns joves col·laboren en la comissió de festes o bé creen alguna associació de tipus cultural o esportiu. També n'hi ha que es barregen amb entitats del poble que no són exclusivament per a joves. Tanmateix, per diferents dinàmiques personals es pot produir el cas contrari, és a dir, que aquests joves ja no tornin a implicar-se al municipi i hagin "muntat la vida a fora".

3.1.3. Els àmbits d'actuació dels plans locals de joventut

Els PLJ s'estructuren segons els nou eixos d'actuació que defineix el PNJCat, els quals s'emmarquen en dues línies: emancipació (educació, treball, salut, cultura, mobilitat i habitatge) i participació (interlocució, associacionisme i participació). La majoria de municipis inclouen alguna actuació o programa en cada eix, però els prioritzen en funció de les necessitats detectades al diagnòstic, dels recursos de què disposa l'ajuntament i de la seva possibilitat de maniobra. Tot seguit analitzem el tractament que s'ha fet dels nou eixos d'actuació des dels diferents PLJ estudiats.

Educació

L'educació constitueix un aspecte fonamental que cal treballar des de les polítiques de joventut. La primera idea que s'assenyala és que, en els municipis petits, l'escola de primària té un paper molt important a l'hora de continuar donant vida al poble:

"Llavors també tenim aquell altre peix que es mossega la cua. Les escoles rurals tenen un paper importantíssim! Són eixos vertebradors del territori, però si no hi ha parelles joves que puguin residir en el municipi, es trenca el cicle, i a més, és que l'escola rural no solament ajuda a vertebrar sinó també a fomentar l'arrelament al territori." (1D)

També es perceben dinàmiques molt diferents segons els instituts d'educació secundària (IES): d'una banda, canvien les dinàmiques dels joves en qüestió de mobilitat i, en conseqüència, en l'ús del temps i la disponibilitat per implicar-se en activitats al poble entre setmana; de l'altra, es registra més absentisme escolar de la població d'entre 12 i 16 anys. L'ensenyament és obligatori, però el fet d'haver de pujar a l'autobús fa que alguns joves es quedin pel camí. Aquesta problemàtica s'ha copsat especialment en un dels municipis estudiats, on alguns joves no arriben a classe:

"Molts joves es perden pel camí, no arriben a classe, perquè quan acaben l'ESO han de continuar en un altre poble més gran i molts no arriben." (4D)

A la vegada, s'ha detectat un perfil de joves que abandonen els estudis i comencen a treballar, –bàsicament en la construcció, per tal de satisfer les seves necessitats–. Tot i així, amb la crisi econòmica actual, aquesta tipologia ja no és tan nombrosa i ha esdevingut un repte de futur per als tècnics de joventut, que volen tornar a recuperar aquests joves d'alguna forma. En aquesta línia, s'està fent un esforç des de les àrees de joventut per organitzar activitats formatives i adequar-les al mercat de treball més proper.

Finalment, s'ha observat que als municipis on hi ha un IES existeix una relació molt propera entre el personal tècnic de joventut i la direcció del centre. El contacte proper permet treballar tant temes de salut, com de cultura i de suport al jovent. El fet de tenir un IES al municipi fa que sigui un vehicle que afavoreix la difusió de les polítiques de joventut, a més de ser un recurs per atraure i mantenir els joves al municipi. És per això que alguns municipis que podrien tenir un IES però encara no el tenen estan treballant per poder-lo aconseguir.

Per estudiar a la universitat, la major part dels joves del món rural s'ha de desplaçar a la capital provincial o a l'Àrea Metropolitana. Aquesta dinàmica provoca que els joves que volen marxar a cursar estudis superiors hagin d'emancipar-se domiciliàriament. En aquest sentit, n'hi ha que marxen i tornen un cop acabats els estudis, n'hi ha que es queden una temporada treballant i es tornen a establir al poble, i n'hi ha que ja no hi tornen. Mentre duren els estudis, els joves o bé mantenen un lligam amb el poble tornant-hi els caps de setmana i involucrant-se en algunes de les activitats que s'organitzen, o bé trenquen amb la dinàmica del lloc d'origen i desenvolupen la seva vida majoritàriament allà on han anat a estudiar. Les trajectòries són disperses.

Pel que fa a l'activitat formal no reglada, no n'hi ha gaire als municipis petits. En la major part dels casos, doncs, els joves han de marxar als pobles veïns més grans, i en moltes ocasions els que van a l'institut fora del poble ja es queden a fer les activitats extraescolars al mateix municipi on estudien, cosa que provoca una participació nul·la a les activitats del municipi d'origen. L'oferta d'educació no formal en els municipis varia segons molts factors, com ara el nombre de joves del poble i la interacció amb altres àrees de l'ajuntament. L'estratègia per portar a terme les activitats és obrir-les a tota la població.

Treball

L'accés al treball esdevé un dels aspectes més delicats i alhora més complexos d'abordar. En general, s'està d'acord que és un eix que sobrepassa les competències i els recursos de l'àrea de joventut i que requereix una actuació supramunicipal. No obstant això, les problemàtiques que cal resoldre i les respostes que des dels municipis petits es poden donar són limitades però no inexistents. També cal tenir en compte la conjuntura de crisi econòmica actual, que no afavoreix gens la creació d'ocupació des de l'àmbit local.

Un dels problemes més visibles en l'àmbit rural quant a l'ocupació és que els joves amb molta formació tenen molt poques oportunitats de trobar una feina al seu municipi d'origen. En els municipis petits existeix una gran dificultat per ocupar joves amb formació superior, ja que els sectors econòmics que prevalen en el món rural no han requerit aquest capital social tan ric per crear ocupació. Tornarem a incidir en aquesta qüestió en els grups de discussió i en les opinions de la societat civil, en parlar de la necessitat de crear nous llocs de treball a partir de joves emprenedors.

Una altra de les mancances actuals dels municipis més rurals és que el sector agrari va perdent força i els joves no se senten atrets per continuar treballant-hi o incorporar-s'hi:

"Igual que el treball, aquí els pagesos que siguin joves n'hi ha poquíssims. És que s'ha de tenir molta terra [...] El món de la pagesia ja està fotut, per treballar aquí, en comptes d'anar endavant va endarrere. Això ja et marca que aquestes zones s'aniran quedant desertes, viure d'això cada dia està pitjor." (1A)

Malgrat que la conjuntura del sector agrari sigui aparentment adversa, cal destacar l'impuls d'algunes iniciatives que poden esdevenir eines de futur. Per exemple, hi ha l'experiència d'un municipi petit on, des de l'àrea de joventut, s'està recolzant una iniciativa per posar en marxa una agrobotiga, ja que s'hi va detectar l'existència de diversos joves implicats en el sector agrari des de diferents punts de vista (un pastor, un llenyataire o una flequera). Aquest projecte és una resposta molt concreta a un grup de joves amb una necessitat específica:

"El que destacaria és un projecte de treball de la cooperativa jove de serveis. Quan vaig fer el pla local, el que em va cridar més l'atenció a l'hora de fer l'anàlisi, el diagnòstic i fer la realitat del poble i tal és que hi havia un tant per cent molt elevat de joves que es dedicaven a oficis agraris o ramaders i oficis que a més a més doncs que cada vegada van desapareixent." (3B)

D'altra banda, als municipis rurals on el turisme és una font important d'activitat econòmica, els joves troben feina, normalment de temporada, sobretot en els sectors de la construcció o els serveis. Aquesta dinàmica encaixa en les necessitats dels joves que volen combinar els estudis i el treball, tot i que es tracta de feines força precàries en termes laborals.

Al llarg de les entrevistes també s'ha copsat el canvi que s'ha produït durant l'últim any pel que fa a les qüestions laborals relacionades amb la construcció:

"Les ofertes (de la borsa de treball) van començar a baixar al setembre de l'any passat (2007), i ara enguany amb aquestes dates i sent un poble petit en aquestes dates ofertes internes havia tramitat 140 i a data d'avui només 61 ofertes tramitades però no només ens limitem a ofertes d'aquí." (4E)

Aquest gir afecta enormement als joves, ja que per a ells la construcció constituïa la sortida ràpida, fàcil i força atractiva un cop complerts els 16 anys. Ara s'observen canvis de dinàmica, perquè s'entrellaça la formació i l'ocupació –sembla allargar-se la trajectòria educativa i s'estan reduint les taxes de desescolarització als 16 anys.

En termes generals, podríem afirmar que el mercat laboral s'endureix, ja que hi ha més gent sense feina i, per tant, es demanen i s'exigeixen més requisits per a tasques que abans es cobrien amb personal menys qualificat. En aquest sentit, s'observa clarament una relació directa entre les trajectòries educatives i les oportunitats d'inserció laboral dels joves. Durant els anys de gran creixement econòmic, els joves dels municipis més petits tenien moltes oportunitats d'inserir-se laboralment en els sectors dels serveis i la construcció, cosa que provocava un abandonament permanent dels estudis, però en aquest darrer any, amb la crisi econòmica, els joves pateixen els problemes vinculats a l'atur i la precarització laboral. És en aquest marc on l'àmbit educatiu dels PLJ pot prendre més força i tenir un paper clau en els propers anys, ja sigui com a mecanisme per afavorir la professionalització de la població o com a mesura per potenciar el retorn a l'educació formal.

Una eina força emprada per fomentar l'ocupació des dels ajuntaments és la borsa de treball. Tant si és d'àmbit municipal com comarcal, acostuma a esdevenir un referent per ajudar els joves a cercar una feina que s'adeqüi a les seves necessitats. En alguns casos la borsa té incidència en tota la població, i en d'altres pot existir la figura d'un tècnic d'inserció laboral itinerant compartit entre diferents municipis. La rellevància de les borses de treball també és diversa en funció dels recursos disponibles, del suport tècnic i de l'aposta política que rebi. Tanmateix, s'hi han detectat dos punts febles: el primer fa referència al fet que hi ha borses de treball que no es coneixen, de manera que l'accés a la informació per part de la població jove és un obstacle que cal superar; el segon respon a la impossibilitat de cobrir totes les demandes que arriben. Alhora, val a dir que, de vegades, les borses de treball municipals no són prou dinàmiques per oferir un bon servei:

"Amb l'anterior pla local vam començar a fer una borsa de treball, perquè aquí sempre s'havia dit que tenim borsa de treball, però els joves no sabien que existia [...]" (5C)

Cal, doncs, reforçar els canals de comunicació i informació, així com dedicar esforços al treball a nivell de la demanda (agents socials, dinàmica ocupacional, econòmica local i comarcal, etc.). També és bàsic ampliar l'àmbit d'actuació de les borses de treball i pensar més en estratègies comarcals que no pas locals. D'aquesta manera es poden establir mecanismes de treball conjunt amb els recursos i els serveis de les administracions a escala local i comarcal.

Salut

L'eix de salut està molt dirigit a les primeres franges d'edat: la població entre 12 i 18 anys n'és la diana, ja que es creu que és la més efectiva i accessible des dels IES. El patró general és l'organització d'activitats específiques al voltant de la salut als instituts o de manera paral·lela en altres esdeveniments com les festes majors. Es tracta de diferents activitats puntuals que apropen temàtiques referents a conductes de risc en la sexualitat, les drogues o la conducció nocturna.

Una de les idees que es desprèn reiteradament de les entrevistes és que sembla que els joves estan una mica saturats de les sessions relacionades amb la salut, sobretot amb la sexualitat. Es queixen que no els aporten gairebé res de nou i que acaben sent molt avorrides. Així doncs, atès el poc èxit i el cansament dels joves, alguns municipis s'esforcen i contracten programes especialitzats com el de la Creu Roja per tal de motivar els joves:

"A través de xerrades, també aprofitem el dia del jove, hi ha un programa de la Creu Roja que és el Som-Nit que és un stand que vénen voluntaris que tracten tot el tema de drogues i alcohol i sexe que l'utilitzem i sobretot xerrades." (3B)

Altres municipis cerquen maneres diferents d'apropar-se als joves en matèria de salut, més personalitzades i anònimes. En aquests casos s'opta per la figura de l'agent de salut, un tècnic que normalment es comparteix entre diferents municipis o que facilita el consell comarcal corresponent. Sol ser itinerant i ofereix serveis molt personalitzats a hores concertades als pobles. És un servei accessible més fàcilment pels joves.

L'eix de salut no ha estat gaire treballat en els municipis estudiats, sobretot els més petits, que se centren molt en les activitats de lleure i oci. La salut es treballa més en municipis on el personal tècnic de l'ajuntament té un contacte directe amb l'IES i organitza algunes activitats conjuntament. També s'han trobat dos municipis on, aprofitant un projecte mancomunat, s'ha tirat endavant una acció innovadora que ha tingut força èxit: les carpetes de salut, un recurs educatiu enfocat als joves de l'IES amb informacions diverses sobre salut.

"Es fan unes carpetes de salut que es porten a l'institut, juntament amb altres municipis i està molt bé perquè tracta tots els temes de salut [...] hi ha adreces i telèfons i tots els temes de salut i ha funcionat." (4B)

Cultura

Quant als aspectes referents a l'eix de cultura, s'organitzen activitats diverses, entre les quals hi ha l'oferta cultural lligada al lleure juvenil i l'oci. Les actuacions en aquest àmbit inclouen xerrades, cursets d'informàtica, tallers variats, sortides lúdiques, etc. Aquest és l'eix on els professionals dediquen més temps i és també el més fàcil de treballar amb els joves d'una manera participada, ja que els és més senzill proposar activitats on se senten implicats.

La major part dels municipis organitzen sortides lúdiques amb els joves, sobretot amb els de les primeres franges d'edat. Els tècnics de joventut expliquen que és per aquí per on poden començar a treballar amb el grup més jove:

"Cultura, aquí és on més fem... on més treballem... és per on els enganxes més! A veure, des del PNJ sí que et diuen que l'oci és una política 'no sé què'! Una política... A veure, que no, que sempre diuen que s'ha de treballar habitatge... que són les grans, oci no, mira, és una política que treballa la qualitat de vida, però no treballa els canvis estructurals dels joves, d'acord! Però és que si no els enganxem per l'oci, no els enganxem per enlloc." (4A)

Alguns tècnics i regidors són conscients que les polítiques que més es treballen són les d'oci i lleure, per això intenten adreçar les propostes dels joves cap a altres eixos d'actuació, però sembla que aquest àmbit és l'únic on poden oferir programes i activitats concretes amb visibilitat i resultats a curt termini. Aquesta estratègia és la que els obre la porta al grup de joves per, posteriorment, poder treballar altres eixos.

De l'eix de cultura cal destacar que moltes de les activitats que es programen des de l'àrea de joventut són proposades pels mateixos joves que s'impliquen amb el PLJ. És un àmbit on fàcilment poden proposar, dissenyar i executar algunes de les activitats que els agradaria fer. En aquest eix és important el paper que té el fet de disposar d'un espai propi on desenvolupar les activitats. Els municipis on els joves tenen un local per dur a terme les seves activitats és més fàcil que la programació sigui més rica i continuada. D'altra banda,

per a alguns municipis petits que disposen de pocs recursos, l'adequació d'un local per als joves amb l'ajut de la Secretaria de Joventut també és un impuls per millorar les activitats culturals dirigides a la resta de la població.

Mobilitat

La mobilitat és un dels eixos més problemàtics en els entorns rurals per a la població juvenil. Com més petit és un poble, menys capacitat té d'oferir alternatives de transport als joves i més elevada hi és la mobilitat obligada:

"Una gran mobilitat, i això és un dels nostres greus problemes. Si veiéssim el parc automobilístic de la comarca per ràtio de població veuríem que és brutal, però és que és absolutament necessari. En una casa hi poden haver de tres a quatre vehicles." (1D)

En la majoria dels casos, el transport públic és molt deficient, i fins que els joves no fan els 18 anys tenen molt poca autonomia. Es fa molt difícil viure a municipis petits i mal comunicats si no es té accés a un mitjà de transport privat:

"Pel fet d'estar en zona rural i no estar a ciutat i tal, pot ser el fet de les males comunicacions i de la manca de transport públic, que està limitant a molts joves a fer o deixar de fer unes coses, a fer-ne unes i no unes altres..." (3A)

Les iniciatives dels ajuntaments que s'inclouen als PLJ estudiats es poden sintetitzar en dues. La primera està lligada a la mobilitat relacionada amb la formació, sobretot pel que fa a l'educació obligatòria. S'acostuma a subvencionar el transport escolar, i fins i tot alguns municipis tenen un carnet jove municipal amb què els joves es poden moure a les poblacions properes més grans. Quan aquests joves han d'anar a la universitat, la mobilitat esdevé més complicada. Algun tècnic explica que hi ha famílies que no ho poden assumir:

"Hi ha famílies que no s'ho poden permetre, si vius a Barcelona i vols estudiar doncs mira, [...] però a ells els hi suposa el transport d'aquí allà, el dormir, la manutenció... són una sèrie de problemes que si vius a la ciutat doncs no tens. I clar, potser el primer germà estudia, però el segon ja no, no sé com dir-ho, llavors ja no..." (2C)

La segona iniciativa està vinculada a l'oci, normalment nocturn. Des de fa uns anys hi ha alguns municipis que organitzen autobusos dirigits als joves per anar a les festes majors dels municipis veïns. La idea és traslladar els joves als llocs d'oci perquè no hagin de córrer el risc d'anar-hi en cotxe. Són activitats que en general han estat ben rebudes pels joves, sobretot per les franges d'edat més joves.

També s'ha detectat que hi ha una tipologia de municipis que són més vulnerables a les qüestions de la mobilitat obligada i la manca de transport públic: són els que tenen una gran part de la població vivint en urbanitzacions. Aquest fet pot provocar un aïllament dels joves que hi viuen i que no tenen facilitat per accedir al nucli del poble.

En algun municipi s'han portat a terme iniciatives per incentivar l'ús del cotxe compartit a través del consell comarcal i d'Internet, però sembla que de moment no han tingut massa èxit, ja que als municipis petits acostuma a prevaldre el boca-orella.

La mobilitat al món rural és un tema pendent per a tota la població, no només la juvenil. En el cas del col·lectiu més jove s'agreuja perquè fins que no són majors d'edat no poden assolir un cert grau autonomia per desplaçar-se.

Habitatge

Si hi ha una idea clau en l'àmbit de l'accés a habitatge, així com al treball, és que és una problemàtica difícil d'abordar a nivell local des de les àrees de joventut dels ajuntaments petits:

"Però la problemàtica principal és que hi ha àmbits que ells no poden intervenir perquè el pla local no dona resposta. Quins temes són? Habitatge és un, es veu molt clar, és que clar, les polítiques de joventut han de fomentar l'emancipació dels joves, completament d'acord. Però habitatge, com intervenim en el món rural? I treball?" (1D)

Les problemàtiques per accedir a l'habitatge no són iguals a tots els municipis; de fet, és l'àmbit on la tipologia de municipis rurals presenta més diferències. Hi ha municipis petits on el planejament urbanístic impedeix la construcció de nous habitatges al terme municipal, un impediment normatiu que fa que molts joves no puguin viure al poble i hagin de marxar als pobles veïns, als quals poden accedir amb més facilitat. Aquesta és una realitat en què el PLJ no pot intervenir, perquè no disposa de les eines suficients per fer front a un aspecte de conjuntura general.

Aquests municipis han estat els tradicionalment agraris. Això ha marcat un model de vida familiar molt lligat als masos i les dinàmiques de les famílies agràries, on múltiples generacions conviuen sota un mateix sostre. El fet que els models familiars estiguin canviant ha generat una nova necessitat en els municipis dedicats a l'agricultura, perquè els joves volen una independència domiciliària de la família sense marxar del poble. Aquesta inquietud fa que al poble calguin més habitatges per albergar els nous joves, però llavors és quan es topa amb la normativa urbanística.

En els municipis turístics on hi ha molta competència per accedir a l'habitatge, la problemàtica és una altra. El planejament urbanístic ha permès construir sense problemes, però s'ha fet de forma totalment orientada al sector turístic, de manera que s'ha produït un augment important dels preus i també han aparegut moltes dificultats per poder trobar un lloguer per a tot l'any. L'estacionalitat de la demanda i els alts preus dels habitatges generen un estancament en el mercat de pisos assequibles per als joves del poble. Les respostes són comprar un habitatge, normalment a preus més elevats, o bé anar a viure a algun poble del voltant on l'accés a l'habitatge és més factible.

En els municipis que fan de pol d'atracció per la seva proximitat a les capitals de comarca, també acostuma a haver-hi força competència. S'ha detectat un cas excepcional en què l'ajuntament, des de l'àrea d'urbanisme, va crear una empresa pública de construcció que ofereix pisos de protecció oficial als joves del poble. És excepcional perquè ja fa més de quinze anys que dona resposta al jovent del poble facilitant-li l'accés a l'habitatge:

"Sempre s'ha treballat des de l'ajuntament, o sigui que s'ha fet habitatge per a joves, que és un dels pocs municipis que va començar doncs al... 1995 a fer habitatge amb joves." (5C)

En altres municipis també s'inicien promocions de pisos de protecció oficial, malgrat que no és la tendència general dels municipis rurals. La resta de municipis rurals –els que no tenen competència per ser un pol d'atracció d'un municipi gran i els que no són turístics– no han patit processos especulatius o semblen no detectar problemes greus en l'accés a l'habitatge:

"En quant a l'habitatge, no perquè és una cosa que tenen resolta la majoria de gent, no és un problema. D'habitatge n'hi ha. No ens ha afectat el *boom* de la construcció, no ens ha afectat ni la pujada ni la baixada." (1C)

Pel que fa al règim de tinença, en els municipis rurals es registra un índex més alt de compra que de lloguer. Pel que fa al lloguer, les entrevistes mostren algunes idees sobre el fet que els propietaris no es fien dels joves i, per tant, l'oferta és més limitada.

Una de les eines esmentades pels tècnics com a estratègia per treballar la problemàtica de l'habitatge són les borses d'habitatge. Tanmateix, s'ha observat que les que estan en funcionament presenten moltes mancances, i algunes no funcionen perquè no reben suficients ofertes. En canvi, hi ha altres municipis que no tenen borsa d'habitatge i que desitgen tenir aquest servei perquè creuen que els funcionaria i els resoldria molts dels problemes actuals:

"Vam veure «Borsa jove d'habitatge», vam llegir el que era i vam pensar: va genial! Va genial, ajudes per a l'emancipació dels joves, a l'hora de treure l'habitatge al lloguer, parlar amb els propietaris i dir-los que els facilitem una assegurança per als desperfectes, per als impagaments, pisos que estan tancats, i els hi podríem dir, obriu-los!" (4C)

Això ens fa pensar que en teoria pot ser una bona eina, però que posar-la a la pràctica és una tasca més complexa. De fet, les borses d'habitatge, així com les de treball, haurien de ser supramunicipals, ja que cal que hi hagi una massa suficient d'oferta i demanda per a què funcionin.

Interlocució

Malgrat que els aspectes d'interlocució no s'especifiquen a tots els PLJ, es treballen de forma intrínseca. Als municipis on els tècnics i/o polítics tenen un contacte més directe amb els joves es fa un esforç d'apropament als espais que s'identifiquen amb el jovent: s'intenta evitar les trobades o reunions a l'ajuntament o a llocs institucionals i s'opta pels espais dels joves o per algun bar o lloc públic.

La informació arriba als joves per diferents vies, ja sigui directament, per part del tècnic o informador municipal o comarcal, o a través de la participació en taules o assemblees coordinades per l'àrea de joventut, xerrades o tallers, i cada vegada més gràcies a les noves tecnologies de la informació com ara Messenger, SMS, la web de l'ajuntament o un bloc personalitzat.

Els tècnics demanen més interlocució tant entre ells com entre diferents administracions i departaments. Tenint en compte les realitats complexes que afronten, i el fet que tracten el col·lectiu de joves com una unitat, la lògica del treball sectorialitzat no sembla la més adequada. Creuen, per tant, que cal potenciar el treball en xarxa:

"El que sí ens queda com a deures, i d'això en som molt conscients, és demanar més paper d'interlocució i a nivell transversal, interinstitucional, interdepartamental del servei comarcal de joventut. I aquí em sembla que he fet una bona declaració d'intencions, és bàsic!" (1D)

Associacionisme i enfortiment de la societat civil

La primera idea destacable en els municipis rurals estudiats és que hi ha poques entitats civils exclusivament juvenils. De les que s'han estudiat, no s'ha trobat cap document que defineixi les seves inquietuds. Com a molt, s'han trobat convenis d'entitats juvenils amb l'ajuntament o reglaments d'alguna assemblea de joves, però no plans d'actuació que regeixin entitats de joves en el medi rural.

De les entitats juvenils dels municipis estudiats, cal fer una distinció entre dos grups. D'una banda, les entitats juvenils de llarga tradició, que acostumen a ser casals de joves, esplais o escoltes. Són organismes que treballen amb les generacions més joves del poble i bàsicament tracten l'oci i el temps lliure. D'altra banda, hi ha taules, grups o entitats de creació recent, que solen estar vinculats en el procés d'elaboració del PLJ, ja sigui a partir del procés de participació que el Pla requereix o per la necessitat que han identificat els joves. En la majoria de municipis hi ha joves que formen part d'entitats del poble, però que no tenen per què ser exclusives de jovent. El fet que els joves no estiguin organitzats com a societat civil formal, no vol dir que no formin grups. Als pobles és recurrent que els joves tinguin les seves colles o grups amb qui organitzen la major part d'activitats que desenvolupen. El problema principal dels tècnics davant la societat civil és la dificultat que s'organitzin plegats com a col·lectiu juvenil del poble.

Hi ha municipis on són presents entitats associatives de tota mena. El teixit social dels pobles configura dinàmiques que van articulant la implicació dels ciutadans segons el ritme que porta el poble. Per tant, el tòpic que als pobles no hi ha associacions es desfà en bona part dels que hem estudiat. D'acord amb els tècnics entrevistats, el teixit associatiu és ric, malgrat que no sigui exclusiu de la joventut, i actua com a element cohesionador de la vida de poble. Els tècnics també destaquen, però, que la implicació dels joves sempre recau en les mateixes persones ("sempre participen els mateixos"). És un tret característic de les dinàmiques de grup, on algunes persones assumeixen el lideratge i estiren del carro.

En aquest sentit, cal tenir en compte que els joves s'organitzen de diverses formes, des de l'acció individual i informal, l'assemblea de joves, l'associació de joves, les taules de joves o els consells municipals de joventut. En cadascuna, el grau d'implicació i de formalisme és diferent.

Un dels reptes que es planteja a la societat civil juvenil, i de retruc també als professionals de la Secretaria de Joventut, és intentar mantenir el dinamisme de les associacions. Si al fet de ser "sempre els mateixos" s'afegeix el perill del "desgast" i l'amenaça que part dels joves "actius" marxïn del poble a estudiar o treballar fora, la tasca esdevé summament difícil. Convé tenir present que la participació dels joves en les activitats locals depèn molt del moment vital en què es trobin: durant la setmana o durant un període llarg de la seva vida, la vinculació amb la dinamització local no pot ser molt elevada. Alguns d'aquests joves es queden al lloc on han marxat, d'altres tornen en acabar els estudis, d'altres tornen al cap d'uns anys, quan s'estableixen amb una família, i també n'hi ha que no tornen a viure-hi mai més.

L'associacionisme es treballa recolzant les entitats de joves que existeixen al poble. També s'observa un esforç per part dels tècnics per impulsar la creació de noves entitats. El fet que els joves estiguin organitzats en alguna estructura formal els facilita l'accés a recursos públics. Amb més o menys mesura, tots els ajuntaments donen suport a les entitats juvenils, les assessoren en temes organitzatius per obtenir subvencions o per a què s'impliqui més intensament en les polítiques municipals. Malgrat tot, l'associacionisme juvenil presenta dos reptes fonamentals: el manteniment de l'associació activa i el perill de "cremar" la gent que lidera l'entitat. Una de les respostes a aquests dos reptes és el foment de la participació, que tot seguit comentem.

Participació

La participació és un eix central del discurs de les polítiques de joventut. La metodologia per definir, implementar i avaluar els PLJ que proposa la Secretaria de Joventut es basa fortament en els processos participatius amb els joves.

La realitat és diversa arreu del territori: hi ha municipis amb una implicació forta del col·lectiu més jove en les dinàmiques locals, però també n'hi ha on la participació dels joves és molt limitada.

És reiterada la queixa sobre els problemes per motivar la implicació dels joves, ja sigui perquè sempre acostumen a ser els mateixos, perquè és difícil mantenir una continuïtat o perquè ja els està bé el que es fa.

Alguns municipis inclouen la figura d'un dinamitzador juvenil, que s'implica més directament en la posada en marxa d'accions que fomenten la participació. És cert que molts municipis estan fent un esforç important per oferir als joves veu i capacitat d'actuació. Si des de l'esfera política es confia en el col·lectiu jove i el tècnic facilita les eines adequades, és més fàcil incentivar que els joves s'involucrïn activament en les activitats del poble.

Síntesi

Les dificultats dels municipis per treballar la totalitat dels àmbits d'actuació proposats pel PNJCat fa que solguin prioritzar les actuacions que s'adaptin millor a la seva realitat. En aquest sentit, és possible que la proposta del PNJCat sigui excessivament ambiciosa:

"[...] el tema d'educació, què treballes? Si tu no tens institut, és molt complicat! [...] que tens uns eixos molt marcats que a la realitat de vegades és complicat treballar-ho el Pla Nacional, perquè dius a veure com... ho treballem nosaltres això, perquè de vegades això potser no és prioritari o pel jove, clar!" (5C)

A més, si no es disposa d'un tècnic de joventut és molt difícil poder portar a terme el disseny, l'execució i l'avaluació d'un PLJ. Davant d'això, fa uns anys els consells comarcals van començar a posar sobre la taula la figura del tècnic compartit o tècnic rural. Aquesta és una manera d'anar cobrint les mancances que les poblacions més reduïdes tenen a nivell tècnic i també de donar un servei professional coordinat a diferents municipis petits. Cada municipi té el seu PLJ, però la persona que se n'encarrega programa algunes actuacions conjuntes i optimitza recursos.

3.1.4. L'elaboració dels PLJ

La major part dels PLJ han estat aprovats per unanimitat i no han creat gaire controvèrsia política. El PLJ no acostuma a provocar gaires enfrontaments polítics, o bé perquè s'entén que les actuacions que es proposen han estat consensuades pels joves i que és així com les volen portar a terme, o bé, malauradament, perquè tenen molt poc interès per als polítics i gairebé ni el coneixen. La situació s'agreuja amb els canvis de l'equip de govern en una nova legislatura, amb el consegüent canvi d'orientació, ja que els aspectes de joventut no són gaire coneguts i l'equip de govern entrant en té un cert desconeixement.

Els tres agents clau per tal de tirar endavant un PLJ són: els responsables polítics, els joves i el personal tècnic que fa de vincle entre els dos primers. Per tant, des d'un punt de vista ideal, cal la participació de tots els agents implicats. El paper fonamental dels tècnics i, en alguns casos, dels regidors (en municipis on no hi ha tècnics) és fer d'intermediaris entre les inquietuds dels joves i l'ajuntament; són un element essencial on arriben les demandes dels joves i de l'ajuntament:

"Jo sóc una mica l'intermediari, jo he de fer el que diuen els joves, no em puc inventar el que a mi m'agradaria, no poso al pla local el que vull fer. Jo això no ho puc fer, faig el que em diuen els joves. Quan es va redactar els hi vaig ensenyar una mica el que va sortir i el que teníem previst fer, i ara que es van rebre els calés, doncs també els hi vaig ensenyar el que es faria." (1A)

En municipis petits on no existeix la figura del tècnic, el regidor és qui n'assumeix les funcions. En aquests casos, els consells comarcals també desenvolupen tasques importants de suport tècnic i formatiu. Igualment, el paper dels joves varia segons el municipi: n'hi ha on els joves estan organitzats i s'han implicat directament en el disseny, l'execució i, fins i tot, l'avaluació de les actuacions del PLJ, i n'hi ha en què el mateix procés d'elaboració del PLJ ha creat un grup de joves que es comença a organitzar per treballar en diferents eixos.

3.1.5. La implementació dels PLJ

El paper de la regidoria de joventut en l'elaboració i, sobretot, la implementació del PLJ varia en funció del municipi. La majoria de regidories de joventut també ho són d'alguna àrea més, generalment esports, cultura o medi ambient, de manera que no es pot dedicar a joventut tot l'esforç. No obstant això, de vegades aquesta situació obre una doble possibilitat per implicar els joves, ja sigui pel fet de ser joves o pel fet de participar en activitats esportives o culturals.

Al marge d'aquesta situació, és difícil que l'àrea de joventut tingui un pes gaire important en la dinàmica de l'equip de govern –de fet, hi ha ajuntaments on no és clar qui s'encarrega dels afers de joventut–. Val a dir, però, que en alguns municipis petits es dona a aquesta àrea un valor estratègic per tal d'oferir als joves més facilitats per quedar-se a viure a la població. En aquests casos, fins i tot és l'alcaldia qui porta aquesta matèria:

"De vegades prioritzen els temes de joventut que no pas un altre tema. A més, nosaltres depenem de la subvenció, però l'ajuntament hi aposta econòmicament, l'ajuntament aporta la seva part, que no és pas petita." (3B)

D'altra banda, un suport polític decidit pot facilitar o impedir l'execució correcta del PLJ. En aquest sentit, s'han detectat municipis en què el suport a l'àrea de joventut es considera estratègic, i en què el regidor "s'ho creu" i hi "injecta" energia. En d'altres, però, s'avança sense tenir gaire clar el paper de les polítiques locals de joventut i sense esperar-ne uns resultats massa rellevants, amb la consegüent desmotivació professional dels tècnics i la resta d'implicats. Tanmateix, en la major part dels municipis que s'han estudiat s'ha notat una bona predisposició dels tècnics o regidors a tirar endavant polítiques per als joves: saben que tenen pocs recursos a l'abast, però en treuen molt de profit. Es manté l'objectiu holístic de fer el possible perquè els joves no hagin de marxar del poble i s'hi arrelin.

Finalment, tal com hem comentat anteriorment, els grups de nois i noies que més participen de les polítiques de joventut són els més joves (entre 12 i 18 anys): són els que tenen més temps per ser al poble i els que tècnics o regidors poden motivar amb més facilitat. També s'ha de tenir en compte que una de les potencialitats dels PLJ és que, lluny de limitar-se només als joves, en els municipis petits és gairebé obligatori obrir-los a la resta de la població, fet que provoca un efecte positiu de cohesió entre la gent del poble. En això aquestes poblacions es diferencien de les més grans, on es poden oferir activitats segons grups d'edat. Cal apuntar un altre aspecte positiu dels PLJ, que es refereix al fet que sovint s'aprofiten per treballar la intergeneracionalitat: fer coses per al poble i amb el poble alimenta dinàmiques intergeneracionals, que consisteixen en la participació dels joves en activitats amb persones d'altres franges d'edat, sobretot amb la gent gran.

3.1.6. L'avaluació dels PLJ

L'avaluació és una de les apostes metodològiques de la Secretaria de Joventut per tal de millorar la qualitat i l'eficàcia dels PLJ, tot i que encara té molt camí per recórrer. L'avaluació dels PLJ depèn dels recursos humans que l'ajuntament hi destini i de la cultura avaluativa. És important que l'equip tècnic de l'àrea de joventut faci un seguiment del PLJ, a partir del qual l'avaluació és més senzilla: s'acostumen a avaluar activitats tenint en compte els actors implicats o el nombre de participants.

Les avaluacions de les actuacions del PLJ en el món rural s'haurien d'ajustar a uns indicadors més flexibles: hi ha criteris que no es poden seguir des dels municipis petits, sobretot perquè el nombre de joves és molt reduït; per això cal adaptar-se a la realitat local. En més d'una ocasió els tècnics han posat sobre la taula la dificultat per complir amb la metodologia que s'ha d'implementar per poder fer l'avaluació:

"Això dels criteris d'eficàcia i eficiència [...] però els haurem d'adaptar al territori, no s'ha d'enganyar, però un curset d'aquests, si dius que han vingut vuit joves i vint de més de 35 anys, què et dirien de Secretaria? Que això només era per a joves!" (1A)

La situació de l'avaluació canvia quan no hi ha personal tècnic i és la regidoria qui executa el PLJ. En aquest cas, moltes de les activitats no s'avaluen o se'n fa una avaluació informal a través de preguntes als assistents de les activitats, amb una valoració conjunta.

Per tant, no existeix una avaluació dels programes i de les activitats que vagi més enllà dels resultats concrets i operatius a curt termini. Queda pendent introduir una avaluació continuada que serveixi per millorar els resultats, amb una visió estratègica, centrada també en indicadors que donin compte d'aspectes qualitatius i del procés seguit.

3.1.7. Interdepartamentalitat i interinstitucionalitat

Les coordinacions sobre afers de joventut tenen a veure amb les relacions entre diferents departaments de l'ajuntament, així com entre altres institucions a nivell supramunicipal. La voluntat política del govern municipal és important perquè el PLJ tingui una bona difusió en la resta de la corporació. Aquesta voluntat, si existeix, sovint es tradueix en un bon coneixement del PLJ i en una implicació real per part de totes les regidories.

Pel que fa a les relacions internes dels ajuntaments, en els municipis petits és molt més factible treballar la interdepartamentalitat, ja que els regidors són accessibles i el contacte entre tècnics és fàcil. No obstant això, no tots els regidors coneixen necessàriament el contingut dels PLJ –segurament n'han sentit a parlar, però rarament hi han entrat a fons.

Les relacions amb altres institucions també són rellevants, sobretot en els municipis més petits, on els recursos són molt limitats. Les coordinacions amb municipis més grans són vitals per tal d'assolir objectius de més abast: és una manera d'estirar recursos i de crear projectes amb una base territorial més gran. Així, s'amplia el públic objectiu, les actuacions s'adrecen a un major nombre de joves i els recursos es gestionen d'una manera més eficient. D'aquí es desprèn la idea que té més sentit treballar alguns eixos en àmbits supramunicipals.

Alguns municipis formen part de projectes supramunicipals en què les coordinacions són extraordinàriament riques entre tècnics i regidors a l'hora de compartir experiències i objectius.

Com hem esmentat anteriorment, les entrevistes indiquen que per a alguns eixos de treball és fonamental la coordinació a un nivell territorial més ampli. A part de les coordinacions comarcals o amb els serveis territorials, alguns municipis han posat en marxa projectes mancomunats per a temes de joventut. Són projectes que a nivell polític de vegades són complicats:

"Ara es comenta que si es fa una activitat i no som prou, perquè hi ha alguns municipis que no són prou gent, llavors ajuntar-se amb un altre municipi." (1B)

Pel que fa a la col·laboració amb altres institucions, en concret amb les diputacions, la de Barcelona és l'única que realment aposta pels joves posant recursos a l'abast. La resta de diputacions es limita a complementar algun ajut, però no perquè sigui per a activitats específiques per a joves, sinó perquè són culturals o pertanyen a una associació.

Finalment, cal dir que la transversalitat es percep com una tasca pendent, sobretot quan cal intervenir conjuntament amb la Generalitat de Catalunya. La col·laboració entre ajuntaments i consells comarcals pot ser més o menys efectiva, però existeix; en canvi, quan els tècnics parlen d'alguna problemàtica com l'habitatge rural, que és interdepartamental i transversal, s'observa que se senten molt impotents:

"Si treballem amb criteris de transversalitat dins de l'administració, sí que Joventut hauria de ser la llançadora d'aquestes propostes dins del govern de la Generalitat de Catalunya [...] Llavors què passa? A nivell comarcal ens trobem igual amb el tema de l'habitatge. *Ojalá* poguéssim incidir! L'únic que fem és fer de llançadora, aquestes necessitats que detectem, els diferents responsables polítics que visiten la nostra comarca, els hi traslladem aquesta proposta. Cada secretari general que ens ha visitat, s'ha emportat la mateixa conclusió [...] Demanem aquesta transversalitat al govern de la Generalitat de Catalunya." (1D)

3.1.8. Adequació dels PLJ al Pla Nacional de Joventut de Catalunya

El PNJCat 2000-2010 és el marc general que defineix les línies estratègiques que les polítiques de joventut han d'adoptar arreu del territori català. El Pla és unitari per a totes les poblacions, independentment de les seves característiques, per tant, abraça un ventall molt ampli de temàtiques. Cada municipi ha d'adaptar el PLJ a la seva realitat local i les particularitats territorials.

Durant els últims anys, la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya ha fet un esforç important per introduir un enfocament metodològic que fos operatiu per a tots els municipis catalans. El resultat n'és que els PLJ 2008-11 són documents que reflecteixen una formació acurada dels tècnics que els han redactat, així com una estructura comuna que en facilita el seguiment i l'avaluació per part de la Secretaria de Joventut.

"Hem passat de fer projectes de dinamització en la nostra època, que era redactar tres fulls d'activitats a un any vista, a tenir ja un marc metodològic sobre la taula que és el Pla Nacional de Joventut de Catalunya." (1D)

Aquest marc tan ampli moltes vegades és difícil d'encaixar en els municipis més petits, ja sigui per l'escassetat de recursos, tant econòmics com humans, o perquè no es poden marcar els mateixos objectius que en municipis més grans.

Així doncs, a la pràctica no tots els eixos tenen la mateixa incidència. Es constata la dificultat de treballar polítiques de joventut des de l'àmbit local, sobretot en els sectors de treball, habitatge i mobilitat, que, paradoxalment, són els que concentren més demandes per part del jovent, la societat civil i els tècnics. En conseqüència, els tècnics mateixos expressen que hi ha objectius i actuacions dels PLJ que ja saben que són poc realistes o que costaran molt d'assolir. Per tant, és important entendre el PLJ com a document estratègic de suport a la joventut dels pobles rurals, però cal ser conscients dels límits reals de les actuacions:

"Perquè si et marques el 10 assoliràs el 7, perquè sinó malament vas. Llavors nosaltres som conscients de què és un projecte molt ambiciós, eh?, però ja et dic que crec que ho havíem de fer." (3C)

És important, doncs, constatar la dissolució dels límits pel que fa als eixos d'actuació. Moltes de les actuacions o programes que es planifiquen es classifiquen en un eix determinat, però la major part estan connectats amb algun altre sector –per exemple, els programes que subvencionen el transport dels joves als instituts formen part d'educació i de mobilitat–. Per tant, es proposa un enfocament integral dels problemes del jovent en el món rural. La sectorialització en l'àmbit rural sembla més fàcil pel que fa al disseny d'actuacions, però s'intueix que l'estratègia més efectiva per aconseguir resultats és tractar la realitat juvenil rural com un tot.

També s'ha demanat al personal tècnic les diferències més acusades entre la seva realitat i la del conjunt de Catalunya pel fet de trobar-se en un entorn rural, i han fet referència, sobretot, a l'accés als recursos econòmics, que acostumen a ser molt limitats, tot i que si estan a l'abast de la població local, i a la manca de personal tècnic per assolir els objectius marcats en el PLJ. Aquest desavantatge s'acostuma a cobrir amb el consell comarcal.

Finalment, els tècnics consideren que la nova metodologia impulsada des de la Secretaria de Joventut per reforçar els PLJ ha comportat una millora en la qualitat i l'estandardització del procediment per redactar un marc estratègic d'actuació en l'àmbit local per a les polítiques de joventut, però aquesta millora n'ha fet més complexa l'elaboració, la redacció i l'execució. A les entrevistes es percep que el dia a dia dels tècnics de joventut està molt lligat a les actuacions immediates; el PLJ és, doncs, una parada en el camí per fer un diagnòstic de la situació actual, tant a nivell quantitatiu com qualitatiu. Però, després d'elaborar-se, pot ser que quedi arraconat i que es doni prioritat a accions més urgents. No obstant això, el PLJ també es considera una via per demanar subvencions a la Generalitat, que d'una altra manera no arribarien, i que permeten arreglar algunes instal·lacions i organitzar activitats programades.

3.2. L'equilibri entre recursos i necessitats: la visió de la joventut

3.2.1. Problemes principals percebuts per la joventut rural

Pel que fa a l'educació, s'ha de tenir en compte que el perfil socioeconòmic dels joves condiciona les seves expectatives i intencions a l'hora de seguir una formació superior. El jovent de classe alta i mitjana acostuma a considerar la universitat una porta per accedir al treball, així com un procés de maduració personal. L'abandonament dels estudis també es relaciona amb el nivell socioeconòmic; així, en els grups més desfavorits es percep més desmotivació. Les dades qualitatives posen de manifest que molts joves no volen dependre dels seus pares per estudiar i, per tant, prefereixen accedir abans al mercat laboral, tot i que això impliqui abandonar els estudis. Aquest grup creu que el fet de deixar l'etapa formativa no té una relació directa amb les possibilitats de trobar una bona feina, així doncs, en la majoria de casos aquests joves no se senten desfavorits. Aquesta percepció parteix de la conformitat; potser si se'ls plantejés una alternativa real rumiarrien més la seva decisió.

L'ocupació és un dels temes més destacats en les discussions de grup. Afirmacions com “és que aquí no es pot treballar enlloc” o “no cal que busquis, que de feina no en trobaràs” es repeteixen en tots els municipis rurals estudiats. La conjuntura de crisi no afavoreix les actituds optimistes, i els joves són els primers perjudicats per la nova incertesa. En tots els grups de discussió s'ha copsat un neguit sobre la dificultat de trobar feina en el municipi d'origen; a més, en les àrees rurals apareix un altre problema: hi ha poques oportunitats de treball qualificat. Els joves que han marxat del poble a estudiar i volen tornar-hi amb una titulació superior ho tenen molt complicat, perquè hi ha molt poca oferta per a persones amb itineraris formatius superiors. En els grups de discussió s'ha plantejat que els joves puguin muntar un negoci propi com a emprenedors del món rural. Aquesta via podria incentivar el jovent amb estudis superiors a iniciar noves activitats econòmiques en l'àmbit rural.

Pel que fa a la sanitat, els joves mostren un grau d'insatisfacció elevat respecte als centres mèdics. Molts dels pobles petits no disposen de centre d'assistència primària (CAP), però tampoc no el reclamen perquè ja saben que no és viable per l'índex baix de població; hi ha una certa actitud de resignació quant a la demanda d'aquests serveis. Però sí que se subratlla la complexitat de la mobilitat fins al dispensari de persones sense autonomia, com la gent gran o els joves molt joves. Una queixa reiterada és que els CAP solen estar saturats i que per a una incidència greu cal anar als serveis d'urgència. D'altra banda, les pràctiques de risc entre la població jove dels pobles rurals estan lligades bàsicament a la mobilitat nocturna, al consum de tòxics i a les relacions sexuals de risc.

En la majoria de PLJ, el punt més fort són les activitats culturals: els joves les coneixen i acostumen a tenir bastant èxit d'implicació i participació, a més, reconeixen que les activitats educatives i lúdiques “fan poble”. Les programacions que s'organitzen al poble són punts de trobada per a diferents grups de joves i, alhora, espais de contacte intergeneracional; com que en els pobles molt petits hi ha un nombre de joves reduït, les activitats que s'ofereixen des de l'àrea de joventut estan obertes a tota la població.

La mobilitat als entorns rurals continua estant molt vinculada al cotxe: tots els joves depenen, en més o menys mesura, del vehicle privat. El transport públic es considera molt deficient: hi ha municipis que ni en tenen, i en d'altres la regularitat i els preus el fan molt poc atractiu. En aquest context és fàcil entendre que la majoria de joves de 18 anys tinguin carnet i que a les llars hi hagi tants cotxes com persones amb edat de conduir. A més, quan es comparen els serveis de transport públic del món rural i de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, les diferències es fan paleses: els joves dels pobles metropolitans tenen un accés millor al transport públic per desplaçar-se, ja sigui per motius laborals, culturals o educatius.

Un altre aspecte relacionat amb la mobilitat dels joves del món rural és el desplaçament per raons educatives. El que més s'ha reiterat és que en els municipis on no hi ha institut, els joves s'han de moure obligatòriament, i això comporta una dinàmica setmanal molt lligada al lloc de destí, on hi ha l'institut. Aquesta situació fa que els joves es desarrelin abans de les activitats que es desenvolupen entre setmana al poble, però també els dona l'oportunitat de conèixer joves de municipis veïns.

L'accés a l'habitatge al món rural és un problema per a la majoria dels joves: en tots els grups de discussió se n'ha parlat àmpliament. És una problemàtica que preocupa i que no sembla que tingui solucions senzilles. Alguns municipis tenen unes normes urbanístiques que impedeixen el creixement del poble, per molt limitat

que sigui. Cal destacar també que un dels trets comuns en l'àmbit rural és que s'accentua més la propietat de l'habitatge, ja que en els pobles les oportunitats per trobar un habitatge de lloguer són molt reduïdes. D'una banda, molts joves prefereixen comprar habitatges nous que viure de lloguer, i de l'altra, hi ha propietaris que no volen llogar els pisos a gent jove. Pel que fa a l'habitatge de protecció oficial, la major part de joves expliquen que a molts municipis petits encara no han arribat aquestes ajudes per al jovent; creuen que aquest tipus d'iniciatives els queden molt lluny i que són més pròpies d'àrees urbanes.

Com ja s'ha comentat en apartats anteriors, en el món rural les entitats exclusivament joves no són gaire habituals. Tot i això, convé destacar la relació que algunes associacions recents tenen amb el procés d'elaboració del PLJ –l'associacionisme lligat al PLJ és una realitat–.

Moltes vegades el personal tècnic incentiva els joves perquè s'organitzin. Poder gaudir de subvencions pel fet d'estar organitzats és un estímul que també es relaciona amb el desenvolupament d'activitats i accions al poble. Els joves valoren molt positivament l'ajut tècnic de l'àrea de joventut de l'ajuntament per organitzar-se i tenir més capacitat per fer coses conjuntament:

“MA: El paper de la tècnica de joventut existeix des de fa molts anys als ajuntaments més grans, però aquí... si ella no arriba a entrar a treballar aquí no hi hagués hagut ningú que ho gestionés!

E: Vosaltres sense la tècnica no existiríeu...

EL: Si no hagués estat per ella no estariem aquí parlant, perquè d'alguna manera ella és la que ens ha tirat endavant!” (G3)

Una altra qüestió cabdal per als joves és l'accés a un espai propi en el mateix municipi. Tenir un espai físic per poder desenvolupar activitats amb un cert grau d'autonomia fa que els joves se sentin més a gust al poble.

Tanmateix, també s'ha de tenir en compte que la participació juvenil és desequilibrada: hi ha joves que participen i que són a tot arreu, i n'hi ha que no mostren gaire interès per involucrar-se en les activitats socials del poble. Alguns dels joves que participen formen part d'entitats organitzades, mentre que d'altres ho fan a títol individual. Entre els que no ho fan, n'hi ha que no disposen de la informació necessària i d'altres que directament no mostren interès ni se senten representats. És interessant veure com es justifica la no-participació de forma organitzada a través del PLJ o amb algun altre tipus de relació amb l'ajuntament: els joves del món rural estan molt acostumats a fer coses amb la colla d'amics, i sovint no necessiten que hi hagi cap institució que els digui què han de fer i com. A més, hi ha un nombre elevat de joves que, encara que existeixin associacions o entitats en què poden participar i intervenir, no s'hi senten identificats: els queden lluny i no les senten com a pròpies.

Finalment, caldria destacar que no hi ha cultura de participació. En general, el jovent no està acostumat a implicar-se en la vida social del poble. Acostumen a ser els mateixos de sempre els que organitzen les activitats i mobilitzen la població. Quan la feina ja està feta sí que hi ha jovent que s'apunta a gaudir de les activitats, però, segons els joves que han participat en els grups de discussió, la majoria de nois i noies no mostra interès per fer coses al poble.

3.2.2. La visió dels joves sobre el món rural

Quan als joves d'entorns rurals se'ls demana si se senten diferents dels joves de ciutat, generalment responen de seguida que no. Però, si hi reflexionen i hi pensen, detecten algunes diferències visibles que han anat sortint al llarg de la recerca, com ara la manca de recursos, l'ús excessiu del cotxe o la tranquil·litat de què gaudeixen. Tot i això, en els municipis més petits, les diferències s'aprecien ràpidament.

Els joves formulen demandes diferents en funció de la franja d'edat: no tots els nois i noies senten que necessiten les mateixes coses encara que visquin al mateix poble. I com que les necessitats són diferents, les respostes que s'ofereixen també estan focalitzades. Tot i això, tal com s'ha comentat, en municipis mitjans en què hi ha un nombre elevat de joves, l'equip tècnic de l'ajuntament, davant la impossibilitat d'arribar a totes les franges d'edat, normalment cobreix les necessitats dels joves de menys edat.

Pel que fa a la ruralitat i al fet de sentir-se jove rural, és interessant destacar dos aspectes que els joves no veuen igual: sentir-se de poble i la ruralitat. Tots els joves que han participat en els grups de discussió afirmen

que se senten de poble –tenen clar que no han nascut en una ciutat i que viuen en un poble–, però no passa el mateix amb el sentiment de ruralitat, ja que només els joves dels municipis més petits i agraris se senten del món rural. La resta no assimilen com a pròpia la connotació de rural: en el seu ideari, *rural* és sinònim d'*agrari* –també cal tenir en compte que als municipis dels tipus G3 i G4 de la tipologia descrita els queda ben poc d'agricultura i ramaderia–.

"Jo em sento molt orgullós... A mi m'agrada! Sempre que em diuen 'd'on ets?' sempre dic 'del poble', jo no dic 'de Girona', i a mi m'agrada dir que sóc de poble... *Bueno*, és que ho sóc!" (G3)

En general, als joves els agradaria poder quedar-se a viure al poble on han nascut i tenen la família. Aquest és el missatge que la majoria de jovent ha transmès en els grups de discussió:

"I si treballéssis a la capital, estaries vivint aquí! La gent que està fora és per necessitat, no per gust ni per ganes, almenys molta gent!" (G2)

Els joves viuen amb resignació el fet d'haver de marxar, perquè saben que no es podran emancipar al seu poble: difícilment trobaran feina i l'accés a l'habitatge no serà gens fàcil. No hi ha un consens sobre si els joves que marxen tornen o es queden al lloc on han anat a estudiar o a treballar. Tot i així s'observa que els joves que han accedit a la universitat tendeixen a quedar-se al lloc on han estudiat.

En un dels grups de discussió també s'ha parlat de les diferents dinàmiques dels joves rurals en funció del gènere. Segons el jovent mateix, les noies són les que solen marxar del poble i prefereixen establir la seva residència fora del món rural. Els joves que es queden o que es volen quedar valoren enormement la qualitat de vida del món rural, tot i les dificultats per viure de forma òptima.

Quan es demana als joves com es viu al poble, l'opinió general és que s'hi viu bé: s'insisteix en valors com la tranquil·litat, la qualitat de vida i la coneixença dels veïns. Els joves del món rural són conscients que viure en un poble és sinònim de viure en un bon entorn:

"Home, d'avantatge, la tranquil·litat i el 'bon rotllo': podríem estar tot el dia xerrant aquí, sense cap tipus de problema; amb els veïns molt bé, si et fa falta alguna cosa, segur que alguns veïns t'ajudaran, és un bon lloc per viure." (G1)

"[...] Doncs la calma, i quan necessites una cosa la vas a buscar i ja està. Però la calma de viure aquí... Estàs tranquil, no sents cotxes!" (G2)

"La qualitat de vida és molt important, és molt millor viure aquí que no pas a Barcelona per qüestió de qualitat de vida!" (G3)

També són conscients que tenen mancances, com ara l'absència o el servei deficient d'Internet, cosa que els situa en desigualtat d'oportunitats respecte altres joves d'entorns propers, tenint en compte que consideren aquest servei com a universal. A més, admeten que als pobles hi ha particularitats que no es trobaran mai en un espai urbà:

"Això és un problema molt gran. Per les empreses del poble, per tot. Per exemple, mon pare té un taller de mecànica de cotxes i moltes coses, ho ha de consultar a Internet, *casí* que no pot, es penja." (G2)

3.2.3. El futur dels joves del món rural

Arran del treball amb els joves, ha quedat palès que quan parlem del futur, el primer que cal tenir present és que les oportunitats per desenvolupar un projecte de vida no són iguals a tots els pobles catalans. Aquest és un tret que diferencia els grups de municipis rurals estudiats: en els més petits i agraris s'ha posat de manifest la dificultat per poder trobar feina i un habitatge digne al mateix poble. Són municipis en què les possibilitats de crear nova ocupació són remotes i l'accés a l'habitatge moltes vegades és limitat.

"[...] Perquè, de feina, zero; de poder-hi viure, zero, perquè si vols muntar qualsevol activitat, no pots, si vols fer-te una casa, no pots. No pots fer res [...]. Si encara ens donessin oportunitats per muntar petits negocis... però ara si vas i vols muntar qualsevol negoci... zero. Et diran que vagis al polígon de Solsona!" (G1)

"El que passa és que falten oportunitats de treball, com també habitatge protegit." (G2)

"Sí que té iniciativa, però no hi ha oportunitats. Quin negoci crearies? No hi ha oportunitats." (G2)

Els joves són conscients que no tothom pot treballar al poble, però sí que desitjarien que, si més no, hi hagués oportunitats per a una minoria, i que aquesta fos la que dinamitzés la vida al poble i assegurés el relleu generacional dels habitants.

"No tothom treballaria al poble, perquè potser molta gent treballaria a Solsona, però almenys veuríes una mica de moviment i tindries l'oportunitat de treballar aquí, al poble." (G1)

El jovent opina que el PLJ no pot resoldre la manca d'ocupació i d'habitatge, encara que aquest aspecte en sigui un dels eixos d'actuació. El treball i l'habitatge són elements complexos que necessiten una visió supramunicipal i una feina interdepartamental.

La manca d'aquestes oportunitats bàsiques fa que els joves no vegin el futur del seu poble amb optimisme. Senten i perceben que, com que no tenen la possibilitat d'accedir a un habitatge o a una feina, el desig de quedar-se al poble es limita.

"Hi ha d'haver alguna manera de poder viure aquí! Per què, si no, què? Qui quedarà? Quan es morin els nostres pares llavors sí que tindrem casa!" (G1)

Els joves no es queden al poble i aquesta dinàmica fa que hi hagi problemes d'envelliment, de manca d'emprenedoria, que perilli l'escola rural, que la mobilitat sigui obligada, etc. Si cada vegada menys joves poden romandre al municipi, menys incentius tindran per quedar-se els que vénen darrere. En aquest punt és interessant tornar a remarcar que el paper del PLJ en aquests municipis és oferir quelcom per tal que el poc jovent que hi hagi no acabi marxant i perquè els que són fora es plantegin tornar-hi.

Per tant, en els municipis més petits l'amenaça del despoblament i l'envelliment de la població és ben present entre els joves. Saben que si la seva generació ja no té oportunitats per poder quedar-se al poble, el futur del jovent no té gaires expectatives al municipi. Aquesta realitat entra en conflicte amb el desig que la major part dels joves tenen de viure-hi. Entre els nois i noies dels pobles petits, la idea que el despoblament és una opció realista crea angoixa:

"Això ja passa a alguns pobles... que hi ha molts pocs habitants i marxen a viure a fora i després van tornant els caps de setmana o a l'estiu, llavors per la festa major, i després, durant l'any, només hi ha quatre vells." (G1)

"G : Home, ho intenten però no hi ha mitjans. Els alcaldes saben que han de fer això, però tampoc no tenen mitjans, crec jo. Però un alcalde d'un poblet així, com fa un bloc d'habitatge protegit? Com atrau empreses?" (G2)

Amb tot, es dibuixa una visió agredolça quant al futur dels joves del món rural. D'una banda, hi ha problemes que, per la seva complexitat, requereixen sobretot un esforç conscient dels equips de govern, tant locals com autonòmics: se'ls demana que s'apropin al territori per prendre'n el pols i esbrinar-ne l'estat de salut. Els joves han reiterat que les polítiques per al món rural s'han de fer tenint en compte la gent que hi viu i que el coneix, no es poden idear des d'un despatx a la capital. D'altra banda, no es pot obviar que vivim en un món en què les oportunitats afloren en diferents punts del territori: si no són a casa, es cerquen allà on siguin. En aquest sentit, els joves del món rural català es poden moure, es desplacen a Barcelona o a altres ciutats per experimentar i aprendre i anar madurant. Però el repte és recuperar aquest capital social que s'allibera i s'escapa dels pobles. Els joves han de marxar a cercar algunes de les coses que en l'entorn rural no troben ni trobaran mai, però si cal apostar per un futur viu arreu del territori és necessari que els joves tornin als pobles i hi desenvolupin activitats noves sorgides de l'experiència d'haver marxat. Aquesta és la força que cal alimentar perquè el futur dels espais rurals s'observi amb optimisme.

3.3. En resum: polítiques de joventut a l'espai rural

Cada vegada més municipis catalans desenvolupen les noves polítiques de joventut. L'impuls que des de la Secretaria de Joventut s'ha donat a les polítiques d'àmbit local va donant fruits. En aquest esforç per impulsar

recursos per al jovent, els PLJ han guanyat en qualitat i quantitat arreu del territori català. Ara bé, les polítiques no tenen el mateix grau d'incidència a totes les comarques, ja que la variable territorial esdevé clau perquè els joves puguin gaudir dels diferents recursos que l'Administració té a l'abast. Catalunya és un conjunt de realitats territorials diferents, això no obstant hi ha uns trets comuns més enllà d'aquestes diferències. En primer lloc, l'estima innata que els joves i en general la població té pel poble:

“La gent s'estima molt el poble. Bàsicament, aquí la gent tenim un sentiment molt de poble, a la gent li agrada viure aquí i vol estar aquí. Això fa uns anys no passava. Ara s'ha tornat una mica...” (2A)

En segon lloc, la qualitat de vida apareix com un valor antagònic a la vida a la ciutat: s'esmenta reiteradament com un punt a favor dels pobles. En tercer lloc, els joves indiquen la manca de recursos en general, però també destaquen la facilitat per accedir-hi. Hem sentit les “meravelles” que fan tècnics, regidors i joves amb pocs recursos: no tenen tants mitjans, però amb empena s'aprofiten millor. També cal tenir en compte altres potencialitats de l'àmbit rural, com ara la proximitat i la facilitat d'establir relacions socials.

En aquest punt cal preguntar-se si aquestes particularitats exigeixen una tipologia diferent de PLJ, és a dir, cal un document pensat i dissenyat específicament per a municipis rurals? Aquesta qüestió crea controvèrsia.

Alguns actors opinen que la metodologia actual ja és suficientment flexible per poder treballar en els municipis més rurals; d'altres són del parer que caldria idear instruments adaptats a les realitats rurals i als municipis més petits. També s'ha recollit la proposta de treballar amb PLJ supramunicipals, en què la unitat de treball vagi més enllà del municipi, però amb un abast inferior a la comarca.

També apareix la idea de redactar un pla estratègic per a la joventut del món rural. Això aportaria una visió general de la problemàtica i faria prendre consciència que hi ha pobles que es van despoblant, on canviar la situació requereix molt d'esforç:

“Hauríem de tenir un pla estratègic. Jo no hi volia anar a parar, però finalment crec que tenir un pla estratègic sobre el món rural serà bàsic. I sobretot, quan dic món rural, sobretot, els joves del món rural. Jo penso que hauríem d'anar cap aquí, encara hi som a temps per redirigir. Ja t'ho han dit ells que hauran de marxar gairebé tots.” (1D)

Aquesta demanda de planejament estratègic està lligada a la necessitat de millorar el treball transversal en l'àmbit local. Les àrees dels PLJ no es poden restringir a uns eixos monogràfics, ja que superen els límits departamentals i dificulten, en la majoria dels casos, la resolució de problemes amb determinació. Poder actuar en un territori concret, supramunicipal, amb una visió estratègica i interdepartamental podria ser un bon assaig de la millora d'implantació de les polítiques que afecten els joves.

4. La societat civil

Aquest capítol centra la mirada en els joves del món rural que estan organitzats en alguna entitat, en les seves inquietuds i particularitats, pel fet de ser d'un entorn rural, i en la relació amb l'ajuntament i amb altres entitats municipals. Més específicament, estudia la percepció que té aquest grup de joves sobre els plans locals de joventut, els recursos disponibles, les problemàtiques principals i la seva visió de futur.

4.1. Les entitats juvenils del món rural

La societat civil al món rural és diversa. Hi ha nombroses entitats i organitzacions que operen a nivell local amb la finalitat de cohesionar i establir xarxes de relacions al municipi. No obstant això, la quantitat d'associacions estrictament juvenils en el món rural no és elevada, però hi ha altres situacions més habituals, com ara joves que no estan sota el paraigua d'una entitat, sinó que participen en grups més informals, com per exemple les colles; o joves que formen part d'entitats de caire més general, amb gent de totes les edats. Ens trobem, doncs, amb joves organitzats, però no exclusivament en associacions juvenils:

“No som els únics: hi ha els grups d'esports, el club de futbol, que tenen diferents edats i categories...” (3A.2)

Aquesta realitat mostra que la major part dels municipis rurals que s'han estudiat presenten un teixit associatiu fort com a poble, encara que no sigui exclusivament juvenil ni en entitats constituïdes formalment.

Els objectius de les entitats juvenils del món rural varien en funció del tipus d'associació. D'una banda, hi ha entitats que tenen una llarga tradició, sobretot els caus i els esplais, que s'adapten als nous trets culturals del segle XXI. Una membre d'un grup escolta ens explica que ja no són tan estrictes com abans:

“Ens saltem bona part de les formalitats o dels rituals, no som explícits, tot hi és però ho has de buscar... l'escoltisme: els valors, els projectes i petits grups; la llei escola ja hi és, però no cal dir-ho... no anem amb uniforme i cantant el cant patriòtic... no, no, no som així!” (3A.2)

També hem detectat algunes entitats relacionades amb la natura, com ara una agrupació de defensa forestal o una associació de motoristes. L'objectiu principal d'aquestes entitats és el manteniment de camins i senders, la prevenció d'incendis forestals i la cura de l'entorn, objectius que no afecten exclusivament els joves.

D'altra banda, també hi ha entitats noves, algunes creades a partir del procés d'elaboració del PLJ. Aquest fet s'ha produït sobretot en municipis on els joves no tenien cap entitat que els representés com a col·lectiu i on el personal tècnic o de govern havia impulsat la gestació d'aquesta entitat. És una manera de començar a involucrar els joves que es volen organitzar, a més de ser un estímul perquè els joves s'uneixin i treballin plegats.

Per a aquestes entitats és important poder disposar d'un local per reunir-se, desenvolupar activitats i fer coses conjuntament, ja que aquests espais faciliten el dinamisme del jovent. Cal tenir present, com ja s'ha comentat en apartats anteriors, que és necessari mantenir o crear un projecte lligat a l'espai; en cas contrari, el local pot convertir-se en un bar més del poble. En aquest sentit, el PLJ pot tenir un paper important de suport a les entitats que ja existeixen, per tal de millorar la qualitat de les activitats que realitzen i per intentar diversificar-les.

S'ha detectat que moltes entitats locals col·laboren entre elles a l'hora d'organitzar actes o activitats al poble. Tal com hem esmentat anteriorment, el teixit associatiu és ric i la proximitat facilita la comunicació, això fa que les entitats amb membres d'edats i àmbits diferents es puguin donar un cop de mà:

“[...] i també donar suport a les associacions que hi ha, com la revista X, el club de futbol... Per exemple, en la revista els joves hi col·laborem amb escrits, si el club de futbol té problemes doncs també ens ho pot dir i com a associació de joves ho podem també transmetre a l'Ajuntament; coses així.” (1A.1)

La proximitat facilita el treball associatiu, i això es fa especialment palès quan la mateixa persona participa en més d'una entitat: aquest fet facilita la complicitat entre diferents associacions del mateix municipi. Malgrat la bona predisposició dels joves del món rural a col·laborar entre ells, cal puntualitzar que els canals de comunicació no sempre són fàcils de trobar, encara que les noves tecnologies són una bona eina per salvar les distàncies que els separen.

En definitiva, és important remarcar el paper de les entitats juvenils del món rural com a impulsores d'activitats per a la resta de la població. Gairebé totes les entitats juvenils que s'han estudiat organitzen activitats que tenen en compte la resta de la població. Aquesta obertura va lligada a la intenció que la resta del poble visualitzi la tasca que desenvolupen:

"Es fan xerrades, festes, celebrem festes que no se celebraven i que jo recordo haver-les celebrat, s'intenta fer coses per tothom i variades per a totes les edats..." (3A.2)

4.2. La participació del col·lectiu immigrant en el món rural

Per començar, cal dir que la presència de persones immigrants associades és minoritària. Tot i això, com que no són l'objecte d'estudi, també és cert que part de la realitat pot haver quedat desdibuixada.

Els joves immigrants del món rural no participen gaire en les entitats juvenils. La majoria de les que hi participen ho fan en entitats d'immigrants obertes a la resta de població. No s'han trobat entitats juvenils en què joves immigrants i autòctons treballin conjuntament.

Es detecta un desconeixement mutu. En termes generals, no hi ha obertura, ni gaire inquietud per relacionar-se. Aquesta situació impedeix que els joves immigrants accedeixin amb facilitat als recursos que l'Administració els pot oferir.

Les diferències entre els joves immigrants del món rural i l'àmbit urbà depenen, sobretot, del temps d'establiment del col·lectiu al municipi. En algunes capitals de comarca, el fenomen de la immigració va ser anterior a alguns pobles. Aquesta situació implica que en zones més urbanes, on fa més temps que va arribar la població immigrada, hi hagi més recursos per facilitar la integració:

"L'agent d'acollida s'ha començat a les grans ciutats abans dels pobles petits i hi ha més d'una acumulació d'experiència i la gent i els joves quan arriben a una ciutat gran com es concentren, van a una mesquita o una carnisseria... Cadascú passa la informació a un altre, per això ells tenen més facilitat d'utilitzar aquests serveis." (3A.1)

Es desprèn que hi ha molta feina pendent per tal que els joves nouvinguts tinguin unes oportunitats semblants a les dels autòctons. En aquest sentit, el PLJ encara no és una eina que treballi concretament la immigració, tot i que algunes administracions supramunicipals, com ara els consells comarcals, fan un esforç per millorar la situació a molts dels municipis rurals catalans.

4.3. Les relacions de la societat civil juvenil amb l'administració pública

A grans trets, les entitats formals del món rural tenen una bona relació amb l'administració local. La comunicació depèn del tipus de municipi que s'analitza: en els pobles petits, la gent és més propera i això fa que moltes entitats juvenils no tinguin gaires problemes per relacionar-se amb els òrgans de govern o el personal tècnic de l'ajuntament.

És interessant observar que el PLJ és un element que pot millorar la interlocució entre les entitats juvenils locals i l'ajuntament. El fet d'oferir al jovent la possibilitat d'implicar-se directament en el disseny, l'elaboració i, fins i tot, de vegades, l'execució del PLJ, genera una relació de confiança entre les dues parts. A partir del PLJ, algunes associacions de joves comencen una relació més propera amb l'ajuntament, i a l'inrevés, l'ajuntament també es veu obligat a fer un esforç per treballar en les demandes expressades pels joves. Disposar d'un document escrit en el qual han participat els joves i l'Administració en facilita l'apropament i millora la col·laboració:

“El jovent és un punt que hi ha dins, però fins ara tampoc no ens havien tingut molt en compte, des que tenim el pla local, sí que és diferent, ja tenim el nostre espai, s’ha apostat més per l’associació, es fan cursos per als joves... però fins ara, potser perquè no havia estat tant atenta a analitzar-ho... sí que ens tenen més en compte...” (1A.1)

Encara que el jovent i les administracions tinguin una relació propera, molts joves són crítics amb els polítics que governen. En aquest sentit, bona part es mostren escèptics. En alguns municipis sembla que des de l’ajuntament es demana a nois i noies que participin i diguin la seva, però les propostes no sempre es materialitzen ni sempre hi ha respostes per part de l’Administració:

“A mi el que em sap greu és que els quatre partits polítics que tenim aquí que tots s’han omplert la boca amb els pisos de protecció oficial, i realment a la pràctica es fan pocs, llavors ja dius, jo em dedico a la meua entitat, no cal que em prometis res, fins que no estigui fet no...” (5A.1)

Per tancar aquest apartat, podem afirmar que els joves del món rural mostren un cert desinterès o desencantament per la política per la poca competència que demostren alguns polítics a l’hora de solucionar els problemes dels joves, de la zona o del país en general:

J: Jo ja t’ho dic, és que passo tant de la política...

V: Saps què passa?

J: Que no me’ls escolto, ni ganes!

J: És que no se’ls hi pot parlar!” (2A.2)

Igualment, cal destacar que els joves de les entitats del món rural, especialment els dels municipis més petits, no se senten identificats amb les polítiques públiques, tant de joventut com d’altres àrees. Consideren que no s’adeqüen a la realitat rural i que tenen un caràcter fortament urbà i centralista, que s’han fet “des del despatx”:

“És que tot això ve de les corbatetes de Barcelona, que estan asseguts, i això et fot ràbia, perquè això és la teua terra [...]. Estem desmotivats, tot i que per ganes no serà. Però és que, a veure, a Barcelona es diu una cosa, i tu penses ‘com pots dir aquesta cosa si aquí la realitat és una altra’. Això amb tot! Això de la mobilitat, el tema del cotxe, d’anar tots junts! La mobilitat d’autocars també! Si ets a Barcelona bé, metros, però aquí no passa ningú!” (2A.2)

4.4. El Pla local de joventut vist des de les associacions juvenils

Quan parlem sobre el PLJ en el món rural cal distingir entre els joves que s’han organitzat gràcies al Pla i els que ja ho estaven anteriorment. Els que han nascut a partir del procés d’elaboració del PLJ el coneixen més profundament i se’n senten més participants:

“Home, hem aportat idees, suposo que sí, és participar en la seva elaboració. Però en la redacció ja no, se’n van encarregar el Consell i de l’Ajuntament [...]. També ens vam reunir i vam donar més idees que van sortir.” (1A.1)

De les entitats de joves que no han format part del procés d’elaboració del PLJ, n’hi ha que el coneixen i n’hi ha que no. Alguns saben que l’ajuntament fa alguna cosa, però no n’estan gaire informats o no l’identifiquen com a tal:

“D’aquest, jo.... No, l’únic que sé és que, per part de l’Ajuntament se’ns va convocar, primer va fer un grup així més com de presa de contacte amb quatre joves, i a partir d’aquí es va fer un grup de discussió que es va fer al casal.” (5A.1)

Majoritàriament, els joves no tenen notícies de l’existència d’un PLJ al seu municipi: no el coneixen i els sembla que no se n’ha fet difusió, perquè altrament admeten que se n’haurien assabentat. Senten que no s’han emprat els canals de comunicació adients per fer arribar la informació al col·lectiu més jove:

“És que potser és això, potser els joves no tenen percepció que es facin coses específiques per als joves. Jo, ara mateix, perquè hi estic més posada, doncs m’adono que la Generalitat fa moltes més coses de les que co-

neixia. Però no te n'acabes d'enterar, de segons què. N'hi ha, però no les coneixem, si tu no busques, és difícil de trobar.” (1A.1)

En aquest sentit, el paper del personal tècnic de l'àrea de joventut de l'ajuntament és vital. Per poder portar un PLJ a terme, per fer-lo participatiu, perquè el jovent se n'assabenti i perquè s'adeqüi a la realitat territorial de cada municipi, cal que hi hagi una persona professional que tingui en compte la complexitat del col·lectiu juvenil. Els grups que participen directament en les polítiques locals de joventut són molt joves, de franges d'edat baixes, tal com explica una noia que hi va participar:

“Hi participen grups que són molt iguals... Faltaria gent que donés més opinions, gent amb més experiència, perquè jo sóc la més gran, o acaba sent tot d'un gust [...], la majoria de gent són tots joves... Els grans ja estan acostumats del que hi ha... Tothom té cotxe i és molt fàcil. Els grans ja estan acostumats al *modus vivendi* de sempre i els joves han trobat una oportunitat per fer alguna cosa.” (3A.2)

4.5. Coneixement dels recursos disponibles des de la societat civil juvenil

Una de les conclusions a què s'ha arribat a través de les entrevistes a la societat civil del món rural és que els joves que no estan organitzats difícilment coneixen els recursos de què disposen. A partir de les dinàmiques col·lectives, els joves mostren un interès més intens per resoldre els problemes que els afecten.

Els joves que tenen un accés fluid a les noves tecnologies i Internet utilitzen aquestes eines com a estratègia de recerca de recursos quan apareix una necessitat bàsica per cobrir; és cert, doncs, que, en termes generals, s'espavilen. Una altra de les estratègies utilitzades en el món rural està relacionada amb una de les característiques intrínseques de l'àmbit rural: cobrir algunes necessitats amb el boca-orella. Així doncs, l'accés a l'habitatge es pot resoldre des d'una borsa d'habitatge o demanant informació als coneguts.

Ha estat interessant observar en les entrevistes que una part del jovent amb un coneixement més profund de la realitat institucional tenen la necessitat de fer saber al col·lectiu de joves que existeixen recursos, i que, malgrat que estiguin més dispersos, també poden ser accessibles:

“També intentaria difondre que el jovent, si tingués problemes, sàpiga on recórrer, per exemple, de sanitat, doncs ja sabem que hi ha l'hospital però que també hi hagués més recursos si hi ha problemes. La X també, la tècnica que tenim, que jo crec que no la coneixen prou, la donaria més a conèixer...” (1A.1)

Malgrat els esforços que es fan des de l'Administració per difondre i implementar polítiques de joventut en l'àmbit local, la majoria dels joves té la percepció que no es fa res: no són conscients que es destinin recursos humans i econòmics de suport als joves des de perspectives diferents:

J: [Els joves] s'espavilen ells mateixos.

Jo: És que aquí si no vas pel teu compte a l'Ajuntament i dius «vull calés per fer alguna cosa» no et diuen res!

J: No et diran res! Si no portes la iniciativa...

V: Sí, però la iniciativa és una cosa, i els diners són una altra.

Jo: A vegades fan reunions, i diuen «què voleu els joves?». I, clar, del que voleu al que donen...

V: És que està tot molt mal muntat.” (2A.2)

5. La mobilitat juvenil al món rural

Per entendre com són i a què responen els diferents tipus de mobilitat dels joves del món rural, s'han estudiat les trajectòries vitals d'una mostra de setze joves. Un cop analitzades les entrevistes s'ha vist la necessitat de distingir entre tres qüestions fonamentals: els tipus de mobilitat, les raons que la desencadenen i els perfils dels joves que la practiquen.

5.1. Tipus de mobilitat rural

L'anàlisi de les entrevistes realitzades ha permès distingir tres tipus de mobilitat en el món rural: mobilitat diària, mobilitat intermitent i mobilitat independent. Aquestes s'estructuren segons el grau de dependència al nucli familiar d'origen.

La **mobilitat diària** fa referència a un desplaçament des del municipi d'origen cap a un altre, però no implica una emancipació de la llar familiar. Generalment, la practiquen els joves que durant el dia estudien o treballen fora del seu municipi d'origen, però tornen al domicili familiar a pernoctar o a realitzar alguns dels àpats. Un bon exemple en són els joves que es desplacen a estudiar a l'institut del poble veí: passen la major part del dia fora del poble, però no abandonen la llar familiar, perquè al vespre tornen a casa.

Un grau més d'independència de la llar familiar és la **mobilitat intermitent**, que es practica quan un jove abandona el domicili familiar per anar a viure en un altre municipi, però no de manera definitiva. Acostuma a dur-se a terme quan el jove estudia o treballa en un altre municipi i hi estableix la residència de manera provisional. Aquesta mobilitat encara és depenent del nucli familiar d'origen i, de vegades, pot anar acompanyada d'una emancipació econòmica. La percepció subjectiva del jove, que se sent del poble d'origen, explica aquest tipus de mobilitat. L'exemple tipus n'és el jove estudiant universitari que entre setmana viu en un pis d'estudiants a la ciutat i el cap de setmana torna al poble. En alguns casos, aquesta mobilitat pot començar en etapes anteriors: hi ha joves que han estat internats en algun col·legi o institut i que, per tant, han estat de dilluns a divendres al centre educatiu i els caps de setmana han tornat a casa.

"A partir dels 12 anys, l'ESO i el Batxillerat la vaig fer al col·legi, a un col·legi a Tortosa que tenia internat de dilluns a divendres..." (7)

Pel que fa a l'emancipació econòmica, no té per què implicar una inserció laboral definitiva, sinó que pot vincular-se a feines temporals que realitzen els joves per guanyar diners, com ara fer classes de suport, ajudar els pares en el negoci familiar o treballar en el sector de la restauració.

La **mobilitat independent** és el desplaçament definitiu del jove de la llar familiar d'origen a la seva pròpia llar en un altre municipi. És el moment en què el jove se'n va realment del domicili i s'emancipa econòmicament, tant en els aspectes més materials com en la seva percepció subjectiva. Aquesta mobilitat s'entén com el pas ferm de marxar de casa dels pares i del municipi: és l'inici de l'etapa adulta.

Cal remarcar que una de les grans diferències entre els joves del món rural i els del món urbà és que a la ciutat la mobilitat diària i la mobilitat intermitent són molt menys freqüents, ja que els centres educatius o les ofertes laborals acostumen a ser a la mateixa població i, per tant, els joves no s'han de moure tant.

5.2. Raons de la mobilitat

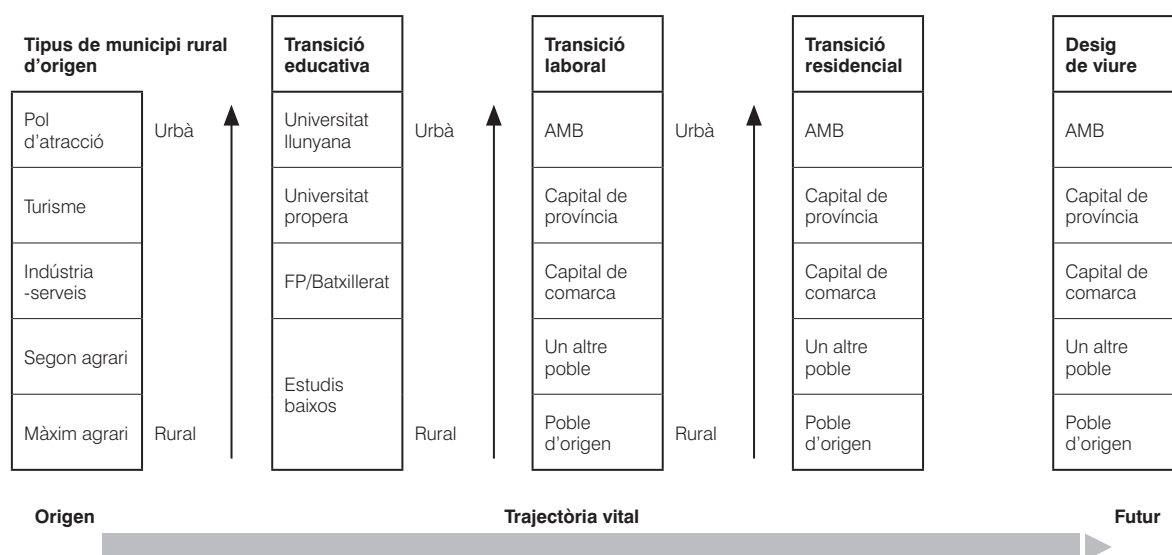
Un cop analitzats els tipus de mobilitat, cal conèixer-ne els motius, és a dir, què explica que un jove es mogui del seu poble d'origen, ja sigui amb una mobilitat diària, intermitent o independent.

A partir de l'anàlisi s'han pogut distingir tres grans moments de transició que marquen la trajectòria vital dels joves des de l'etapa infantil fins a l'adulta. Aquests moments són els factors clau que desencadenen el desplaçament d'un jove des del món rural fins a un àmbit generalment més urbà. Cal dir, també, que coincideixen amb tres grans moments vitals de la trajectòria juvenil. A més, s'ha de destacar que es produeixen en un període de temps molt concentrat, dels 10 als 15 anys, un període a cavall de l'etapa adolescent i l'etapa de

maduresa; són, per tant, moments concentrats en el temps que marquen la resta de la trajectòria vital. Les conseqüències de les decisions de cada un d'aquests moments es veuen reflectides en etapes posteriors. Aquests tres grans moments de mobilitat que segueixen els joves del món rural són: transició educativa, transició laboral i transició residencial.

L'esquema següent mostra en columnes els tres moments de transició que es detallen a continuació. A la primera columna es representen els cinc tipus de municipis descrits en la primera part de la recerca; de la part inferior a la superior s'indica el grau de relació dels municipis amb el sector agrari. La segona columna indica el moment de transició educativa, dividit en els diferents nivells que es poden assolir, de menys a més. La idea és que si el jove vol accedir a nivells superiors d'educació s'haurà d'apropar a l'àmbit urbà, normalment des del municipi d'origen a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. A la tercera columna s'inclouen els llocs físics on el jove pot accedir al món del treball –les divisions s'han fet a partir de la distància que hi ha des del municipi d'origen–. Amb la mateixa idea, la quarta columna presenta el lloc on el jove estableix la seva residència més o menys definitiva. Finalment, l'última columna reflecteix el desig del lloc on establir la residència. És una manera gràfica de poder entendre millor les mobilitats dels joves del món rural.

Gràfic 5. Els perfils de la mobilitat dels joves rurals

Font: Elaboració pròpia.

5.2.1. Transició educativa

El primer motiu pel qual els joves del món rural inicien un procés de mobilitat obligada és continuar la seva trajectòria educativa. Tot i que la mobilitat més notable és en l'accés a la universitat, cal tenir en compte el pas previ per l'educació secundària. En els municipis més petits, aquest tipus de mobilitat és més freqüent i implica la sortida dels joves del poble; encara que no s'emancipin del domicili familiar, pot comportar una mobilitat diària o intermitent.

En aquesta línia, és molt poc freqüent que els joves de nivell educatiu baix passin de residir en un entorn rural a un d'urbà. De la mostra estudiada només tres joves van finalitzar els estudis un cop acabada l'educació obligatòria; aquests nois i noies, tal com explicarem més tard, s'insereixen en el món del treball d'una manera molt incipient: no se senten atrets per la formació i prioritzen una emancipació econòmica per sobre d'una trajectòria formativa. Per a aquests joves, la primera mobilitat és la de l'accés al món laboral.

Per a la resta de jovent que practica la mobilitat de l'àmbit rural a l'urbà, el pas per l'institut és un dels canvis més importants de la seva trajectòria personal. Ho és pel moment vital que suposa l'etapa adolescent i pel trencament a causa de la mobilitat obligada del poble on han passat la major part de la seva vida. Val a dir que alguns joves, sobretot de pobles aïllats o molt petits, també s'han de desplaçar durant l'educació pri-

mària, tot i que no és fins que s'accedeix a l'educació secundària que bona part dels joves rurals comencen a incrementar la mobilitat i a notar més canvis en la seva vida quotidiana.

La dinàmica general és que els joves dels pobles més petits acudeixen a l'institut d'un dels municipis grans de la zona. Aquest fet provoca, d'una banda, que joves del mateix poble segueixin el mateix patró de mobilitat i, de l'altra, que en un únic centre s'aglutini jovent de tots els pobles del voltant amb un element en comú: sortir del poble per anar a estudiar a l'institut. Aquestes dues cares del procés fan que el trencament sigui progressiu, cosa que no vol dir que no sigui notable:

"No és massa canvi, perquè vaig anar a l'institut amb gent d'aquí del poble, hi havia el meu germà, vàrem continuar mantenint la gent que érem però vàrem conèixer més gent." (1)

El jove inicia la descoberta d'un món extern al poble de sempre, pel que fa a les xarxes de relacions socials, i alhora pren més distància de la llar familiar.

A aquesta mobilitat educativa s'afegeixen dos elements positius: el transport col·lectiu (la majoria de vegades, l'autobús) i la descoberta de l'oci fora del poble (començar a sortir de marxa). Pel que fa al transport col·lectiu –en aquest cas, l'autobús i les rutes que traça per diferents pobles on recull adolescents–, esdevé un espai de socialització dels joves rurals: tots aquests nois i noies tenen unes vivències semblants, i això afavoreix la creació d'un cercle d'amics dels municipis rurals més que no pas de companys de la ciutat o l'entorn urbà.

"Doncs al matí anàvem a classe... És que veníem i anàvem quatre vegades al dia! Al matí t'aixecaves, i clar, a l'autobús ja et trobaves tothom, perquè com que passava per diferents barris... Clar, és que sí! Anaves a la capital, però com que sempre et trobaves als mateixos, et movies amb la mateixa gent que et trobaves cada dia... Ja no era un gran trasbals, és que a més, anàvem sis o set juntes! O sigui, ja no era d'allò que em quedo sola..." (10)

Pel que fa a l'oferta d'oci fora del poble, tenint en compte que aquesta etapa coincideix amb l'edat adolescent, els joves comencen a sortir i descobreixen les discoteques i la nit. Per tant, la mobilitat diària primerenca per la formació educativa s'amplia amb la mobilitat per l'oci juvenil.

"Home, sí que canvia, eh? Perquè pensa que comences a agafar el bus sola, llavors t'atreveixes també a agafar el tren sola, perquè hi ha estació de tren a X, ja t'acostumes potser el cap de setmana a anar al cine a Figueres o a fer més coses. *Bueno*, sí, a mitjans de l'institut ja vam començar a sortir de marxa." (11)

L'augment de l'oci, majoritàriament fora del poble, fa necessari un transport. Com que no hi ha bones combinacions de transport públic, sovint són els pares els que van a recollir els joves fins que tenen 18 anys, moment en què arriba una llibertat anhelada amb el carnet de conduir d'algun membre del cercle d'amics. Mentre no arriben els 18 anys, una solució intermèdia a l'entorn rural, preferentment masculina, és la moto. Aquest increment de la mobilitat permet una obertura del cercle social a altres grups de joves que abans no coneixien:

"També em vaig treure el de moto als 14 anys, que també me va suposar estar una mica més lliure, tenir una moto... Això sí que em permetia anar una mica més independent cap aquí i cap allà... a Figueres hi podia anar tranquil·lament, i sí..." (1)

En definitiva, aquests descobriments provoquen certs canvis, el més significatiu dels quals és que els joves passen més temps fora de casa. Durant els estudis primaris estan més en contacte amb el poble i la família; en canvi, durant l'educació secundària es distancien de la llar familiar perquè passen moltes més hores fora del municipi i només van a menjar i a dormir a casa.

"I això, al matí, doncs, anàvem amb autobús potser mitja o tres quarts d'hora abans. Potser et quedaves a dinar si era alguna cosa extraordinària, com que t'havien canviat alguna classe, que hi hagués vaga d'autobús... i no tinguessis temps de tornar, si no, a la una agafaves l'autobús i a les tres el tornaves a agafar, potser només tenies una hora o tres quarts per dinar. Però, *bueno*, com que tothom ho feia, tampoc no et plantejaves... I a la tarda, cap allà les sis o a les set, tornaves. I, per tant, això ja era passar tot el dia a Tarragona. Potser al primer curs no, perquè vas més de *pardilla*, però cap al segon, tercer i quart sí; arribaves a les tantes de la nit! Perquè potser algun dia que em quedava amb el X [el seu marit], o que em quedava amb alguna amiga, o em quedava a dormir en alguna casa d'alguna amiga de Tarragona." (10)

Alguns dels joves finalitzen la seva etapa formativa en aquest moment, en l'educació secundària, i després inicien la transició laboral. No obstant això, el pas que comporta un canvi més acusat en les trajectòries dels joves del món rural és l'accés a l'educació universitària: marxar a estudiar a la universitat significa que el jove, en la majoria dels casos, inicia un procés d'emancipació domiciliària i/o econòmica. Gairebé cap dels estudiants universitaris entrevistats no ha hagut de treballar mentre estudiava, fet que il·lustra les desigualtats en l'accés a l'educació en els entorns rurals. Les seves famílies s'han pogut fer càrrec de les despeses de tota l'etapa universitària. Encara que s'ha trobat algun cas en què el jove treballava a l'estiu, no hi ha exemples de combinació de feina i estudis al mateix temps. Així doncs, en aquesta etapa no es pot parlar d'una emancipació econòmica, però sí d'autonomia i de gestió dels recursos econòmics que provenen de la llar familiar.

L'accés a la universitat és un pas més d'aquest moment transicional educatiu, en què es prenen decisions importants que incideixen en la vida dels joves: quina carrera volen estudiar i on la cursaran. En aquesta etapa també apareixen, i no de forma menys important, les ganes de marxar de casa i afrontar nous reptes, com ara conèixer gent nova, gaudir de més diversitat d'oci, més llibertat, o experimentar amb cercles nous de relacions socials:

"Volia marxar de casa, jo recordo que estava molt avorrit al poble, molt avorrit! I, *bueno*, Barcelona m'atreia, era evidentment que era tot *lo* contrari, estava... Era evident que hi havia una oferta d'oci... de gent! Sobretot de conèixer gent." (14)

Aquesta combinació d'elements ofereix un ventall ampli de possibilitats. Hi ha una certa interdependència entre tots els factors, perquè allò que es vol estudiar condiciona el lloc on es durà a terme la formació. Així, si la carrera que s'escull té poca oferta al mapa universitari català, el desplaçament del jove gairebé serà obligat. En canvi, en el cas de seguir estudis que s'ofereixen a més universitats del territori català –com Informàtica o Empresarials–, la mobilitat pot ser diària.

En aquest sentit, el mapa de les universitats catalanes té un paper central. En els últims anys, l'augment de la qualitat i la quantitat dels estudis en universitats petites o mitjanes fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona ha facilitat l'accés dels joves de l'entorn rural als estudis universitaris, i ha evitat una mobilitat més alta o l'abandonament dels estudis. Per tant, avui dia els joves del món rural tenen més facilitats per estudiar a la vora de casa.

De retruc, un altre factor important que ha fet possible la consolidació de les universitats petites o mitjanes és que la ciutat que les acull s'ha anat adaptant a les demandes dels joves estudiants. Les ciutats intermèdies són prou atractives per als joves, ja que els ofereixen la possibilitat d'emancipar-se estant molt a prop de la llar familiar. Així, anys enrere era habitual que els joves que estudiaven en una universitat propera hi anessin cada dia sense deixar l'habitatge familiar al poble d'origen, però aquesta tendència ha canviat al llarg dels anys i ha fet que els més joves tinguin la possibilitat d'emancipar-se del domicili familiar quan comencen els estudis superiors a una universitat propera.

En definitiva, els joves segueixen estudis superiors dins d'un gran nombre d'opcions i les ciutats guanyen en dinamisme i activitat, cosa que trenca amb la dinàmica anterior –"eren molt tancades i fins que no hi ha hagut l'activitat universitària real, no les universitats privades, sinó les universitats públiques que s'han obert a la societat, doncs eren gent molt tancada" (A5)–.

En la major part dels casos, haver d'anar a estudiar a una universitat comporta un desplaçament domiciliari, encara que sigui només entre setmana. Només s'han trobat dos casos de joves que es desplacen cada dia del seu poble a la universitat. Fan el recorregut amb transport públic i, encara que es plantegin una emancipació domiciliària amb els anys, no la fan fins que acaben els estudis.

Els joves que romanen a casa dels pares durant tota l'etapa universitària, ho fan sobretot per motius econòmics i, en alguns casos, per qüestions d'arrelament al poble. La resta de joves estudiats han marxat de la llar familiar durant l'etapa universitària. Alguns viuen en una residència d'estudiants, sobretot el primer any, ja que, com que és un canvi notable, hi ha joves del món rural que se senten més còmodes si el primer contacte amb la ciutat, sobretot Barcelona, és en un centre on hi ha més estudiants d'altres indrets –aquesta decisió sol estar provocada pels pares–.

També hi ha joves que s'instal·len directament en un pis compartit amb altres estudiants. Cal destacar que és molt habitual que joves del mateix poble o de pobles del voltant comparteixin tant el pis com els desplaçaments des del poble.

Iniciar els estudis universitaris relativament lluny de casa dels pares comporta dues formes de viure-ho: una relacionada amb els joves que se senten més vinculats a la seva llar i al poble, i per tant, que cada cap de setmana hi tornen –de manera que practiquen una mobilitat intermitent–, i una altra relacionada amb els joves que tenen la possibilitat de desvincular-se una mica més de la llar familiar.

“A mi em tira molt, i em continua tirant. Abans, tots. Ni la festa major de Lleida, ni l'Aplec, res d'aquí. L'únic, els dijous universitaris. I el divendres, cap a casa. A més, a més, només esperaves el dijous per sortir i el divendres ja pujaves, i a dormir a l'autobús!” (12)

Tant si els joves tornen a casa cada cap de setmana com si no ho fan, reconeixen que alguna cosa canvia: van perdent aquell contacte que tenien tan viu amb el seu territori, sobretot, la xarxa de relacions socials, que es va substituint per les noves relacions socials amb els companys de la universitat:

“Jo vaig notar que perdia *vidilla* de poble, allò d'anem al bar a fer un beure, ara havies de trucar a la gent, abans sabies que quan anaves a algun lloc ja et trobaves algú, que no et calia trucar ni quedar. I te perds aquestes coses de la colla, llavors fas un dinar i t'enteres de tot el que ha passat, i sembles un extraterrestre!” (3)

El primer any de vida universitària marca un canvi important en les trajectòries vitals dels joves, ja que, per a molts, és el primer cop que han de gestionar les tasques domèstiques i econòmiques d'una llar. La ciutat els obre les portes a una realitat que en molts casos queda lluny de la que estaven acostumats a viure al poble i el seu entorn.

5.2.2. Transició laboral

El segon motiu pel qual els joves marxen del poble d'origen és l'accés al món del treball. Per a la majoria de joves, la inserció al món laboral és el pas següent a l'etapa educativa. Com ja s'ha dit, els joves que marxen del municipi d'origen ho fan, principalment, per motius educatius, i quan s'acaba la formació es plantegen on i de què volen treballar.

Per als joves que han finalitzat els estudis després de l'etapa de l'educació obligatòria, el primer motiu de mobilitat és l'accés al món laboral. Cal dir, però, que aquesta trajectòria és cada vegada menys comuna. Fa anys era una tendència generalitzada: no tothom tenia l'educació garantida i el motiu principal de mobilitat era l'accés al món del treball. Aquest és un canvi generacional en paral·lel a les noves dinàmiques socials i econòmiques, tant del món rural com urbà. D'una banda, els joves tenen moltes més facilitats per accedir a estudis mitjans o superiors, i, de l'altra, el món rural ofereix més oportunitats laborals de mà d'obra poc qualificada que anys enrere. Tot plegat posa sobre la taula dues tendències: la primera és que cada vegada hi ha més joves que accedeixen a l'educació postobligatòria –els joves del món rural estudien i aquest és el motiu principal de les seves primeres mobilitats–; la segona és que, en general, els joves que no han estudiat més enllà de l'ensenyament obligatori no inicien una trajectòria de mobilitat fora del poble, sinó que en la majoria dels casos s'hi queden a viure i s'insereixen en el món laboral al mateix municipi o en algun poble veí (cal tenir present el desenvolupament socioeconòmic de les capitals de comarca i les ciutats intermèdies). Els joves que marxen fora del municipi d'origen ho fan per motius concrets, com ara una bona oportunitat laboral, i els joves que s'hi queden s'han d'inserir en feines poc qualificades del poble o de l'entorn. El sector de la construcció, en els darrers anys, els ha ofert un aparador perfecte: demanda de mà d'obra, feines on no s'exigia formació i accés a la independència econòmica, però amb la recessió econòmica, des de l'any 2008, molts d'aquests nois i noies s'han quedat a l'atur i tenen dificultats greus per inserir-se laboralment, en un context de mercat de treball força limitat a l'entorn rural.

“*Bueno*, a nivell de treball, per exemple, al món rural no pots triar tant. Per exemple, a una ciutat pots triar si vols treballar de cambrer, de transportista, a una botiga, de perruquer... jo què sé, sempre tens més coses que poder triar. Una cosa és que després trobes o no feina, però sempre al poble t'has de conformar amb *lo* que hi ha.” (A2)

Quant al perfil dels joves amb un nivell educatiu postobligatori, tenen bàsicament tres opcions laborals, amb la mobilitat que comporten: tornar al poble d'origen, quedar-se a l'àrea urbana (generalment a la mateixa ciutat on s'han fet els estudis) o, una solució intermèdia, anar a les capitals de comarca o província. És més probable que al poble s'hi quedin o hi tornin joves amb estudis mitjans que no joves amb estudis universitaris: són nois i noies que han volgut estudiar per no romandre a l'esglau formatiu més baix, però, en la majoria dels casos, no tenen intenció ni de marxar gaire lluny del poble d'origen ni de cercar feina en una

àrea allunyada. Per tant, aquests joves sovint s'insereixen al món laboral al mateix poble, als pobles veïns o, com a molt, a la capital de comarca, i acostumen a trobar feines adaptades a la seva formació. Per tant, les oportunitats d'inserció d'aquest jovent que ha cursat estudis de formació professional es troben en el poble i en tota l'àrea d'influència. Com s'explica més endavant, poden establir la residència en el mateix municipi o en la capital de comarca.

Pel que fa als joves que acaben els estudis universitaris, tenen més probabilitats d'inserció laboral en l'àmbit urbà, ja que les oportunitats de trobar feina en el món rural són més escasses. Per tant, hi ha moltes dificultats perquè els joves altament formats pugin compaginar el desig de residència amb una feina adequada al seu nivell d'estudis. Com explicarem més endavant, aquest és un dels punts clau per millorar les condicions de vida i assegurar el futur del món rural. No obstant això, s'obren possibilitats per treballar al costat o al mateix poble d'origen. La primera, que no és la més habitual però sí la més interessant per al desenvolupament de l'entorn rural, és la que comprèn pagesos i ramaders: joves universitaris que s'incorporen a l'explotació familiar al municipi d'origen. Aquesta opció acostuma a produir-se quan el jove ja compta amb una estructura de la família, perquè tenir una explotació familiar agrària engegada facilita el procés de millora. El jove es forma i aporta innovacions en la gestió i el control de l'explotació que ha après en el món urbà, on es cursen els estudis universitaris. En els últims anys també es produeix el fenomen que joves que no han nascut en una explotació agrària comencen de nou o s'incorporen a una activitat ja existent.⁸

La segona possibilitat per als que volen treballar en allò que s'han format i residir en un entorn proper al municipi d'origen és la que duen a terme els innovadors, que creen un negoci empresarial per compaginar els estudis superiors i el territori rural. És el cas del jove que marxa a estudiar al món urbà i torna per muntar la seva empresa:

"Tenia ganes de començar a l'empresa privada, al món empresarial, no repetir negoci, que fos *algo* interessant, que fos *algo* social... que tingués... que *sigués* una mica interessant amb els negocis, que no fos *algo* senzill, tampoc una gran empresa, però que *sigués* una petita empresa però que donés més joc, si pot ser una visió una mica romàntica sobre els negocis... Però sí, tenia ganes de fer *algo* així mogut, *algo* actiu i *algo* productiu, *algo* que em satisfés a mi mateix!" (14)

Per últim, hi ha la via de la ciutat intermèdia: quan el jove format té dificultats per trobar feina relacionada amb la seva formació al municipi d'origen, té més possibilitats si amplia l'àrea d'influència, sobretot si inclou, a més, una ciutat. Així, enginyers, professors, economistes o metges poden trobar feina a la capital de comarca o província, i així poden estar en contacte amb el territori d'origen.

Al marge de totes aquestes vies, cal dir que la situació no és fàcil per als joves formats. És per això que calen més oportunitats en els entorns rurals, i han de venir dels mateixos joves del poble, tant si han marxat com si no, i de les administracions. S'han d'experimentar nous models empresarials que contribueixin, alhora, a dinamitzar l'economia local.

Així doncs, els joves del món rural amb formació universitària es veuen obligats a abraçar un ventall més gran d'oportunitats per cercar feina. La seva trajectòria expansiva incrementa les opcions d'inserció laboral. Els joves expliquen que és un moment de la vida en què se senten desorientats, perquè els apareixen dubtes sobre si han de tornar al poble o quedar-se a la ciutat.

"Quan vaig acabar la carrera, vaig tenir bastants dubtes de què fer amb la meua vida i sobretot també amb la feina i tot, de si em quedava a Barcelona o em quedava al poble, i va estar bastant lligat amb la meua visió de professional, sobretot això; fa dos anys que vaig acabar, el gener de 2007, i, *bueno*, era això l'últim any al 2006, sí... preguntant-me què fer amb la vida laboral però sobretot alhora què fer a Barcelona o què fer al poble!" (14)

És un moment clau en què els joves prioritzen la inserció laboral a la residència. Si volen apostar per la formació, solen estar oberts a qualsevol oportunitat d'inserció laboral, sempre que s'adeqüi als seus coneixements.

8 Aquestes activitats, majoritàriament, estan orientades a la venda directa o a la producció ecològica a una escala relativament petita. El que les caracteritza és que habitualment les dirigeixen joves molt formats. Són, per tant, una oportunitat única per fomentar un desenvolupament rural que integri nous actors al territori.

També cal tenir en compte el factor atzar, ja que molts joves expliquen que, en aquest moment crític de la vida, la primera oferta de treball que apareix i que s'adequa a les seves necessitats marca, en bona part, el camí futur:

“Quan me'n vaig anar a fora va ser perquè vaig començar a treballar, primer vaig treballar a una residència geriàtrica a la Ràpita. Vaig *tindre* molt mala experiència, perquè era a domicili i jo no volia domicili, jo volia un hospital. Normal, quan acabes d'estudiar...” (16)

En aquesta primera etapa d'inserció laboral es prima, sobretot, viure on es treballa. No és fins més tard, quan la carrera laboral sembla que es consolida o per altres motius, com ara la formació d'una nova llar, que els joves comencen a reflexionar sobre el fet de treballar allà on viuen. En parlarem més endavant.

5.2.3. Transició residencial

El tercer motiu que explica per què els joves no resideixen al seu poble d'origen està relacionat amb el lloc on estableixen la residència definitiva. Aquest moment va acompanyat d'una mobilitat independent. El jove s'independitza –si és que no ho ha fet abans– i estableix la seva pròpia llar. En aquest punt convergeixen dos tipus de joves. Per una banda, els que han passat pels diferents moments transicionals: van estudiar, amb la mobilitat corresponent; van començar a treballar, fet que també els va comportar una mobilitat determinada i una vinculació amb la llar familiar, i, immediatament després o no d'aquesta inserció laboral, apareix la mobilitat residencial. Per altra banda, hi ha els joves que no han seguit els diferents moments transicionals o que no han passat ni per una mobilitat diària ni intermitent, i que l'únic moment transicional que viuen és la mobilitat residencial de tipus independent. Aquest moment es produeix quan el jove forma la seva pròpia llar i abandona la familiar.

Tant si és d'un tipus com de l'altre, la mobilitat residencial suposa un moment transicional diferent als dos anteriors. Les diferències rau en el fet que els joves estan a prop de l'etapa adulta i que aquesta mobilitat va lligada a una emancipació econòmica –característica no indispensable en els altres moments transicionals–. A més, en aquest moment hi ha dos altres factors que pesen: les relacions de parella i el lloc on es vol viure.

El fet de tenir parella planteja l'opció de compartir la llar. Alhora, la decisió d'anar a viure en parella fa reflexionar sobre el lloc on fixar la residència. Generalment, es tria tenint en compte la feina de la persona entrevistada i de la parella, els desplaçaments associats a aquestes feines, el lloc on els agradaria viure i, en alguns casos, els tipus d'ajuda o serveis que poden tenir en el cas de tenir o voler tenir fills. El preu de l'habitatge és un factor decisor que, tot i que no s'ha destacat en les entrevistes, ha servit per exemplificar els avantatges i els desavantatges dels entorns rural i urbà. D'acord amb tots aquests factors, si ambdós membres de la parella coincideixen, no hi ha problema; la negociació es produeix quan un dels dos vol viure en un entorn urbà i l'altre en un de rural:

“Ella sempre ha viscut en ciutat i llavors pel seu caràcter jo sabia que en un poble es moriria, i més a un poble com X, no? I mai vaig *volguer* pressionar d'anem a viure aquí, anem a viure allà, sinó que era jo més el que m'adaptaria a ella, perquè jo sé que m'adaptaria a tot arreu, però ella és possible que no s'adaptés a tot arreu.” (8)

Una solució a aquesta divergència de preferències pot ser l'alternativa de les ciutats intermèdies, que aglutinen els avantatges dels dos entorns:

“Guanyes amb qualitat de vida en molts aspectes, perquè pel tema de diversitat de llocs per comprar, per la vida quotidiana, per l'oci, per la nit... Ja és oci, tant com per comprar, els supermercats et tanquen a quarts de deu de la nit, allà tens la típica botiga de poble que són més cares que els súpers d'aquí, temes de botigues de roba, els bars, els diferents estils de bar i coneixes més gent, gent que del poble no estilen a fer o allà estàs una mica estancat.” (9)

En aquest moment transicional torna a aparèixer el plantejament de viure on es treballa o de treballar on es viu. La majoria dels entrevistats responen, encara que no explícitament, que escullen primer el lloc on viure, és a dir, que prioritzen el desig de residència i això condiciona la feina, fet que, en alguns casos, implica un desplaçament, la majoria de vegades amb cotxe.

Per cloure aquest apartat hem d'indicar que els discursos de la població juvenil entrevistada han mostrat

que el lloc on s'estableix la residència poques vegades respon a una sola raó, sinó que ho fa a un cúmul de factors. Malgrat que els perfils analitzats han subratllat el vincle amb el territori, el vincle amb la parella i altres factors que han tingut molta influència, no han estat definitius per decidir el lloc on viure.

5.3. Perfils dels joves rurals segons la mobilitat

Amb l'objectiu d'apropar-nos als diferents perfils que han possibilitat l'anàlisi de la mobilitat geogràfica, hem fet una síntesi dels trets més rellevants que caracteritzen els joves entrevistats. D'aquesta manera, aquest apartat sobre el perfil dels joves rurals amb mobilitat es divideix en dos grans blocs. En el primer es fa una descripció general dels diferents perfils de joves rurals en funció de la mobilitat que ha implicat la seva trajectòria. En el segon es fa una anàlisi més detallada i tècnicament més acurada de cada perfil. Aquests perfils representen els tipus ideals que caracteritzen la diversitat del món rural; a més, encara que d'acord amb la perspectiva metodològica qualitativa no es pretén generalitzar, els resultats són clau per entendre els discursos dels joves en aquestes trajectòries de mobilitat.

5.3.1. Perspectiva general

Un cop identificats els moments de transició principals que defineixen el pas de l'etapa infantil a l'adult, cal descriure les trajectòries dels joves. Per fer-ho hem identificat una sèrie de perfils sota els quals es poden classificar els diferents itineraris i motius pels quals es desencadenen les trajectòries. Són uns perfils ideals, és a dir, unes trajectòries estàndards que s'han extret de l'anàlisi de les vivències d'aquests joves, encara que també hi pot haver detalls que els facin, al mateix temps, específics. Els perfils responen a trajectòries previsibles o lògiques en funció del nivell educatiu del jove, del lloc on fa la primera inserció al món del treball i del lloc de residència on s'emancipa del domicili i econòmicament.

S'han definit dos grans grups de perfils: els **lineals** i els **trencats**. La linealitat es dibuixa segons l'àrea d'influència on es desenvolupen les trajectòries vitals dels joves: s'entén per àrea d'influència la zona on el jove es desenvolupa després d'haver marxat, més o menys lluny, del poble d'origen. Tal com explicarem, la linealitat es defineix per la coherència en el manteniment d'una mateixa àrea d'influència a partir de la primera mobilitat. Així, són lineals els perfils que mantenen una trajectòria educativa, laboral i residencial a la mateixa àrea d'influència; en canvi, els perfils trencats són variacions dels lineals que, per diferents motius que veurem més endavant, canvien d'àrea d'influència. Entre els perfils lineals es distingeixen tres subgrups: el perfil **lineal expansiu**, el perfil **lineal obert** i el perfil **lineal recollit**. Cada tipus es correspon amb una àrea d'influència que rep el mateix nom.

L'àrea d'influència expansiva és la que es desenvolupa majoritàriament al món urbà, en especial a les ciutats de densitat demogràfica alta de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, amb un predomini clar de la capital. L'àrea d'influència oberta és la que se situa al voltant d'una capital de comarca o de província, i l'àrea d'influència recollida és la més local, que se situa al poble d'origen del jove rural. Aquestes àrees d'influència s'entenen des d'un punt de vista tant social com territorial, és a dir, que el jove no només es mou i viu en aquesta àrea, sinó que també hi crea i basa la seva xarxa de relacions socials. Ara bé, cal apuntar que els joves de trajectòria recollida no necessàriament tenen una xarxa social reduïda, sinó que hi pot haver la situació contrària, tal com demostren els joves arrelats: la seva mobilitat, tant física, a través del cotxe, com virtual, amb les noves tecnologies, ha permès eliminar el prejudici que els joves que es queden al poble tenen una mentalitat tancada. Tot i això, algunes entrevistes mostren que és més probable que aquesta situació es produeixi entre els joves que no han experimentat mai cap mobilitat i que no han estudiat més enllà de l'educació obligatòria. El gràfic següent presenta les diferents àrees d'influència dels joves entrevistats:

Gràfic 6. Perfils dels joves amb mobilitat del món rural: àrees d'influència

Origen		Estudis		Feina		Residència		Desig de viure
Pol d'atracció		Universitat llunyana		AMB		AMB		AMB
Turisme		Universitat pròxima		Capital de província		Capital de província		Capital de província
Indústria-serveis		FP/Institut		Capital de comarca		Capital de comarca		Capital de comarca
Segon agrari		Estudis baixos		Un altre poble		Un altre poble		Un altre poble
Màxim agrari				Poble d'origen		Poble d'origen		Poble d'origen

 Trajectòria expansiva
 Trajectòria oberta
 Trajectòria recollida

Font: Elaboració pròpia.

El punt de partida de la linealitat comença on el jove ha cursat els estudis màxims assolits, és a dir, es defineix el perfil un cop el jove ha sortit del poble i comença a dibuixar la seva trajectòria vital. En aquest gràfic s'afegeixen també els diferents moments transicionals analitzats anteriorment i representats per les columnes *estudis*, *feina* i *residència*. Es pot veure que la seqüència és lògica en el temps.

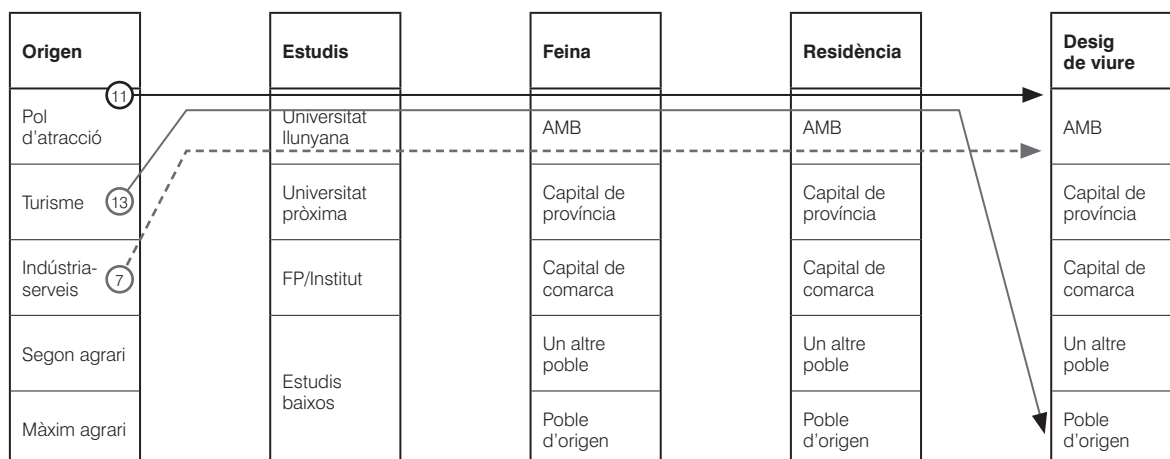
Per complementar el gràfic, també s'hi han representat dos elements més que marquen l'inici i el final de la trajectòria vital juvenil: el municipi d'origen i el lloc on el jove voldria viure. Hem classificat els municipis d'origen en funció de les cinc ruralitats descrites en l'informe anterior: màxim agrari, segon agrari, equilibri indústria-serveis, turístic i pols d'atracció. Pel que fa al lloc on els agradaria viure, s'ha preguntat als joves on voldrien viure a llarg termini, quan deixin de treballar o en els propers anys.

D'altra banda, els perfils trencats són els que veuen modificada la seva trajectòria esperada, d'acord amb el nivell formatiu, a través de les àrees d'influència, per una sèrie de motius que més endavant es detallen i que tenen a veure amb l'economia, la parella, el nivell d'arrelament al poble, etc. Cal dir que en la major part dels casos, els perfils trencats responen a més d'un motiu: són canvis multifactorials en la vida del jove que desencadenen unes trajectòries no esperades segons el seu nivell educatiu. Els perfils trencats es podrien considerar variacions en diferent grau dels lineals, que responen a tipus ideals.

5.3.2. Perfil lineal expansiu

És el perfil dels joves que han cursat estudis superiors a una universitat propera o llunyana, que s'insereixen al món laboral i que estableixen la seva residència a la ciutat. La linealitat està definida pel fet de cursar els estudis superiors a una àrea urbana que fa que el jove rural desenvolupi el seu procés vital a la ciutat. El perfil lineal expansiu és propi dels joves que segueixen aquesta tendència de desarrelament a distància del poble d'origen. El següent gràfic mostra la linealitat dels perfils expansius.

Gràfic 7. Perfils dels joves amb mobilitat expansiva

Font: Elaboració pròpia.

Aquests perfils responen a joves del món rural que han anat a estudiar a la universitat al món urbà, que han fet estudis superiors i que s'han inserit al món laboral a la mateixa ciutat on han estudiat. Els tres joves entrevistats que responen a aquest perfil (7, 11 i 13) han establert la seva residència en la mateixa ciutat, que en aquest cas és Barcelona.

Com s'ha vist anteriorment, aquest perfil respon a una tipologia de persona inquieta que percep que el poble limita la seva vida i veu la residència a la ciutat com una fugida de les dinàmiques repetitives de l'entorn rural. És un perfil que troba en l'educació la manera de conèixer un món diferent, l'urbà:

"Sí, quan jo vaig marxar, o sigui la sensació... ara d'aquí veient-ho des d'aquí la recordo molt agradable, no? Però quan estava... realment estava una mica *agobiada*, saps? Perquè, no sé, perquè era tot ja tant, tant conegut que... saps? Et sents una mica inquiet, hi ha d'haver-hi alguna altra cosa, no? També a fora, potser necessito, necessito, *bueno* mirar o provar altres maneres de... de... de viure o de... de... d'estar en el món, no?" (13)

Així com la resta de joves que fan els estudis de secundària, aquests parteixen de la mobilitat diària, que comencen en l'etapa de l'Institut. Normalment continuen amb una mobilitat intermitent, que es converteix en independent en el moment en què s'insereixen al món laboral a la capital, que és on acaben vivint i treballant.

Són joves de poble que, en arribar a la universitat, han quedat fascinats per la *gran Barcelona*: hi troben oportunitats diferents a les viscudes i de sobte se senten molt adaptats a un món nou que els obre les portes. Són joves que en alguns casos haurien pogut estudiar més a prop de casa, però que tenen la il·lusió de conèixer una ciutat gran i viure l'experiència d'haver-hi estat:

"M'atreia moltíssim Barcelona. Girona també ho coneixia, eh? Ho coneixia potser més i, a més, hi tenia família, que tenia la meua àvia que vivia a Salt, que és el poble annex de Girona, de conya; però jo tenia ganes d'anar a Barcelona i a part vaig trobar que la carrera que m'agradava, que era Sociologia, en aquest cas, doncs, era aquí, no?" (11)

Els joves rurals de perfil expansiu es caracteritzen perquè, un cop acabats els estudis universitaris, s'insereixen laboralment a la ciutat i hi estableixen la residència de manera més consolidada. L'accés al món laboral és la culminació del desig de marxar del poble, i condiciona el lloc on viuran. En aquest punt el paper de la parella és molt important.

Un altre factor que caracteritza els perfils expansius és que els vincles amb el poble d'origen cada vegada són més febles: acostumen a fer més vida a la ciutat, tendeixen a desconnectar-se de les xarxes d'amics i visiten la família més esporàdicament. Es van desvinculant del poble i les seves xarxes de relacions socials són ja les urbanes:

cada cop va, ens hem anat desconnectant més, uns dels altres." (11)

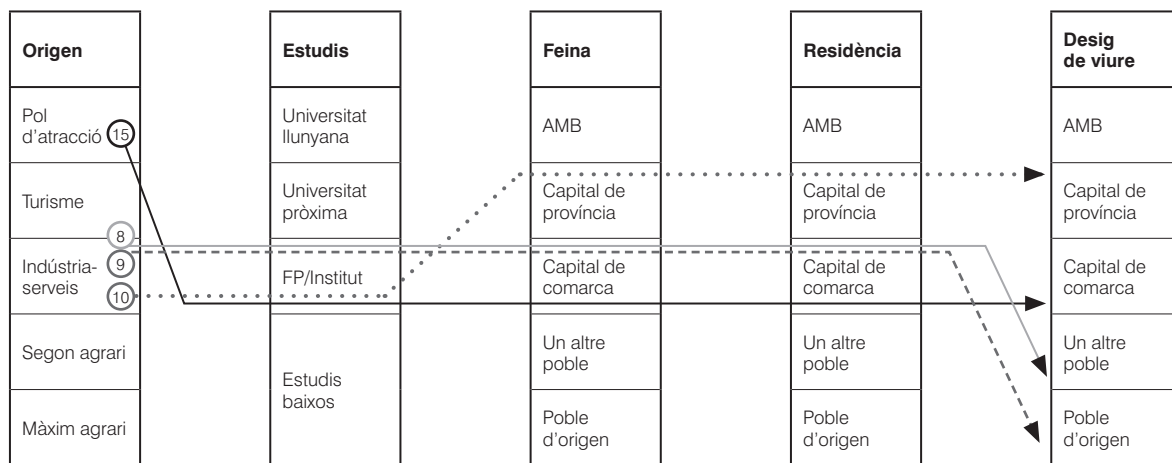
no se senten atrets per les capitals de comarca, sinó que realment se senten còmodes a la metròpoli.

social que han conegut tota la vida.

5.3.3. Perfil lineal obert

d'origen i la gran ciutat, de manera que la seva àrea d'influència és a cavall entre el món rural i l'urbà.

Gràfic 8. Perfils dels joves amb mobilitat oberta

Font: Elaboració pròpia.

això en facilita la inserció laboral.

o menys estable que els permeti ser independents econòmicament:

No m'ho he parat mai a pensar, però no volia fer una carrera i estudiar molt!" (10)

Aquest perfil de joves no està satisfet amb la vida de poble, no hi troba tot el que vol i cerca més oportunitats en nuclis més poblats. Aquests nois i noies s'han desvinculat per algun motiu dels municipis d'origen i han trobat en les ciutats intermèdies un lloc adequat per desenvolupar les seves vides. Són joves inquiets que no han volgut quedar-se al poble d'origen sense experimentar la vida en una ciutat més gran; a més, la formació els ha obert el cercle de relacions socials i, per tant, tenen més facilitat per ampliar l'àrea d'influència. No es queden a viure o a treballar al poble perquè, entre altres coses, els agrada l'ambient de la ciutat intermèdia: hi troben els equipaments que no tenien, com ara piscina coberta i locals d'oci nocturn. Senten que al món es poden fer més coses de les que sempre s'han fet al poble, i la ciutat intermèdia els brinda aquesta oportunitat:

"També pel tipus de colla que anava... Els anys van passant i veia que s'estaven quedant molt *apalancats* i molt amb el tema de *unos petas* aquí i dius 'ostres, no sé, el rotllo que porten ells, no', que dius, 's'han de fer més coses'..." (9)

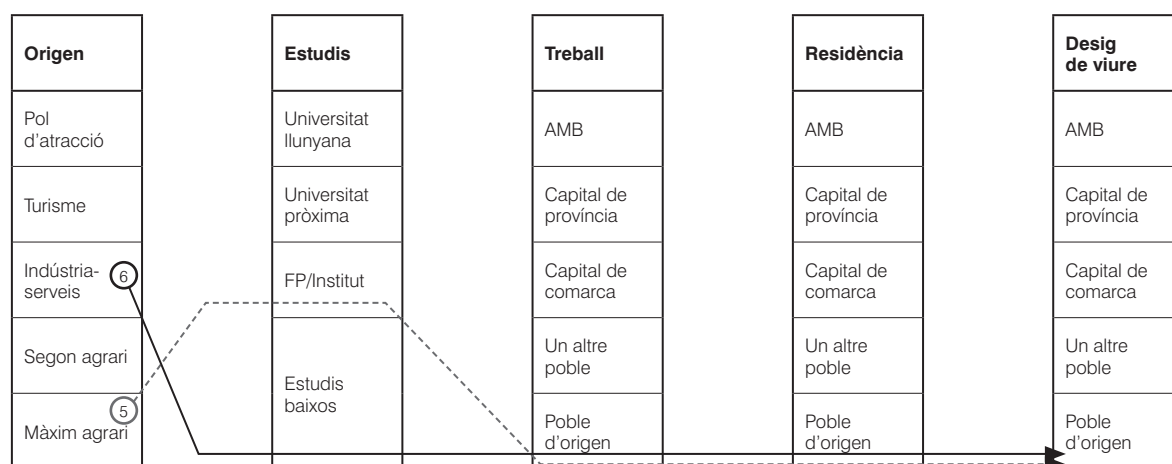
A la vegada, però, són joves que no s'instal·larien mai en una ciutat gran o en una zona metropolitana, perquè els fa respecte i, en certa manera, els va massa gran. També els caracteritza el fet que no es desarrelen totalment del poble, a diferència dels perfils expansius: d'una manera o altra, mantenen alguns vincles que els permeten anar de visita, quedar-se uns dies a casa dels pares, mantenir la colla i, fins i tot, alguna activitat al poble que fa que s'hi sentin encara més lligats.

Tots aquests són joves que es poden classificar en una àrea d'influència oberta amb trets del món urbà. D'una banda, no volen marxar gaire lluny del poble d'origen perquè volen mantenir la família a la vora, els amics, algunes tradicions, la tranquil·litat de la natura, etc., però, de l'altra, valoren enormement els serveis i els equipaments de què disposa un nucli més dens. Es tracta de joves que han trobat un punt intermedi majoritàriament en les capitals comarcals i que hi poden romandre amb la incògnita de tornar al poble. Tot i això, sembla difícil que marxin a un àmbit urbà més gran.

5.3.4. Perfil lineal recollit

Aquest perfil el formen els joves que, un cop finalitzada l'educació obligatòria, o fins i tot abans, no marxen del poble. Són joves que s'emancipen residencialment al mateix poble d'origen i que no tenen cap intenció de marxar-ne ni per estudiar ni treballar. Tal com mostra el gràfic, són joves que han seguit una trajectòria lineal molt pròxima al poble d'origen.

Gràfic 9. Perfils dels joves amb mobilitat recollida

El perfil 6 no té mobilitat.

Font: Elaboració pròpia.

Aquest perfil respon als joves que no es mouen del poble i que en general no han cursat estudis més enllà dels obligatoris. Un cop acabada la primera etapa estudiantil, prioritzen la inserció al món laboral per sobre d'una formació més completa.

Es tracta de joves que assoleixen molt aviat una independència econòmica. Alhora, el fet d'emancipar-se econòmicament no vol dir que també ho facin del domicili familiar. En les entrevistes realitzades s'observa que aquests joves necessiten recolzar-se en les xarxes socials locals quan s'insereixen al mercat laboral, de manera que les oportunitats laborals els sorgeixen, sobretot, a través dels familiars. A més a més, la seva major o menor inserció depèn, en bona part, del grau de desenvolupament econòmic local:

"Vaig entrar per mon cosí X, que feia un munt que treballava allí i és amic del X, del *jeñe*, i li va dir que a *vore* si podia entrar, que havia acabat d'estudiar i que volia treballar, que tenia ganes de treballar i per n'això per, una mica d'*enchufe*, vaig entrar, i així m'he quedat." (6)

El fet que la inserció laboral dels joves amb aquest perfil es produeixi en edats més prematures que en la mitjana dels joves que han marxat del poble no significa que aquests no hagin estudiat o que no tinguin el projecte de fer-ho.

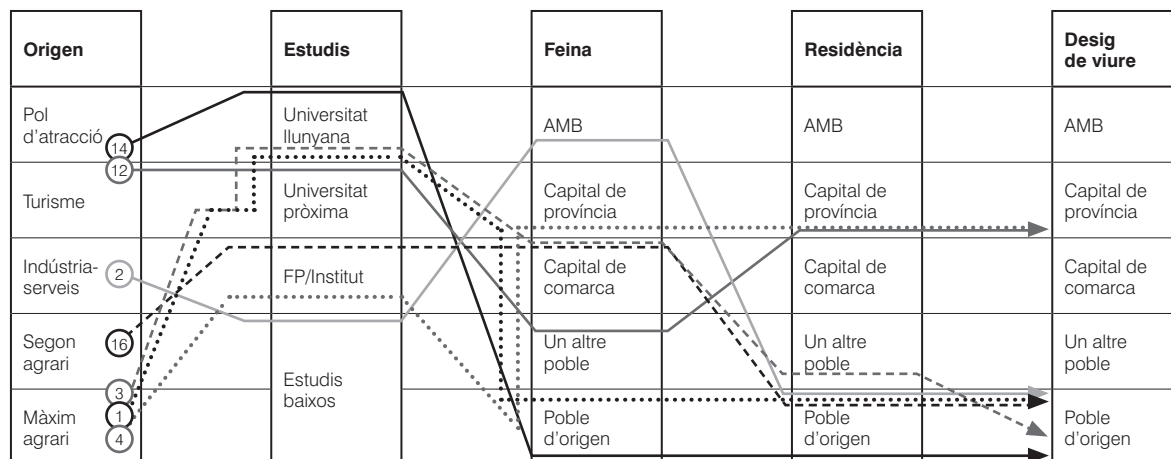
L'àrea d'influència del perfil recollit està molt lligada al poble d'origen, ja que són joves que hi han nascut i hi han viscut sempre o gairebé sempre. És el cas d'una dona pagesa que sempre ha tingut clar que volia continuar l'explotació agrària familiar; aquest fet la manté fermament arrelada al poble, a les dinàmiques de la vida en un nucli petit i a les vivències que van passant en un espai territorialment reduït: es casa amb un veí i continua treballant a casa, cursa estudis de perruquera, però sempre amb la mirada posada en el mas i el poble, que no té cap intenció d'abandonar. Això no obstant, per tal de poder explicar amb més detall el perfil i les àrees d'influència d'aquests joves caldria fer una recerca més focalitzada en el jovent del món rural que no marxa.

5.3.5. Perfil trencat

Els perfils trencats són variacions dels lineals, és a dir, es tracta de joves que trenquen la linealitat de les seves trajectòries. Entre les causes més rellevants d'aquest trencament destaquen la feina, la parella, el desig de retornar al poble d'origen o l'habitatge. Tanmateix, és interessant destacar que, quan les trajectòries s'aparten de la pauta estàndard, normalment ho fan per més d'un motiu. Sí que és cert que pot haver-n'hi un de principal o que actuï com a factor desencadenant, però acostumen a esdevenir-se acompanyats d'algun altre.

En aquest apartat es descriuen conjuntament els factors que provoquen el trencament dels perfils lineals i es defineixen per a totes les àrees d'influència (expansiva, oberta i recollida). Són motius que es repeteixen en totes tres i que es poden explicar de manera agregada. El gràfic següent esquematitza els perfils dels joves que han trencat la seva trajectòria lineal:

Gràfic 10. Perfils dels joves amb mobilitat trencada

Font: Elaboració pròpia.

El primer motiu pel qual una trajectòria lineal es pot trencar és el **laboral**: la inserció al món del treball és la causa de trencament més important dels perfils lineals analitzats. És molt clar en el cas d'una jove que acaba la carrera a Barcelona i, en el moment de decidir cap a on orientar la seva vida, es basa en les oportunitats laborals. Per diferents motius, un amic del mateix municipi li proposa crear una empresa al poble natal, i la jove hi accedeix. Aquest retorn al poble d'una persona jove altament formada és un trencament de la linealitat esperada, ja que, en principi, el ventall d'oportunitats per a un jove llicenciat són més grans a la ciutat que al món rural. El fet de tenir l'oportunitat de crear una empresa pròpia obre tot un món nou, que motiva el retorn al poble. Com explicarem més tard, aquest és un cas de retorn de capital social. Des d'un punt de vista de desenvolupament rural i equilibri territorial, es fa palesa la necessitat de recuperar els joves del món rural que marxen a estudiar a l'urbà. Per tant, el trencament dels perfils expansius per motius laborals és un punt a favor de la dinamització de les àrees rurals. Val a dir que, en aquest cas, al factor laboral se n'afegeix un d'arrelament al poble:

"Vaig estar dubtant bastant fins que va sortir... un amic em va presentar una idea de negoci i em va encantar, i la vàrem fer i vaig decidir a fer-la, i vaig decidir que havia de tornar aquí i fer-la aquí." (14)

Un altre dels motius per trencar la linealitat pot sorgir un cop el jove s'ha establert i cerca oportunitats per millorar la seva situació laboral. És el cas d'un jove que respon al perfil recollit, però en el qual la linealitat de la seva trajectòria es trenca per motius de feina: aquest jove no es mou del poble fins que una millor oferta laboral el fa canviar de pensament.

Un altre tipus de trencament que forma part de les trajectòries vitals dels joves és l'inici d'una **relació de parella estable**. Malgrat que en algun moment de la recerca es va preveure que la convivència en parella seria un motor de canvi important, s'ha vist, a través de les entrevistes, que no acostuma a ser així. Aquest resultat s'explica perquè molts dels nois i noies entrevistats encara són molt joves, i la parella per a ells no és un element d'influència prou rellevant. A més, els nous models de convivència del segle XXI fan que les relacions siguin cada vegada més flexibles i menys estables. Una altra observació és que els joves se solen emparellar amb d'altres que comparteixen la mateixa àrea d'influència. Aquesta particularitat fa que sigui més fàcil d'explicar per què el motiu de trencament sentimental acostuma a anar acompanyat d'algun altre. És el cas d'una metgessa entrevistada, que estudiava a Lleida i que posteriorment va marxar a Barcelona a especialitzar-se. La seva parella és de tarannà més rural que no pas urbà i la va condicionar per acabar tornant al poble, tot i que ella també se sent molt arrelada a la seva zona i ha trobat l'oportunitat de treballar en un hospital a la vora del poble on vol viure. El trencament d'aquesta trajectòria és multifactorial, però el fet que la parella s'estimi més viure al poble que a la ciutat facilita la decisió de retorn de la jove.

"Home, a mi la ciutat no em va agradar en si. Vaig estar bé i tot això, però tampoc no la vaig saber *disfrutar*, ho he de reconèixer, ens ho haguéssim pogut agafar amb més filosofia. Però com que a ell [la parella] ja no li agradava gens, també et condicionava." (3)

Un altre motiu de trencament de les trajectòries esperades és el que està relacionat amb el **desig de tornar al poble d'origen**, l'arrelament i la identificació amb el poble. Els joves que s'hi identifiquen no tenen cap pretensió d'iniciar una vida a la ciutat, malgrat que hi hagin cursat estudis universitaris. Aquest perfil respon a joves que han accedit a una formació superior, que han marxat durant una etapa de la seva vida i que finalment retornen al poble perquè s'hi senten molt arrelats. És el cas d'un jove que, tot i haver marxat a Girona i Lleida per estudiar a la universitat, sempre ha tingut clar que tornaria a casa. Aquest cas exemplifica el valor afegit de pertànyer al sector agrari, ja que es tracta d'un jove nascut en una explotació agrària que sempre ha volgut continuar-hi. Es forma a la ciutat i, mentre estudia, té una mobilitat intermitent que sempre el retorna al poble. Un cop acabada la carrera, treballa de tècnic a la capital de comarca, però viu al poble, i, al cap d'uns anys, torna a l'explotació agrària per treballar amb el seu pare. La seva àrea d'influència és expansiva, perquè passa per Girona i Lleida, però alhora –i a mesura que es va trencant– abraça altres àrees d'influència. Quan treballa a la capital de comarca s'apropa a la mobilitat que podria tenir un jove amb un perfil lineal obert, i quan retorna al poble ho fa amb una mobilitat recollida. El cert és que és un jove que, a partir d'una trajectòria de linealitat expansiva, ha trencat el seu recorregut previsible.

"Torno perquè mai m'havia plantejat fer una altra cosa. Sempre ho tenia al cap. Així com veus que hi ha gent que pel camí es va... va agafant l'opció que més... no sap gaire on anar... doncs en funció quina feina surt, aquí o allà, doncs jo ja ho tenia més o menys clar..." (1)

Aquesta motivació s'ha evidenciat en el cas d'un jove que marxa a estudiar a la Universitat de Lleida, on coneix la seva parella, circumstància que el fa decidir romandre a la capital. El motiu de trencar el seu perfil lineal expansiu és que té una gran estima per la vida de poble i el caliu de la muntanya. El jove no treballa a la ciutat perquè se sent molt a gust al poble, però va i torna cada dia de Lleida, ja que la seva trajectòria expansiva també li ha permès crear un entorn on desenvolupar la seva vida a la ciutat. Aquest és un cas de trencament on diverses circumstàncies estiren el jove en diferents direccions.

"Sí, sí. *Bueno*, però és que també m'agrada... És que de dilluns a divendres també hi estic molt bé aquí [a Lleida]. És que jo sóc una persona... Bé, em considero que sóc bastant oberta, extravertida, i tal, i les avantatges d'una ciutat també m'agrada *disfrutar*-les [...] Però em tira molt, ho sé, perquè jo quan estic allà dalt [a la muntanya], la pau que em transmet tot allò, allà sí que quan hi vaig és pel tema de desconnectar, canviar d'aires..." (12)

Una altra raó per la qual els joves trenquen el seu camí previsible és l'**habitatge**. Hi ha joves que voldrien quedar-se a una ciutat o retornar al poble, però, per diverses dificultats relacionades amb l'habitatge, no els és un pas fàcil i s'han d'adaptar. Tot i que alguns ja compten amb un terreny per fer-hi la casa –el tipus d'habitatge més comú desitjat pels joves rurals–, aquesta opció sovint no és viable, ja que la burocràcia pot plantejar impediments, sobretot els plans urbanístics que actualment afecten molts dels pobles rurals:

"Comencem a fer papers, teníem un *terreno* aquí baix, anem a l'Ajuntament per poder fer la casa, i no ens donen permís perquè... el tema del pla urbanístic, que si no es pot fer, que ens hem d'esperar, que si no és urbà, que si urbanitzable però rústic, *lo* de sempre i anava passant el temps, i va anar passant el temps. I és veritat, *natros* ens volíem quedar aquí a viure aquí, però no ens donaven. Sí, ens haguéssim pogut quedar per exemple al primer pis d'una casa, o una casa vella, però *bueno*, es tractava de... ens volem fer una casa *natros*, ens volem fer una casa *natros* perquè tenim que anar, si *mos* ho podem permetre, està clar, si *mos* ho podem permetre. [...] Però per què hem d'anar a una casa vella, que sí, la pots tirar a terra i fer-ne una altra, però tenint *terrenos* com tenim, per què los dos som pagesos i hi ha *terrenos*, per què no ens podem fer una casa a la nostra manera si ens ho podem permetre?" (4)

Finalment, cal destacar un altre tipus de trencament relacionat amb un cert **desig de descoberta**. És el cas de joves que, per diferents motius, no s'han mogut mai del poble i, en un moment determinat de la seva vida, decideixen provar l'experiència de viure en un altre lloc. N'és un exemple una jove que estudia més tard que les seves amistats del poble, on ha viscut sempre. Ha fet una mobilitat diària que no li ha permès gaudir dels avantatges d'anar a estudiar o treballar a un altre lloc. Aquesta jove decideix trencar la seva trajectòria lineal marxant a viure una temporada a les illes Canàries. És una decisió barreja de l'atzar i del desig, per tant, és un motiu de descoberta el que la mou a marxar a una ciutat llunyana a treballar.

6. El món rural segons la joventut rural

La recerca ha permès dibuixar i posar sobre la taula una sèrie d'elements que són comuns en els joves dels diferents perfils i els diferents indrets analitzats. Són trets que es repeteixen en els discursos dels joves i que s'ha cregut convenient exposar i analitzar.

6.1. El desig de mobilitat

La majoria dels joves que han participat en els grups de discussió, indistintament de les seves característiques sociodemogràfiques, manifesten una necessitat de moviment, ja sigui temporal o definitiva, que respon a una cerca de nous estímuls. Els joves del món rural no estan aïllats de les influències de la societat moderna (les noves tecnologies i els mitjans de comunicació hi han jugat un paper important): tenen unes necessitats d'oci, formatives, d'estils de vida, d'equipaments, etc., sovint semblants als joves que viuen al món urbà, que consideren que poden satisfer amb més facilitat. En dècades anteriors, als anys setanta i vuitanta, els joves rurals van protagonitzar migracions (molts cops sense retorn) cap a la ciutat, motivades, principalment, per raons laborals, a la recerca de noves oportunitats que el sector agrari ja no els podia donar. Actualment aquesta tendència s'ha transformat significativament: és substituïda per una nova onada de joves que marxen dels pobles d'origen, bàsicament per estudiar. Són joves que es volen formar, però que també volen conèixer món. S'ha identificat un desig comú d'obertura a altres espais i noves realitats relacionals i territorials.

Com ja s'ha explicat anteriorment, el primer motiu pel qual els joves marxen del poble d'origen és la trajectòria educativa. Alhora, l'educació representa per als joves dels municipis rurals una porta oberta a experiències noves en àmbits més urbans, amb gent i espais diferents dels viscuts. És una oportunitat, també, per desenvolupar-se fora de la llar familiar i per madurar d'una forma més autònoma. Anys enrere, si el servei militar significava per a molts nois la primera experiència d'autosuficiència, ara ho és la trajectòria educativa, tant per a nois com per a noies. El fet de marxar a estudiar incorpora molts més elements que el simplement formatiu; és una oportunitat per viure independentment de la família, per compartir la vida quotidiana amb estudiants i companys de pis, per gestionar l'economia domèstica, etc. Per a molts joves del món rural també suposa una oportunitat per sortir de la vida del poble. Molts joves expressen el desig de marxar per tal de canviar la dinàmica social de trobar sempre la mateixa gent, de quedar al mateix bar i d'anar sempre als mateixos llocs. Estudiar fora del poble és una oportunitat per satisfer aquesta demanda juvenil.

"[...] i volia marxar de casa, jo recordo que estava molt avorrit al poble, molt avorrit! I *bueno*... Barcelona m'atreia... era evidentment que era tot *lo contrari*!" (14)

La universalització de l'educació ha fet augmentar enormement aquesta mobilitat obligada, que és acollida per la major part dels joves com una oportunitat per trencar amb les dinàmiques tancades dels pobles petits. Alguns joves ho consideren un avantatge, perquè el fet de marxar a estudiar s'enriqueix pel fet complementari d'emancipar-se de la llar familiar, encara que no sigui econòmicament i només entre setmana. Aquesta és la mobilitat intermitent que ja hem explicat anteriorment, una mobilitat que satisfà el desig de marxar i que possibilita que els joves del món rural s'expandeixin cap a àrees més densament poblades. Així, sembla que els joves del món rural estan en una situació més avantatjosa per satisfer aquest desig de mobilitat, en comparació amb els del món urbà, que han de justificar aquest desig a través d'un programa Erasmus o altres motius.

El desig de marxar del poble, però, no té per què anar lligat a un desarrelament definitiu del poble d'origen. En aquesta mobilitat intermitent, molts ja projecten algun tipus de vincle per assegurar-se el retorn al municipi o, almenys, a una àrea pròxima d'influència. Hi ha joves que també voldrien tornar al poble, però la renúncia a què haurien de fer front és massa important en la trajectòria vital. Apareixen diverses raons que fan molt difícil el retorn d'aquests joves. Primerament, per als que han seguit trajectòries expansives, és més complex el retorn a l'entorn rural a causa de les dificultats d'inserció laboral. Les possibilitats de trobar-hi una feina adequada a la formació són tremendament complicades. Així, les dificultats per emprendre el retorn s'accentuen si el nivell educatiu és alt o la formació és molt específica:

"Algun jove format que no marxi? Si realment s'ha dedicat al que ha estudiat, no se n'ha quedat ni un! No se n'ha quedat ni un! Vull dir, un que va acabar la carrera i després va fer oposicions i va entrar a mosso o a bomber... i tens la sort que et destinen allà dalt, llavors sí que s'ha quedat, però si no, és impossible. Depèn del estudis que tinguís, és impossible." (12)

Altres joves voldrien retornar al poble però la seva parella no té la mateixa idea i prefereix establir-se en un entorn urbà. Malgrat que no és un dels motius principals, existeix.

"Ella sempre ha viscut en ciutat i llavors, pel seu caràcter, jo sabia que en un poble es moriria, i més a un poble com aquest, no? I mai vaig *volguer* pressionar... anem a viure aquí, anem a viure allà, sinó que era jo més el que m'adaptaria a ella, perquè jo sé que m'adaptaria a tot arreu, però ella és possible que no s'adaptés a tot arreu. I llavors, *bueno*, la vaig... va ser ella, perquè clar, jo sempre pensava que hauríem d'anar a viure a Tarragona, a Reus..." (8)

Una altra dificultat per emprendre el retorn és l'accés a un habitatge digne. En alguns pobles catalans existeix una problemàtica important d'opcions relacionades amb l'habitatge per als joves, la qual es concentra en tres elements: un preu elevat (ja sigui perquè el poble és turístic o pel *boom* de la construcció), una oferta de lloguer escassa i determinats ordenaments urbanístics que no permeten noves construccions.

És interessant subratllar la incidència que pot tenir una gestió correcta de les polítiques locals –en aquest cas, una promoció d'habitatge per a gent jove–. No és l'únic àmbit on s'expressa aquesta necessitat, ja que les opinions deixen ben clar que, amb una mica de suport en aquest sentit, molts joves nascuts al poble no haurien de marxar a la capital de comarca per trobar un habitatge digne:

"Sí, perquè veig que ha marxat gent per culpa d'això (manca d'habitatge). Ha marxat gent a viure a fora encara que treballi aquí o per culpa que no hi hagi possibilitat que..."

P. I creus que faria falta alguna promoció d'habitatge jove?

"Sí, jo crec que sí, s'agafarien segur." (1)

La recessió econòmica actual també planteja reptes que els joves hauran d'afrontar. Les entrevistes mostren la preocupació d'alguns joves que han vist com es trencava la seva trajectòria per motius laborals. És el cas d'un noi que no es mou del poble natal fins als 34 anys, quan, arran d'una bona oferta laboral, enceta una etapa de mobilitat intermitent entre el poble d'origen i Barcelona. Té un desig marcat de retorn amb la família i el poble, i viu el desplaçament com un fet transitori:

"A mi m'agradaria estar al poble, *claro* que sí... m'agradaria estar al poble i acabar de treballar i anar-me'n a casa amb la dona i la xiqueta i fer vida aquí, al meu poble. Però *claro*, ara les coses estan malament i t'has d'*agarrar* a *lo* que hi ha i si *pos*... És que depèn de com... depèn de *lo* que durarà la crisi, estaré més a fora o estaré *menos* a fora." (2)

6.2. L'alternativa de les ciutats intermèdies: la frontera com a molt

El desenvolupament socioeconòmic dels diferents entorns analitzats, especialment el rural, ha fet que bona part del territori català també tingui protagonisme i que sigui una opció valorada pels joves que no volen viure en un lloc com l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquest desenvolupament ha permès que a Catalunya creixi un tipus de ciutats intermèdies, que acostumen a coincidir amb les capitals de comarca o, en alguns casos, de província, on es concreten molts elements positius que barregen trets característics de l'àmbit urbà i rural. D'una banda, s'hi aglutinen serveis com ara hospitals, centres educatius o àrees comercials:

"És que, clar, en una ciutat, he estat tota la vida i tota la joventut allà dalt [al poble] i ara veig que allí estic limitat: no hi ha un gimnàs, no hi ha, no sé, botigues, no pots anar a jugar a tennis, perquè no hi ha pistes de tennis. I aquí pots fer moltes coses: pots anar a nedar, pots anar a la piscina, i clar, m'agrada aprofitar *les* avantatges també." (12)

D'altra banda, no es deixa de perdre el contacte amb el món rural, perquè és molt a la vora o perquè en les ciutats intermèdies també hi pot haver un coneixement proper, ja que l'entorn és reduït i possibilita un contacte més familiar.

Per a una part dels joves aquestes ciutats tenen el millor del món urbà i del món rural, mentre que per a altres és a l'inrevés, perquè pensen que tenen els aspectes negatius tant de la ciutat com dels pobles. Els primers aprofiten el ventall d'equipaments i serveis que ofereix la ciutat i hi gaudeixen de l'anonimat i de la falta de control social que implica el poble:

"[...] Ara ja estem aquí baix, estem molt bé, tenim una zona molt bé, no tinc problemes ni cel·los, ni veïns, ni res. És... Estic molt bé i, el dia de demà, si hi ha la possibilitat, doncs potser sí, però de moment, no. Més endavant, pos potser sí que anirem a petar al poble." (4)

Els segons creuen que aquests avantatges són punts negatius que els fan desestimar la possible opció de viure-hi:

"[...] Per exemple, Figueres trobo que té el pitjor dels pobles i el pitjor de les ciutats. Tothom et coneix pel carrer i, d'altra banda, té molts de cotxes, molts turistes..." (11)

Tanmateix, el que és cert és que aquesta nova configuració del món rural català ha obert la possibilitat que hi hagi gent diversa que se sent a gust en les ciutats intermèdies. A partir d'aquí, hi ha dos tipus de joves: els provinents del món rural que, com a molt, viurien en ciutats intermèdies, i els nascuts en ciutats grans que, com a molt, es quedarien en les ciutats mitjanes. És a dir, tindríem l'opció de "com a molt" per baix (provenint dels pobles) i "com a molt" per dalt (provenint del món urbà). El "com a molt" per dalt és una opció vàlida per als que han acabat els estudis superiors i que difícilment trobaran al poble d'origen una feina corresponent al seu nivell d'estudis. Aquests joves solen estar acostumats a una vida més urbana, l'han viscuda i no la volen abandonar totalment, per tant, estan disposats a tornar a l'entorn rural, però, com a molt, a una ciutat intermèdia.

D'altra banda, els joves que opten pel "com a molt" per baix són els que segurament desitjarien viure al poble, però, ja sigui per un vincle sentimental o econòmic, han de cedir i instal·lar-se en una ciutat intermèdia. Aquest fet els permet tenir el poble d'origen i la família a la vora, però sense renunciar a alguns dels avantatges de les àrees urbanes. És el cas d'un jove que ha trobat a la capital de comarca el lloc ideal per cobrir les seves necessitats: hi ha trobat feina, de manera que no s'ha de desplaçar diàriament en cotxe, pot anar al gimnàs i a la piscina coberta tots els dies sense necessitat de desplaçament, i l'habitatge manté uns preus dignes. A més, té el poble d'origen, al qual no vol renunciar, a trenta minuts en cotxe, fet que li permet visitar els amics, la família i, fins i tot, mantenir vincles amb alguna entitat local. Aquest jove no marxaria mai a viure a Barcelona, com a molt es quedaria a la capital de comarca.

Aquesta revalorització de la ciutat intermèdia suggereix la necessitat de dotar de més recursos aquestes àrees d'influència. Alguns joves han apuntat la conveniència de descentralitzar-les, independitzar-les de l'Àrea Metropolitana i dotar-les de més recursos per abastir la seva zona d'influència.

6.3. Vius on treballes o treballes on vius?

Un cop els joves del món rural han sortit del poble per cercar noves experiències, estudiar i conèixer món, arriba un moment en què es plantegen on assentar-se amb més estabilitat. Al llarg de les entrevistes ha anat apareixent reiteradament una pregunta: vius on treballes o treballes on vius?

La resposta presenta diferents matisos en funció del tipus de perfil i del moment vital del jove rural en qüestió. En termes generals, es pot concloure que, en la primera etapa del procés d'inserció laboral, quan els joves acaben els estudis, predomina una tendència a viure on es treballa, és a dir, es prioritzen els aspectes laborals per sobre dels familiars o relacionals. Quan els joves cerquen la primera feina estan més oberts a fer un canvi de residència o desplaçar-se. Aquesta és una etapa que, de fet, es viu com a transitòria per bona part dels joves, especialment els que sempre han tingut el projecte de retornar al municipi d'origen o a una àrea d'influència pròxima. El moment "vius on treballes" es produeix sovint a l'inici de l'etapa de transició laboral i està acompanyat de molta forta incertesa.

Hi ha altres joves que canvien l'estratègia i prioritzen el fet de treballar allà on viuen. Generalment, aquesta opció sorgeix en un moment de més maduresa, quan la inserció laboral sembla més estable i quan, juntament amb la parella, es planteja una residència conjunta segons els interessos dels dos. Ha estat molt clara l'aposta de treballar allà on es viu quan els joves es plantegen el seu projecte de vida –concretament, l'opció de crear una família–. És en aquest moment que elements com la qualitat de vida present i futur o la solidaritat familiar en la cura dels fills esdevenen factors importants per decidir treballar allà on es viu.

"Després també et planteges: vols viure sempre a la ciutat o què? Perquè, si és que sí, intentes treure una plaça i ja està. Sí que després sempre et poden contractar a Lleida, però ja és més complicat. El que passa és que les opcions laborals no eren segures, tampoc m'agradava res d'especialitat, tampoc no m'agradava molt viure allí [Barcelona]." (3)

En la mateixa línia, els joves que no han tingut fills i volen tornar a l'entorn rural també addueixen motius relacionats amb la qualitat de vida del món rural, així com amb els valors naturals i socials –aquests últims, lligats a la recuperació de les relacions de comunitat i de solidaritat entre veïns i gent del poble–. Molts joves retornen o esperen tornar per retrobar un entorn menys hostil que el de la ciutat.

“Sí que tornaria. Sí, perquè com és el meu poble, saps allò que dic? És que jo visc a Barcelona, però és que jo soc de X. I *llavorens* la... *lo* que t'he dit abans, no? Ara hi ha aquests pisos de protecció oficial, doncs si me'n toca un, *pues* tornaré.” (13)

6.4. Són diferents els joves del món rural que els del món urbà?

Els joves del món rural són iguals o diferents dels del món urbà? La resposta, molt sovint ràpida, dels joves a aquesta pregunta és que no hi ha diferències notables entre uns i altres. Posteriorment, les respostes van matisant diferències, ja sigui pel que fa a l'accés a equipaments, les formes de passar el temps o els valors. És a dir, opinen que els joves són iguals en la forma de vestir, que porten la mateixa indumentària, que escolten la mateixa música i llegeixen el mateix, etc., gràcies a l'efecte d'altaveu que té la televisió i altres mitjans com Internet, encara que alguns puntualitzen que la rapidesa amb què arriben les modes són encara diferents.

“*Bueno*, allà dalt pensa que és una mica diferent. Vull dir que tot va com una mica més lent, allà dalt. Quan entra una tendència del que sigui, sembla que allà dalt arribi una mica més tard, sigui bona o dolenta. Jo, en aquest cas, et parlo una mica de les dolentes, que allà dalt, doncs la gent, al ser poble, al coneixet amb tots i que tothom et coneix, doncs ja vigiles una mica més en entrar en vicis i històries, en coses dolentes.” (12)

No obstant això, la velocitat amb què evoluciona la societat de la informació fa que les diferències (en moda, estils de vida, etc.) entre les persones (no únicament els joves) d'àmbits territorials dispars siguin cada vegada menors. L'accés a la informació i la millora de les vies de comunicació, tant virtuals com reals, afavoreixen un procés d'apropament entre els joves que han nascut en un entorn rural i els que ho han fet en un entorn urbà:

“*Bueno*, diferent, no molt... Jo crec que en els últims anys les diferències s'han escurçat, bastant perquè hi ha molta més relació del món urbà al camp, com del camp al món urbà.” (A3)

Ara bé, quan els entrevistats s'aturen per reflexionar sobre la pregunta, comencen a aparèixer algunes diferències més enllà de les tractades: especialment els valors que tenen, com els marquen aquests valors en la manera de pensar i com encara perpetuen algunes dinàmiques més tradicionals.

“A veure... Diferències sempre n'hi haurà, per exemple, la gent de Barcelona serà... A veure... Barcelona té port i aeroport i allí pots conèixer gent súper, és tan cosmopolita que pots conèixer gent molt diversa i això pot fer que tu agafes una mica de cadascú, no? Això també pot passar a Tarragona i pot passar a tot arreu. *Bueno*, clar, en un poble, si no estudiaves, si et quedaves tota la vida allà, doncs *bueno*, seguies el camí dels pares i tal.” (8)

Els joves del món rural també creuen que són diferents en les formes de relacionar-se. Val a dir que la característica de fer relacions socials és un tret que dona identitat als pobles.

“Canvia molt, perquè aquí al poble és una mica, que tots tenen el seu grup d'amics, no? Perquè, a veure, això passa a tots *los puestos*, saps? Tens la teua colleta, tens la teua d'això, però a l'hora de la veritat aquí sortim i tots s'ajunten amb tots i coneixes a tothom, saps? En canvi, *claro*, a la ciutat sí que pots conèixer molta gent i això, però jo penso que, per exemple, a l'hora de sortir és més difícil que te trobes a algú que coneixes, no?” (A2)

Les diferències passen també per associar als joves rurals valors propis del món agrari. Són valors d'arrelament a la terra, d'un respecte a la natura i a l'esforç que cal dedicar-hi per arribar a aconseguir allò que es vol:

“Agafes una manera de viure molt sana, no? I també aprens a treballar i a fer coses... des de sempre, a valorar l'esforç, *lo* que costen les coses, i jo crec que és com una escola, viure a pagès, moltes coses que s'han d'ensenyar aquí les aprens sol...” (1)

6.5. Reptes de futur del món rural

Per tancar l'anàlisi dels elements transversals, hem volgut escriure un apartat on es destaquin els reptes principals del món rural segons la percepció dels joves que en són originaris. Se'n destaquen quatre elements, que, malgrat que han anat sorgint al llarg de la recerca, es resumeixen tot seguit per la seva rellevància: a) revalorització i diversificació del sector agrari, b) integració dels nouvinguts, c) potenciació del capital humà retornat als pobles rurals, i c) planificació estratègica local i supramunicipal.

El primer repte fa referència al **sector agrari**. El món rural sempre s'ha caracteritzat per estar-hi estretament lligat, però durant els últims anys aquest vincle s'ha anat diluint. Aquest aspecte s'ha vist en la caracterització dels municipis, on només dues de les cinc categories presenten el sector agrari com el més rellevant. El debat a l'entorn del futur del sector agrari i la seva vinculació amb la dinàmica dels pobles rurals, l'han expressat majoritàriament els joves que es troben més pròxims al sector, bé perquè hi pertanyen o bé perquè viuen en municipis més agraris. Aquest debat s'ha treballat en detall quan els joves arrelats n'han donat la seva opinió:

"Si els fills hi són, el problema és que els pares mateixos no volen que s'hi dediquin, encara està mal vist... Que vés a treballar en una fàbrica que viuràs més bé que... o vés a treballar de qualsevol altra cosa que estaràs més bé i et guanyaràs més bé la vida, quan realment segurament no és així... però se'ls inculca des de petits aquesta idea." (A3)

Davant aquest plantejament, de caire pessimista, altres joves aposten per una visió del sector agrari modern, viable i amb qualitat de vida. Els factors que fan del sector agrari una activitat de futur van lligats al cooperativisme, la venda directa, la incorporació de les noves tecnologies, l'aposta per les energies renovables, les produccions amb criteris ecològics i de qualitat, etc. La cita següent és un bon resum de la situació en què es troba el món agrari, la seva vinculació amb el món rural i la pervivència del benestar de la població que en viu:

"El món rural, si no té suport més del que té ara, s'acabarà. [...] Ara n'han quedat quatre, però si aquests quatre no tenen suport, no en quedarà cap, perquè no s'hi podrà viure. [...] Posen molts problemes per incrementar les explotacions."

P. Esteu condemnats a no créixer?

"No, només pots créixer si fas cooperatives. El creixement de l'agricultura està en les cooperatives [...]"

P. I això va lligat amb el món rural?

"I tant! Del tot! Perquè si no hi ha agricultura, el poble no serà el mateix. Llavors ens dedicarem únicament al turisme, o a ser poble dormitori o al turisme, a "veníu a veure-ho, que maco que ho tenim" i ja està! Regarem els camps perquè els pugueu veure de color verd i plantarem flors per a què les pugueu collir!"

P. Per a vosaltres, el futur del món rural passa per tenir una agricultura viva

"[...] Poder mentalitzar la gent que, primer, s'han de fer cooperatives i, segon, s'ha de fer agricultura ecològica. [...] Fins ara l'únic que hem fet és massificació: vinga, vinga, vinga! [...] Coi, donem-nos la mà, i en comptes de tenir 3.000 porcs, tu i jo potser en podem tenir 30, i aquests 30 els col·locarem a Barcelona, a Madrid... i els col·locarem a París, si convé! Farem un producte de qualitat que només el farem aquí a Catalunya, *mecagondena*! I no fer el que fem ara, que és el que fem ara, que és créixer i créixer però en mala qualitat. Només quantitat. Perquè com que t'obliguen a produir més... Doncs canviar la quantitat per la qualitat. Ara mateix estan sortint tecnologies, les plaques solars, estan sortint les biomasses, aprofitament de purins per fer biomasses. Però un aparell que et faci biomassa val una *porrada* de milions que un de particular no ho pot fer! [...] Però si ens ajuntem, potser sí que ho podríem fer! I l'amortitzarem, i estarem fent unes accions ecològiques importants!" (5)

Podem concloure que el futur del món rural és cosa de tots: dels pagesos, dels que viuen en els pobles, de les administracions, dels consumidors i també del suport de la resta d'agents implicats. Si no hi ha una implicació directa i activa per part de tots aquests agents, la pagesia es convertirà en una espècie en perill d'extinció.

El segon repte del món rural està lligat a la **població nouvinguda**. Aquest aspecte ha estat àmpliament comentat pels joves arrelats quan han parlat dels joves dels pobles on viuen. Els perfils de la gent que emigra de les ciutats als pobles és divers, però hi ha moltes parelles joves procedents del món urbà que, quan han

de prendre la decisió d'establir-se definitivament, trien entorns urbans de baixa densitat o, el que és el mateix, espais rurals urbanitzats. A més, hi ha un altre grup que cal tenir en compte: el col·lectiu immigrant, que, tot i que no hagi arribat de forma massiva al món rural, planteja un repte d'integració.

"La gent més jove surt del poble a estudiar i fins i tot a viatjar i fer altres activitats, però normalment sempre tornen i fins i tot molta població que aquí hem incrementat... gent que pot ser no tan jove però que dels 29 als 30 i pocs anys... venen a viure a aquí." (A3)

Per últim, també cal subratllar un altre col·lectiu nouvingut: els joves retornats, que van marxar dels municipis rurals per viure en àrees urbanes però que acaben retornant al municipi:

"[...] I ja han vist el que era i per això han intentat tornar a estar vinculats al poble. Exactament! La meua [generació] vam marxar uns quants, alguns no, i la darrera, dels vint i *pico*, aquests ja han marxat gairebé tots i aquests són els que tornen, els que han vist més i tornen! Tornen! I em sembla que tots! I a més donen suport! Porten els fills a l'escola, a l'escola rural! Hi ha un suport bestial!" (5)

El tercer repte proposa la **captació del capital humà dels joves que han marxat per estudiar**. La universalització dels estudis ha fet que a Catalunya hi hagi un gran nombre de joves que acaba carreres universitàries, cosa que incorpora nous elements socioeconòmics a l'hora de facilitar la inserció d'aquest jovent en els entorns rurals. La majoria de llocs de treball especialitzats és a les àrees urbanes. Però, alhora, aquest jovent representa una oportunitat per desenvolupar noves activitats en els municipis nats. És un capital humà format, que ha conegut món i que, amb coneixements específics, pot aportar noves visions a un àmbit rural que, durant molts anys, ha tingut connotacions d'estancament i poca obertura. L'escenari ja és diferent, i el món rural fa anys que camina vers una integració dels seus elements positius enfront l'aïllament que el caracteritzava.

En aquesta nova dinàmica, el capital humà format a les àrees urbanes que retorna amb empena i projectes nous és una llavor de canvi vital, ja que poden significar el rejuveniment i la modernització d'empreses rurals que responguin a les noves demandes, tant de la societat rural com urbana.

Tots els resultats interpretats fins aquí posen l'accent en una exigència, i al mateix temps plantegen un repte: **la necessitat d'una visió i planificació estratègica del món rural**. Partint d'una implicació de tots els agents, locals, regionals i autonòmics, es demana una reflexió aprofundida sobre quin ha de ser el futur immediat d'aquest món rural. Els joves ja han manifestat aquesta demanda, especialment els arrelats, que són els que més han parlat en termes de política.

La visió estratègica i la seva planificació exigeixen tenir en compte diversos fronts que es comencen a obrir en aquest món rural: el seu creixement, amb l'amenaça de convertir-se o bé en un poble dormitori o bé en un poble paisatgístic, jardí i marc idíl·lic de les segones residències. El món rural manifesta una necessitat de desenvolupament, de creixement sostenible, adequat a les necessitats dels que hi viuen tot l'any, compaginades amb les dels que hi tenen una segona residència, dels nouvinguts i dels visitants. La visió estratègica també ha de posar un èmfasi especial en el sector agrari, sobretot en els espais rurals en què encara és l'activitat econòmica principal. I aquesta visió estratègica ha de posar l'accent en el col·lectiu poblacional clau per al futur d'aquests municipis: el jovent. Cal una planificació que compti i doni suport a les polítiques de joventut, perquè els joves continuïn sent els motors d'aquests pobles i segueixin tenint cura del món rural.

7. La visió dels joves arrelats dinàmics

En aquest capítol analitzem en detall la informació extreta de les entrevistes fetes al grup que hem anomenat *joves arrelats*, és a dir, els que resideixen al poble d'origen i tenen un nivell alt d'implicació social i participativa vinculada al municipi. Són joves que cerquen la manera de treure profit del fet de quedar-se al poble, perquè entenen que, malgrat que els pobles tinguin moltes mancances, hi prevalen més els trets positius que els negatius. A més, estan interessats a millorar-ne les condicions de vida, sense tancar-se en la dinàmica pròpia i la projecció personal i professional. Es tracta de persones obertes que es vinculen al municipi d'origen perquè creuen que val la pena viure-hi:

"Sí, sí, ho tinc claríssim, les arrels es porten... La tradició encara es manté moltíssim i és el poble, és lleig i pot ser el que vulguis, però és el sentiment de permanència a un grup el que fa quedar-se allà, lluitar per canviar o per fer qualsevol cosa, però sempre des de casa [...]. Sí... no sabia ben bé que és... com les orenetes que tornen al seu niu, doncs jo seria *algo* similar, acabant sempre tornant allà mateix, al punt de sortida." (A3)

Un dels trets que caracteritza aquests joves arrelats i vinculats als seus pobles és que a casa han viscut des de sempre un ambient actiu, ja sigui en temes polítics o de participació social. Són joves que des de petits han anat entrant a poc a poc a formar part de la vida activa del poble:

"[...] Sí, sempre he viscut al poble i no només jo, sinó que, doncs... ja la meua família, tant per part de pare com de mare. El meu pare està vinculat als mitjans de premsa comarcal i, per tant, això ha fet que evidentment com que a la premsa requereix molt de... Doncs per passar hores amb ell l'acompanyaves [rialles] i això em va fer que, des de petit, estigués molt connectat a la xarxa social del municipi, que jo crec que és important, i per altra banda, doncs, per part de mare són comerciants; per tant, també, si surts del *cole* i vas a la botiga trobes a tothom, i bàsicament això. Llavors el meu avi havia estat vinculat a entitats culturals, també si anaves amb ell, doncs..." (A5)

Aquests joves han nascut en famílies amb una participació cívica i social important en l'àmbit local i comarcal, de manera que se senten identificats profundament amb l'àmbit territorial, el tarannà de la gent del poble, les seves festes i bona part de les coses que el caracteritzen.

La seva implicació amb el poble pot ser definida com una qüestió genètica, que se sent com quelcom innat i totalment interioritzat. Això fa que no tingui cap mena de desig d'allunyar-se del poble i de la seva activitat i que, al cap i a la fi, se sentin molt arrelats:

"Però això jo crec que ja ho portes dins, ningú t'ha de vindre a dir 'Ei, tu! Vés i implica't!', no?" (A2)

Quan aquests joves fan el pas cap a la inserció laboral no marxen gaire lluny del municipi, sinó que acostumen a treballar al poble o pels voltants. La majoria són joves altament formats, i aquest fet fa que al mateix poble els sigui difícil trobar una feina d'acord amb el seu nivell de preparació, però fan el possible per treballar a prop, per no haver de deixar el poble per la feina. Tots els joves entrevistats s'han inserit en un entorn pròxim i continuen vivint al poble d'origen.

Tanmateix, el tret que segurament tots tenen en comú és un fort coneixement de la realitat local i també de la comarca. La seva implicació des que eren molt joves en els afers locals els ha permès gaudir d'un procés de coneixement ampli sobre temes molt variats, però relatius a la vida social del poble. A més, les seves inquietuds informatives i la seva preparació els han ajudat a formar aquesta visió.

7.1. El perquè del seu activisme

Una de les qüestions bàsiques que es va demanar al jovent arrelat va ser el perquè de la seva vinculació política i social amb el poble on han nascut. És obvi que els joves arrelats entrevistats són molt inquiets: n'hi ha que participen en més d'una entitat o n'han creat algunes i estan cercant contínuament la manera d'organitzar activitats del poble. El caràcter personal és un dels factors clau que expliquen aquest dinamisme:

"Sóc molt mogut. Bé, són inquietuds, saber el perquè de moltes coses. M'agrada no preguntar-ho, sinó veure el perquè. Veure, no sé com explicar-t'ho, són inquietuds, es canvia, es fan, perquè la persona neix amb aquestes

inquietuds, t'agrada treballar per un poble. Potser la gent et dirà que no es vol involucrar perquè ja té prou feina amb el que té a casa, jo també a casa meva, de feina, en tinc molta i me'n sobra, però les inquietuds i el treballar per un poble com aquest és una satisfacció." (A1)

Una altra de les respostes és que se senten arrelats i tenen la necessitat de fer alguna cosa per canviar la realitat i, a més, fer-ho des de l'àmbit local. Se senten part del poble, de la seva gent i de la seva història. Aquest lligam fa que, d'una manera gairebé innata, tinguin el desig de treballar activament per la millora de les condicions de vida del poble i de l'entorn proper:

"Jo penso que va molt lligat a si et sents part del poble o no. És a dir, i si tu et sents part d'aquell projecte municipal, per tant t'estimes el teu poble, doncs acabes implicant-te amb aquelles entitats o activitats que generen coses pel municipi, no?" (A5)

Són joves que valoren molt la tasca que desenvolupen i que la consideren important, tot i que saben que no està exempta de desil·lusions. A vegades la desil·lusió es tradueix en un estar cremat –una sensació que ha anat sortint al llarg de les entrevistes–. Els grups actius funcionen, però solen estar liderats per pocs joves amb empena, de manera que els que són al capdavant s'acaben saturant. La resta de joves que no s'impliquen tant també perceben aquest cansament, cosa que no els ajuda a estimular la implicació.

Els joves reconeixen que cal gent implicada en els afers del territori i que la feina que fan té un significat i una raó de ser. Quan parlen de l'experiència de formar part de la vida activa del poble ho fan amb convicció. Per a tots, la implicació significa un procés d'aprenentatge tant de la gent amb qui treballen com de les accions que desenvolupen:

"La veritat és que és molt enriquidora, cada entitat m'ha aportat coses molt diferents que normalment no tens. Des de treball en equip fins a comprendre els problemes on... Haver de tenir una visió molt més àmplia de la que tenia, i això totes les entitats amb més o menys proporció m'ho han proporcionat. També és una cosa que va enganxant quan vas fent coses, vas veient que pots canviar, et vas enriquint i vas coneixent altra gent que pensa com tu o que té les mateixes inquietuds i permet carregar piles i anar fent!" (A3)

Afirmen que, des de fora, sovint senten que la gent del poble no acaba de comprendre per què s'hi dediquen tant. Però, com ja hem comentat, la seva vinculació és molt passional. A més, són joves que s'han anat formant i que desenvolupen tasques que donen fruits; per tant, es poden sentir satisfets de les petites o grans fites que van aconseguint. Coincideixen a dir que la situació dels joves i del seu poble s'ha de canviar des del mateix àmbit local. Tenen una visió àmplia de la realitat global, però entenen que el poble és la primera línia de foc, on realment es poden introduir millores més reals i visibles:

"Doncs perquè s'ha de canviar el món! Això sempre ho dic, vull canviar el món, el món no m'agrada com funciona i el paradigma ecologista és 'pensa globalment i actua localment'! Doncs és el que faig, intentar d'arribar a la gent... de solucionar els problemes que tenim del primer del poble..." (A3)

7.2. Com veuen el seu poble

Tots els joves qualifiquen els pobles on viuen com a dinàmics, i expliquen que als pobles petits hi ha un nombre elevat i divers d'entitats que li donen molta vida. Destaquen el gran teixit associatiu que fa que històricament hagi estat fàcil que la gent s'anés involucrant en les activitats, ja siguin esportives, educatives, culturals, polítiques, etc. A més, tenen clar que aquest teixit associatiu fort aporta un dinamisme al poble i estimula la participació. Un dels joves defineix la societat civil com el "timó de les coses que passen al poble":

"Hi ha molt... És la relació entre gent, la relació entre entitats, és un poble amb entitats molt actives, que el teixit associatiu funciona molt i ens coordinem i treballem... Els nostres *piques*, però sempre estem en allà i potser és això el que ens fa tornar o quedar-se allà, que la societat civil és qui porta el timó de les coses cap allà on van." (A3)

Un dels grans esdeveniments que simbolitzen la participació activa és l'organització de les festes majors. Per donar vida al poble, la gent s'implica des de les entitats en l'acte més rellevant de l'any, encara que, i com veurem més tard, de vegades el col·lectiu que més costa d'implicar és el juvenil.

Un altre dels trets que indiquen els joves arrelats és el control social al qual tothom està sotmès. Aquesta és una de les característiques dels municipis amb pocs habitants que per a molts joves és molt negativa, perquè els obliga a estar massa pendents del que fan i deixen de fer. El jovent entrevistat argumenta que, si es vol viure en un poble petit, aquest fet s'ha d'acceptar: no s'hi pot lluitar perquè forma part de l'essència de viure envoltat de gent coneguda:

"[...] doncs la gent ho veu i la gent comenta i, per tant, t'estan parlant de la teva vida privada. I si, això, no tens un caràcter o tens una personalitat socialment marcada, doncs t'és un problema perquè no trobes el teu espai." (A5)

Finalment, un altre dels elements que els joves destaquen dels seus pobles és que s'hi viu molt bé. La qualitat de vida de què gaudeixen és un altre dels elements que els manté arrelats:

"Jo, a més de viure en un poble, visc en una masia; jo, quan surto a fora, la tranquil·litat, al veure el buit de la gent, veure els ocells, els camps, veure com evolucionen cada setmana... cada dia són diferents, veus realment la natura com evoluciona i tot això és un espectacle!"

P. Millor que anar al teatre?

"És terrible! En aquest cas no hi ha punt de comparació... La llibertat que sents, tenir animals o cultives la teva verdura, el teu menjar. Et sents molt més realitzat, tots aquests punts de tranquil·litat... d'ambient de camp, compensa!" (A3)

7.3. Com veuen la joventut rural

Quan s'ha demanat als arrelats com són els joves dels seus pobles, tots han coincidit a dir que hi ha una mica de tot i que és difícil generalitzar el tarannà del jovent rural. A les entrevistes en profunditat, però, s'han anat matisant diferents característiques:

"[...] hi ha diferents grups de joves. Tenim *los* joves que, per una part volen que se facin moltes coses però no fiquen una mica de la seua part, una mica per organitzar; tenim *los* joves que només saben queixar-se que no se fa res, però no fan res i tenim *pos* també un grupet de joves, *bueno*, tenim també un altre grup de joves que passa de tot, que ni vol saber, ni passa de fer, ni fan ni no fan, no participen, ells se'n van de festa..." (A2)

En general se'ls descriu com joves que s'impliquen en algunes entitats, majoritàriament esportives, tot i que sembla que ara hi ha una generació poc implicada en activitats de transcendència social. Segons els arrelats, la gent jove de la seva generació o, fins i tot, d'una de més jove, no mostra massa interès en la participació directa en la vida del poble, per la qual cosa els arriben a qualificar de desinteressats o apàtics. En totes les entrevistes s'ha comentat aquesta manca de participació per part de les generacions més joves, i tots han intentat donar una explicació a la poca motivació que tenen els joves que pugen. Una de les explicacions és la no-percepció de necessitat, ja sigui en un tema concret i juvenil o en un de general. És a dir, com més necessitats té un poble, més es mou per aconseguir cobrir-les. Aquesta reflexió porta a pensar que la millora general de les condicions de vida i els recursos a què els joves del món rural accedeixen fa que no se sentin estimulats a participar en la vida del poble. Detecten una certa manca d'interès a l'hora d'introduir canvis en els seus entorns més immediats. El fet de tenir un accés més senzill a moltes de les coses que anys enrere eren impensables ha pogut provocar una desmotivació per assolir fites que millorin les seves condicions de vida. Es proposa aprofitar les millores en sentit positiu i que s'articulin estratègies directes perquè el jovent participi, que els ofereixi l'oportunitat de participar en coses lligades a la seva vida quotidiana i redirigir les actituds cap a l'empatia.

Una altra de les explicacions de la poca implicació de la joventut en la vida del poble és que no ha estat capaç de trobar-hi el seu espai. És a dir, hi ha joves que es vincularien a alguna de les activitats locals, però que, per algun motiu en particular, no s'han trobat còmodes en les que ja hi ha:

"Perquè et pots trobar possiblement gent que no ha trobat el seu espai, jo ho vincularia a la part més important. O que han trobat un espai que no li donava aquesta sortida i també un tema, doncs personal, de caràcter, perquè evidentment ser part activa de, vol dir deixar de fer i, per tant, el que acabes sacrificant és vida personal, i no sempre tothom hi està disposat." (A5)

El gruix de joves en aquests entorns rurals tampoc no és gaire gran, fet que dificulta la participació. És a dir, els joves estan ocupats en tasques com estudiar i treballar i, per tant, els queda poc temps per participar, però, a més, es dona l'agreujant que hi ha una tendència que descapitalitza els pobles de teixit associatiu juvenil: en els últims anys, cada vegada més joves surten del poble per estudiar. Aquest fet provoca que, durant un període, bona part del jovent d'entre 18 i 25 anys es trobi en una situació de mobilitat diària i intermitent que fa que no pugui estar tan vinculat a la vida del poble com potser els agradaria.

Els joves arrelats expliquen algunes de les tècniques que empren per estimular la participació del jovent del poble, des de programar les reunions en dies que vagin bé a la majoria dels joves, fins a usar noves tecnologies com ara les xarxes socials per Internet (Facebook) o l'SMS. La tècnica d'enganxar cartells també és una bona estratègia comunicativa. Tanmateix, sembla que, malgrat els esforços que s'hi dediquen, al final sempre s'acaben implicant els mateixos.

"Perquè a vegades dius... *bueno*, en realitat tothom sap *lo* que se fa, estan *megahiperinformat*s, hi ha correu, hi ha Facebook, hi ha aquí, a la web del poble, a la revista del poble també fiquem, sempre que podem, *algo*, vull dir, que tenim una pàgina web. O sigui, ja... ja més informació, jo crec que ja som grans i que no caldria anar *detràs* i te n'has *enterat* què fem això? No, no me n'he *enterat*, i com que no! Si t'he enviat tres correus!" (A2)

Malgrat tot, una cosa que no es perd als pobles són les colles i les relacions personals que s'estableixen:

"Si vas a una botiga, sigui un bar, sigui al carrer, per la festa major, és igual si tens 18 anys que si en tens 35 o 40. La conversa hi és igual, no fan grupets, això de dir aquesta és la meva colla, a veure, tothom la té, la seva colla, però no té cap problema d'obrir-se a una persona que sigui forastera, que sigui diferent perquè és d'una altra colla. Si vénis, benvingut, parlem, bevem... juguem a cartes, si vols... aquí no hi ha diferències." (A1)

Les relacions personals són vitals per aconseguir que els joves es vagin implicant. Sembla, doncs, que moltes vegades la continuïtat d'algunes entitats existents té més a veure amb el fet que no hi ha una bona entesa entre les generacions que s'han de rellevar. Un dels joves explica que de vegades és més fàcil que els joves creïn projectes nous que no pas que s'impliquin en algun projecte ja existent.

Un dels joves reflexiona sobre la llibertat que té la joventut per decidir el que vol fer i com fer-ho. En relació amb la idea que s'ha exposat anteriorment, cal deixar els joves que vagin trobant el seu espai i una manera personal de fer les coses.

"Sí, perquè jo penso que a vegades creiem que allò que s'ha creat és el que s'ha de mantenir i a l'igual el que ve per sota no ho veu així. Per tant, si tu el marques que el lloc que s'ha de mantenir és aquell, doncs l'acabes condicionant i, per tant va, va..." (A5)

En resum, la poca implicació per part de la gent jove en les entitats que estan creades es tradueix en un envelliment de bona part de les associacions. El dubte dels joves arrelats és si aquesta poca implicació és un fet generacional lligat a les activitats del poble. Sospiten que, un cop passada l'etapa dels 20 anys, els joves es van estabilitzant i inicien una participació més gran, que sobretot es posa de manifest quan tenen fills.

"[...] jo penso que fins que la gent no agafa una estabilitat, és complicat trobar entitats amb... on els menors de trenta anys siguin pròpiament els protagonistes." (A5)

Aquesta realitat posa sobre la taula que hi ha una etapa en la vida del jove en què sembla difícil que se senti atret a participar en la vida del poble. Es pot dir que aquest període comprèn des dels 18 anys, quan el jove es treu el carnet de conduir i té més interès per allò que hi ha fora del poble que no pel que s'hi fa a dins, fins al moment que s'estabilitza i forma una família. Aquest moment li crea necessitats que abans no tenia i que, per tant, ha de cobrir.

Els joves arrelats afirmen que la joventut dels municipis rurals és cada vegada més mòbil. Hi ha una tendència generalitzada per part dels joves del món rural a marxar a estudiar i a formar-se, principalment fora del municipi. També consideren que, si el jovent se'n va per feina, no és tan greu com si ho fa per altres motius que el desvinculen més del poble –hi ha joves que marxen en el moment de transició laboral, però no perden els vincles amb el poble d'origen–. A més, molts d'aquests, encara que visquin en un altre municipi, sempre

se sentiran del poble. Segurament, els que marxen sense desvincular-se són els que es queden a viure i treballar en algun dels municipis propers. Si, per alguna raó se'n van a Barcelona o a un municipi més llunyà, els vincles amb el poble no es poden mantenir tan fàcilment.

"Sí, el que et marxa perquè no et troba feina, ell no marxa perquè vol marxar, sinó marxa per obligació; per tant, aquest possiblement no et tornarà a viure, *bueno*, potser sí. O per exemple, jo què sé, el que et va a viure o et fa un Erasmus, tens el risc de que no et torni perquè faci la seva vida en allà, però ell continuarà sent de..." (A5)

Els joves arrelats es resisteixen a creure que hi ha joves que marxen del poble perquè no els agrada. Accepten que pot haver-hi una mobilitat causada pels estudis o la feina, i anhelan que sigui transitòria, ja que així hi haurà més possibilitats de mantenir algun vincle i fins i tot, un retorn:

"Els joves que van pujant, que van vivint aquí... Jo, em sembla que, de marxar, poden marxar a treballar fora, perquè l'agricultura no dóna o no és la seva opció, però marxar a fora no, perquè no és la seva opció de viure. No hi marxaran, de viure, perquè em sembla, no sé en els altres pobles, però en aquest t'hi arreles molt." (A1)

Un altre aspecte referent als joves del món rural és el que fa referència als nouvinguts. Els joves entrevistats expliquen el fenomen del jovent que arriba, sobretot des de les ciutats, a viure al món rural, que representa un gran repte per als pobles. Hi ha dos grups de joves nouvinguts als municipis rurals catalans: d'una banda, parelles al voltant dels 30 anys amb fills petits que provenen d'àmbits urbans i s'instal·len als pobles cercant més qualitat de vida, i de l'altra, joves immigrants, sobretot homes que, si aconseguixen una estabilitat laboral, poden acabar portant la família.

"De marxar, no marxa ningú, més aviat ens ve gent nova. I considero que és interessant que vingui, sempre que s'involucri amb el poble. Per a que ho considerin un poble dormitori, no et serveix de res, et pagaran els seus impostos, pagaran el que tu vulguis, però no fan poble." (A1)

Els joves descriuen les diferències pel que fa al tarannà de la gent del poble de sempre i pel que fa als joves que arriben de nou. Un dels problemes que els arrelats veuen més importants és que els nouvinguts provinents de la ciutat cerquen, a partir de la tranquil·litat i la qualitat de vida del poble, serveis propis de les àrees urbanes. És una expectativa de quantitat d'equipaments que no se satisfà a l'entorn rural:

"Les mentalitats són molt diferents, brutalment diferents, perquè la gent que ve de l'Àrea Metropolitana està acostumada a uns serveis i aquí no els troben, no per res, perquè aquí no hi són. Una altra massa crítica i per tant una altra disponibilitat. Jo penso que aquest és el punt més complicat que hi ha i que serà un dels temes a tractar aquí i en els pobles del voltant, eh? De saber entendre que aquí has vingut per qualitat i no..." (A5)

Tots els joves arrelats coincideixen a dir que, si existeix una predisposició per part dels joves nouvinguts a integrar-se en la vida del poble, aquests seran acollits pels autòctons. Aquesta integració requereix una actitud activa per entendre la realitat del poble i fer-la pròpia. Els que arriben de nou no poden pretendre canviar la dinàmica del municipi per apropar-la als patrons urbans:

"[La integració dels nouvinguts] Costa una mica, suposo que, també, clar... estem partint de models de societats molt diferents. Un poble, poblet de 4.000 persones... que es coneix tothom... A una gran ciutat, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, clar, les relacions socials són diferents, no estàs acostumat a anar pel carrer i que et saludin i entrar en una botiga a saludar, no? Que quan hi vas tu sembles el *bitxo raro*, que entres en un botiga i dius 'Hola!'. Doncs ells tenen una forma de fer que no havíem vist i vénen a viure al poble i què passa? Que la gent del poble també hi havia unes relacions socials molt estretes simplement pel contacte diari, el flequer, el botiguer de no sé què i no sé *cuantos*... i es crea [una] certa relació que, després, per muntar qualsevol cosa, és molt fàcil col·laborar-hi, hi ha gent de fora que sempre ha estat integrada... està clar, conèixer la gent i es va motivant i li encanta veure que realment hi ha una societat que coopera d'aquesta manera..." (A3)

Per a aquesta integració és necessària una bona actitud per part dels joves, però també hi ha d'haver un camp propici perquè el municipi doni resposta a l'esforç d'integrar-se. Així, el poble mateix presenta unes dinàmiques que faciliten aquest procés d'adaptació del jovent: els exemples en poden ser l'escola, les entitats com el futbol o el centre d'atenció primària. A més, el volum de nouvinguts i la seva arribada esglaonada, ho fa més previsible.

Tanmateix, mentre això no passi, el que els arrelats veuen als pobles són símptomes de fractures socials. És a dir que, moltes vegades, els joves nouvinguts es refugien en el seu espai sense obrir-se al poble on han arribat i sense tenir un contacte directe amb la gent autòctona. Si la participació dels joves del poble és poc present, la del jove nouvingut tampoc no és diferent. Això fa difícil que els nouvinguts s'integrin en les entitats locals de manera iminent:

"No, zero. O siga, ni a tota l'entitat ni a cap reunió de les que he fet jo, que n'he fet moltes, com a tècnica primer i *después* com a presidenta ni res. Ni cap immigrant, posa-li, magrebí, romanès, ni o sigui res, zero." (A2)

Per tancar aquest apartat sobre els joves del poble (nouvinguts o no), cal subratllar que una de les pors que els arrelats manifesten és que, encara que els joves s'hi vagin integrant, l'augment de població faci que el poble vagi perdent l'essència:

"Això fa que hagi vingut molta més gent de fora, que no precisa, a veure, hi ha gent que s'ha implicat amb el poble i hi ha gent que només hi ve a dormir. Per una banda, també representa més equipaments el fet que vingui gent de fora, però per l'altra, també ha perdut potser una mica el sentit de poble de quan jo era petita, que era només el nucli. Quan jo era petita era el nucli i llavors hi havia el que dèiem les cases noves que era a la banda de baix que ja es veia diferent. Ara a cases noves també s'han obert camins, s'han obert carrers i està integrat ja, a més ara hi ha les urbanitzacions, clar." (A4)

7.4. Com valoren les polítiques locals de joventut

Als joves arrelats també se'ls ha preguntat per les polítiques locals de joventut que es duen a terme als seus municipis. La visió general revela poca consciència que s'estiguin duent a terme polítiques de joventut actives. Es reitera el discurs que, en els pobles petits, les polítiques de joventut no són rellevants o es fan d'una manera molt informal. Els joves opinen que les actuacions es defineixen sense una planificació concisa i amb una falta de visió estratègica.

Es percep, des dels àmbits locals, que no s'acaba de fer un esforç per aplicar polítiques actives de joventut, ja sigui en temes d'habitatge, de formació, de treball, etc., sinó que es limiten bàsicament a l'oci. A més, es fa un tipus de polítiques que són poc innovadores:

"Més que res, d'oci, tens el carnaval... fan concursos d'aquell joc d'envair països, amb el grup de música, que sempre estan disposats a col·laborar amb el poble i més! Sempre estan disposats a acabar la festa amb el grup... vull dir, s'involucren i no tenen cap problema en res. La ràdio! Doncs es fa!" (A1)

Quant a la valoració de la funció i la metodologia dels plans locals de joventut, només un dels joves n'ha pogut parlar amb profunditat, ja que va ser regidor de joventut durant quatre anys. Fa una primera crítica a la temporalitat dels plans, dient que no té sentit que es facin anualment, i creu que al final s'inverteix més temps a planificar el que es vol fer i de quina manera, que no pas en la implementació del pla, sobretot tenint en compte que els recursos humans de què disposa l'àmbit local són escassos:

"*Bueno*, és, dels quatre anys que jo hi he estat, hi va haver un temps que cada any em feien fer un pla jove.[...] És l'error més gran que hi ha, no per res, perquè vol dir que si tu tens un tècnic, dinamitzador i no sé què *pues* o li fas fer el pla local, o li fas fer no sé què, o li fas fer una altra història i això no quadra." (A5)

Un dels encerts i una bona estratègia per encaminar les polítiques de joventut és dotar d'autonomia i poder de decisió la realitat local i, en representació d'aquesta, l'ajuntament. Així es reivindica el paper clau dels ajuntaments en la definició dels plans adaptats a la realitat local. Els ajuntaments o, també, els joves del poble, han de tenir més protagonisme en el diagnòstic de la realitat:

"[...] tu per treballar has de conèixer on estàs; per tant, a vegades, si això no ho has recollit en un document, no pots fer-ho. Per tant, jo penso que això és correcte i és bo que s'hi destinin uns recursos per fer de... qui vulgui fer allò sap que té uns diners per poder disposar i qui parteixi de la base que ja ho coneix, doncs *bueno*, prorrogar i així. Clar, jo em vaig trobar en un moment que eren anuals; per tant, sabies que els havies de presentar cada any. Clar, ara, actualment, ja és... tu presentes i cada any presentes els dos, tres programes que estàs portant. Bé, fins aquí estic d'acord. Conèixer l'escenari és positiu, tenir-lo planificat és bàsic, però aquí, en base a lo que tu has planificat has d'actuar i per actuar jo penso que és en aquí on ha d'haver l'autonomia." (A5)

Els joves consideren que la tendència errònia de la política local és que sovint serveix per dur a terme actuacions “d’aparador” i de despatx, en comptes de mesures més realistes i aplicades al territori. Els arrelats són partidaris que la política a nivell de poble ha de ser més de carrer i de desenvolupament d’actuacions per a la gent a mitjà i llarg termini. Cal planificar el futur del poble i, a partir de la definició del poble que es vol, articular una política coherent i realista. Per tant, les polítiques de joventut són cabdals en el conjunt de la política local, són un pilar bàsic del futur estratègic del poble i, especialment, de la població que ha de ser el catalitzador del canvi: el jovent.

La majoria de les polítiques del poble relacionades amb la joventut tenen a veure amb l’oci, el lleure i la formació. Tanmateix, sembla que els municipis petits tenen dificultats per aplicar polítiques en un sentit més estratègic o d’una manera més transversal:

“De mancomunar-se, cada vegada les coses aniran més així, però de moment no hi és, perquè fins i tot els pobles que estan mancomunats acaben generant-se pròpiament locals... El dupliquen... Exacte. I amb mi, amb tots els respectes, però que una merda de municipi amb 100 habitants no ha de tenir un punt jove que ha de tenir obert cada dia i això no s’ha entès. *Bueno*, clar, sí, sí, o sigui, hi ha serveis de joventut que estan mancomunats que no funcionen d’una forma efectiva.” (A5)

Un altre aspecte relacionat amb les polítiques locals de joventut és el paper que hi juga la regidoria. Es reitera que, normalment, es considera una responsabilitat de segon ordre. No se sol donar-li el valor que realment té, i aquest fet fa més difícil la tasca de les persones que hi són al capdavant. Els joves arrelats reivindiquen que el paper de la política local és d’una rellevància extraordinària perquè és l’administració més propera a la gent. Quan els arrelats miren el futur en clau de política local coincideixen a argumentar que cal treballar de manera més transversal i coordinada amb els altres nivells administratius. Expliquen que, moltes vegades, els municipis fan feina repetida o simplement implementen algunes polítiques que funcionarien molt millor si es definissin per a un àmbit territorial més ampli. Per tal de portar a terme polítiques més coordinades s’ha de destinar més temps i, sobretot, s’ha d’arribar a un consens, dues premisses que no sempre es donen en els ajuntaments petits.

El que és evident és que fer política vol dir prioritzar unes actuacions per sobre d’unes altres. Això comporta tenir clar si es dóna preferència a intervencions que serveixen per donar una bona imatge o, per contra, si es tendeix a crear polítiques amb valor afegit, encara que estiguin concebudes a mitjà o a llarg termini.

“Sí, perquè el problema dels municipis és que no hi ha diners; per tant, com que no hi ha diners, s’han de prioritzar coses. Llavors les prioritats vénen marcades per aquell equip de govern, per tant, amb una línia molt clara o bé perquè es busquen diners per fer coses, que és el que et demanen els joves, fer coses. Si tu no tens molt clar que has de sumar les dues, la que va en detriment és l’efectiva; per tant, acabes posant en valor la quantitativa i la que no té valor real, i ja està. Per exemple, a peu de carrer, penso que els educadors de carrer i ben connectats amb els punts joves, punts joves on hi hagin d’haver-hi i en serveis socials i altres recursos, doncs són molt bàsics.” (A5)

Un dels eixos als quals els arrelats donen més importància per treballar en l’àmbit de les polítiques locals de joventut és el de la participació. Pel que fa a la creació de consells locals de joventut, s’ha observat que els dos joves que n’han parlat han mostrat opinions contraposades: d’una banda, el primer expressa el seu neguit per continuar creant associacions quan la gent que hi participa és sempre la mateixa. En aquest sentit, defensa que cal estimular les entitats juvenils que ja estiguin desenvolupant una tasca activa al municipi, més que no ajudar a crear-ne de noves:

“[...] jo no sóc partidari de fer consells locals de joventut, perquè et trobes que un jove que està participant a una entitat està participant a 10; per tant, li estàs demanant, a més a més de participar en una cosa, que... doncs que ha d’organitzar totes les activitats que ell ja fa i que, a més a més, això li pot entrar en contradiccions i, tot i que és una cosa que la gent intenta, que la gent s’agrupi, penso que quan hi ha un grup que funciona, ni que sigui per una activitat a l’any, se li ha de donar suport per allò i optar per donar més bons resultats que una comissió gestioni tot el que es fa al llarg de l’any.” (A5)

De l’altra, el segon atribueix el dèficit que el poble té en polítiques de joventut al fet que no hi ha un grup de joves que s’hi dediqui específicament. Reivindica el paper estratègic que pot arribar a desenvolupar un consell local de joventut:

"(...) i també és bàsic poder engegar un consell local de joventut, és a dir que allà és on s'ha de discutir realment les problemàtiques que hi ha amb els joves, si és transport públic que si és qualsevol altra cosa o temes més associatius..." (A3)

7.5. Quines creuen que són les principals problemàtiques del món rural

En aquest apartat es fa èmfasi en les problemàtiques que els joves arrelats han detectat en els municipis rurals. Per tant, no es fa una descripció exhaustiva de tot el ventall de mancances que el món rural pateix actualment, sinó que se'n detallen les que les persones entrevistades han remarcat al llarg del seu discurs.

La primera de les problemàtiques que els arrelats destaquen, i en què tots estan d'acord, és la **mobilitat obligada** que comporta viure en una àrea de densitat baixa. Com ja s'ha explicat prèviament, aquesta manca, que és molt general a la major part dels pobles, està molt assumida pels habitants del món rural. És a dir, saben que tenen un dèficit de transport públic i una necessitat de moviment per accedir a diferents serveis i recursos, però això no els provoca gaire neguit perquè sempre ha estat així i les possibles solucions són molt parcials. El que sí que destaquen és que aquesta manca es viu d'una forma diferent entre els majors i els menors d'edat. Abans de poder accedir al vehicle privat, els joves són molt dependents dels pares o familiars a l'hora de poder moure's més enllà de l'àmbit local.

Finalment, cal tenir present que, a la problemàtica de la mobilitat obligada s'afegeix un altre inconvenient: el desplaçament nocturn per raons d'oci, ja que, quan els joves de pobles petits surten de festa han de fer un ús gairebé obligatori del vehicle privat.

La mobilitat obligada dels joves del món rural també està lligada a una **deficient xarxa de transport públic**. En molts pobles petits, la freqüència, el preu i la qualitat dels mitjans de transport públic no els fan gaire atractius. Aquestes són unes mancances detectades per tots els joves les quals, tanmateix, no tenen una resposta fàcil, ja que en molts dels municipis rurals és difícil planificar l'increment o la millora dels serveis de transport públic.

Una altra de les problemàtiques detectades pels joves arrelats és que, en alguns pobles, l'**accés a l'habitatge** no és fàcil. La dificultat pot venir pel fet que hi hagi una manca d'oferta de lloguer, perquè les normes urbanístiques no permeten edificar més o perquè els preus s'han disparat en els últims anys i els joves no hi poden accedir. Tanmateix, als pobles, les famílies acostumen a ser propietàries d'un terreny o d'una casa al mateix municipi o al camp. Més d'un arrelat ha coincidit a remarcar aquesta particularitat del món rural, per la qual l'accés a l'habitatge pot resultar més fàcil.

D'altra banda, també hi ha pobles en què, bé perquè s'hi ha posat en marxa alguna política activa de creació d'habitatge protegit, bé perquè el *boom* de la construcció hi ha deixat un parc d'habitatges extens, les possibilitats de trobar-hi un immoble són més elevades:

"*Bueno*, una mica, jo trobo que l'habitatge ha millorat, no? Perquè hi ha més pisos, com he dit, i tens l'opció, per exemple, *antes* eren tot cases i una casa gran i vella l'havies de reformar i *pos* una mica te trobaves amb això. Ara no, ara ha millorat molt, a més s'ha de dir que l'ajuda esta de... que dona lo Departament de Joventut... Sí, estan a un edifici nou i igual paguen això, 300 o 350 euros, que el piset està, *claro*, pos nou, i amb això ja pots fer plans de futur una mica." (A2)

Una altra de les mancances que els joves han identificat és l'**escassa oferta formativa** a la qual es pot accedir des dels pobles petits. L'accés als centres de coneixement queda més llunyà. A més, també s'anota que la formació existent és més limitada en varietat, en horaris, etc., sobretot si es compara amb àmbits urbans. En aquest sentit, es torna a veure que l'increment de la mobilitat obligada és el que facilita la solució a aquestes mancances. Però cal no oblidar que els joves del món rural, en termes generals, com més es vulguin especialitzar, més lluny hauran de marxar.

"És a dir, penso que a Barcelona pots, ja no només escollir el centre, sinó pots fer la titulació que vulguis; en canvi, viure en un poble et condiciona. És a dir, si, per exemple, quan aquí es feia un cicle formatiu d'electrònica i de mecànic i d'administratiu, estaves portant la gent a formar-se en aquests dos àmbits, no tant que la gent pogués dir 'Jo vull fer això'." (A5)

Per tant, tal com s'ha comentat en altres parts de l'informe, s'obre un debat a l'entorn de l'**accés als recursos i equipaments** per part de la societat rural. Efectivament, algunes de les mancances que els joves arrelats del món rural posen sobre la taula fan referència a la manca de centres de formació, d'espais d'oci diürn i nocturn, de serveis especialitzats, etc. Però cal que aquests siguin a tot arreu? Si es compara amb les oportunitats que la ciutat o la mateixa Àrea Metropolitana ofereix, el món rural sempre serà a la cua, i això es veurà com un problema. Els arrelats expliquen que cal desdibuixar l'horitzó de possibilitats que les ciutats denses ofereixen i cenyir-se a la realitat dels espais menys poblats. En aquesta línia, el que sí que caldrà fer és planificar i coordinar recursos, mancomunar serveis i entendre el territori com un ens enxarxat on cada node pot desenvolupar una funció determinada, sense que aquesta s'hagi de reproduir en cadascun dels pobles. Així, sembla que no té sentit que cada poble tingui un institut, perquè hi ha municipis que no tenen població suficient i, per tant, la necessitat de crear una nova infraestructura perd sentit.

"[...] jo penso que també és positiu que hi hagin mancances, per exemple, jo què sé, Vic està fent una aposta de crear un centre cultural i a la comarca som els que som i ja ens trobem a tot arreu, que a més a més ens trobem per anar a veure el teatre, he he, no? Per tant jo penso que anar a Barcelona no ha de ser un problema *sèrio*. El que no pot ser un problema és anar a Barcelona, que és una mica el que hi ha ara. Jo crec que facilitar l'accés a la cultura és més fàcil i més *barato* que crear equipaments o segons quin tipus d'oferta cultural." (A5)

Per tant, sembla més lògic garantir l'accés als serveis o als equipaments que no crear-ne per tot arreu. La irracionalitat de crear segons quines noves infraestructures és una altra de les problemàtiques del món rural, que, paradoxalment, és una de les solucions a les mancances que alguns joves perceben per al seu poble.

"[...] jo penso que el problema més greu que tenen els pobles és que volen generar més del que realment haurien de fer, i això acaba anant en detriment i, mentre tot ha anat bé, jo penso que no se li ha donat importància, però hi ha aspectes que s'han de mancomunar i si això no s'entén, doncs no, primer que trenques les pròpies necessitats en associar-se." (A5)

Un dels joves arrelats, regidor en un ajuntament de 1.500 habitants, ho explica clarament: el jovent –i tot el poble– necessitaria una sala polivalent, però no és econòmicament viable. Aquest és un bon exemple de la necessitat que tenen els pobles petits de mancomunar serveis i equipaments.

Tal com s'exposa en altres parts de l'estudi, per als joves arrelats és important que el municipi tingui clar fins a on arriba a l'hora de crear i de mantenir nous complexos. Alguns pobles rurals de Catalunya viuen amb el risc d'un creixement excessiu.

"Tota la vida havíem sigut, havíem estat, allò que en teoria en fèiem conya, però que tota la vida havíem estat 3.500 habitants i ara, des de fa poc, en som 5.000 ja, ja hem passat els 5.000. I abans era el nucli i ara és urbanitzacions, hi ha urbanitzacions..." (A4)

Una altra de les mancances, que no s'explica en detall en aquest apartat perquè ja s'ha analitzat en altres parts de l'informe, és que als pobles l'**oferta laboral** és molt limitada, especialment per a joves altament formats. Els pobles no poden oferir gaires llocs de treball a gent que tingui un grau elevat de coneixement, sobretot en disciplines molt específiques. Tots els joves arrelats han coincidit a argumentar que cal estimular el retorn dels joves que marxen a formar-se a entorns urbans per tal de diversificar econòmicament els pobles d'origen. Per poder aconseguir-ho, les ciutats intermèdies juguen un paper rellevant, ja que poden oferir un ventall més gran d'oportunitats a diferents professionals.

Alguns dels entrevistats proposen un estímul empresarial del món rural. Pensen que cal ajudar els joves a crear empreses noves i innovadores que retinguin valor afegit al poble i a la comarca. Aquest suport ha d'anar vinculat a una trajectòria educativa i formativa que ajudi els joves que tinguin la il·lusió de començar la seva empresa. Una perspectiva important a l'hora d'enfocar la creació de llocs de treball per a persones altament formades és la visió supramunicipal; no es pot pensar només a crear un negoci tancat en un únic municipi. La millora de les comunicacions, tant físiques com virtuals, permet que els joves pugin desenvolupar tasques professionals amb més facilitat.

"No, jo crec que la comarca ha de dir realment què vol. Parles a nivell de comarca, eh? Sí, sí, sí. És bàsic, perquè, a veure, en el poble, nosaltres encara que tenim, més o menys, unes possibilitats de créixer encara en sòl industrial, en sòl urbà i, per tant, jo veig que la gent que viu al poble té oportunitats tant de viure com de treballar-hi o de *disfrutar* el municipi. [...], perquè això és un futur amb qui, evidentment, la comarca ha de marcar quin és el seu model de desenvolupament socioeconòmic, i això condicionarà doncs que hi hagi més o menys oportunitats." (A5)

7.6. El futur del poble

Els joves arrelats tenen clar que el futur del poble passa per una **millora important de la planificació** a diferents nivells. Cal esbrinar cap a on vol caminar el poble, ja que sembla que n'hi ha més d'un que no té clara la direcció que vol seguir, i aquest fet impedeix veure amb profunditat quin ha de ser el futur del municipi.

Els joves expressen que hi ha una necessitat imminent de planificar el futur. A més, aquesta planificació ha de ser estratègica per poder visualitzar l'horitzó a mitjà o llarg termini i poder detectar les principals mancances i oportunitats que el poble presenta. No es poden fer polítiques locals sense tenir clares les característiques que defineixen el municipi en qüestió. Tots els pobles tenen trets que es poden potenciar per millorar la qualitat de vida de la seva gent. Són les polítiques locals les que més fàcilment hi poden donar resposta.

"Bé, jo crec que hem començat a caminar i encara estem en un aprenentatge, allò que dèiem que érem un *barco* sense rumb i que necessitem marca'ns allà on volem anar, claríssimament, però, un cop ho tinguem, si juguem bé les cartes, tenim una de possibilitats increïbles, és a dir, tenim el medi natural intacte, estem molt ben comunicats, som a la porta de la Costa Brava, és a dir, si sabem potenciar totes les coses que tenim no hauríem de tenir cap mena de problema." (A3)

La planificació ha de fer-se en sintonia amb l'estratègia de la comarca o l'àrea d'influència. Els pobles no poden anar deslligats dels pobles veïns perquè, cada vegada més, sembla que la millor manera de cobrir les necessitats locals és obrir les portes a la col·laboració supramunicipal.

És interessant remarcar que el fet de **tenir més present les particularitats del municipi** també és una oportunitat per valorar els trets que donen identitat i personalitat a l'entorn rural. Aquesta és una altra de les reflexions que els joves arrelats han fet. Si no es treballa amb cura des del mateix poble per millorar-lo, es pot caure en l'error de perdre trets que el defineixen. En la mesura que la gent del poble i els nousvinguts fan un esforç per identificar-s'hi, el poble es reforça i segurament serà més fàcil arribar a un consens per mirar planificadament el futur. Aquest exercici es pot exemplificar amb actuacions com el foment del comerç local de proximitat, la dinamització de la vida cultural dels pobles petits o l'esforç que alguns municipis rurals estan fent per diversificar l'economia local.

"[...] Ajuda a mantenir el comerç de proximitat i, per tant, jo penso, doncs, que serà un motor important de la comarca. Amb tot tipus de temes, eh?, amb propostes culturals, com d'iniciatives socials, com les de dinamització econòmica, eh? Que jo penso que en aquest sentit s'hi treballa." (A5)

Quan es pensa en el futur dels municipis rurals, cal plantejar-se si passa per **reforçar el sector agrari**. Els joves arrelats, sobretot dos que treballen al sector agrari, han intentat argumentar la resposta a aquesta pregunta. Partint del fet que els pobles rurals catalans són menys agraris, la resposta és complexa.

L'activitat primària va perdent pes, sobretot en nombre d'actius i en repercussió econòmica. Les dinàmiques dels últims vint anys han provocat una forta reestructuració del sector. Cada vegada hi ha menys gent que treballa la terra, les explotacions agràries són més grans i el sistema de suport al sector també es va afeblint. És a dir, cada vegada costa més trobar un mecànic per reparar el tractor o un planter per sembrar. La massa crítica que dóna sentit al sector s'ha reduït fins al punt que sembla que la pagesia sigui una espècie en perill d'extinció.

El relleu generacional de les explotacions catalanes és un tema de màxima actualitat. Un dels joves explica que, per ser pagès, cal haver-hi nascut, i que gairebé és impossible accedir-hi de nou:

"Gent que es vol dedicar a l'agricultura compra terra i vol tirar endavant, no. Ha de venir de família, un es dedica a l'agricultura... L'agricultor jo considero que s'hi neix, no es fa, s'hi neix, és molt difícil fer-te'n perquè hi ha d'haver un gran amor a la terra, un gran amor al treball i una gran dedicació." (A1)

El que tenen en comú els fills que han nascut en explotacions agràries tradicionals i els joves que provenen de famílies no agràries és l'atracció per la terra i la il·lusió amb què la treballen. És una feina que no entén d'horaris ni de pagues a final de mes, però que aporta una satisfacció personal lligada a l'esforç personal i a la passió pel camp. Els joves que ho tenen clar tiren endavant explotacions agràries viables.

Un dels arrelats expressa que la distància entre el món rural i l'urbà és cada vegada menor. Són dos espais que s'apropen des de diverses òptiques. El món rural ha estat envaït subtilment per elements urbans com ara autopistes, centres d'oci, urbanitzacions, etc. Per tant, es pot entendre que el món rural i l'urbà són cada vegada més a la vora, però alguns d'aquests espais rurals encara mantenen trets agraris que els fan realment diferents dels entorns urbans. És en aquest punt on cal tornar-se a fer la pregunta de si el futur dels pobles rurals passa per enfortir el sector agrari, ja que és una realitat que molts pobles rurals catalans estan deixant d'identificar-s'hi.

"Rural, sí, però agrari, potser ja no, és a dir, continuem sent poble, *siguent* pocs, fent les coses mitjanament conjuntament, amb molta proximitat amb les zones de l'entorn, però que hem deixat de ser, tot i que sigui una de les planes agràries que pertanyen a la plana de la Selva, és a dir, ja comencem a diferenciar també els problemes agraris amb els problemes rurals. I potser també la similitud d'allò que comentaves abans entre rural i urbà s'està escurçant i seria més aviat els problemes o diferències entre agrari i urbans." (A3)

Els joves arrelats que han posat èmfasi en la dinamització del sector agrari en defensen un ressorgiment. Són conscients que la pagesia ha perdut molt de pes i protagonisme en la societat catalana, però també creuen fermament que cal potenciar-la. L'enfortiment del sector depèn, en certa manera, de la capacitat d'innovar i cercar noves formes d'entendre les estratègies que cal desenvolupar en les explotacions agràries catalanes. Aquestes estan lligades a cercar la venda directa dels productes, prioritzar la qualitat per sobre de la quantitat, fer produccions més sostenibles o diversificar les mateixes explotacions amb alternatives com ara el turisme rural o l'artesania alimentària.

De fet, és el mateix sector agrari el que ha d'aprofitar les oportunitats que ofereixen els espais rurals complexos i cada vegada més densos. Certament, algunes d'aquestes oportunitats passen per aprofitar un mercat que és cada vegada menys llunyà. Les ciutats, ja siguin denses o poc denses, es van apropant a les explotacions agràries, on es produeixen els aliments. Per tant, quan els joves visualitzen el futur del poble, els agradaria que el sector agrari hi tingués més protagonisme. A més, també entenen que les condicions de vida aniran millorant: pensen que encara es guanyarà més en qualitat de vida i creuen que els processos de planificació estratègica i de polítiques a mitjà termini funcionaran i que, per tant, es podran cobrir bona part de les mancances que alguns municipis rurals tenen actualment.

Conclusions

En aquest capítol final presentem una síntesi del que s'ha dit fins ara i una reflexió sobre els temes cabdals que s'han anat perfilant, fent un èmfasi especial en les qüestions relacionades més directament amb la formulació de les polítiques públiques.

Principals problemàtiques detectades

L'**habitatge**, contràriament a l'estereotip que es té en el món urbà, és l'aspecte que tots els col·lectius entrevistats senyalen com un problema greu del món rural. No obstant això, cada municipi presenta unes problemàtiques diferenciades: hi ha municipis on ni tan sols és possible accedir-hi, i no per qüestió de preus sinó per normatives urbanístiques, i n'hi ha d'altres, en canvi, en què el preu elevat ha fet que no estiguin a l'abast dels joves. El lloguer tampoc no és una alternativa viable, ja sigui perquè n'hi ha poca oferta, perquè els propietaris són reticents a oferir-lo als joves o perquè els preus també són molt alts.

L'**ocupació** és un altre dels problemes clau detectats. Els agents entrevistats demanen un esforç interdepartamental per poder-hi fer front. Molts dels municipis rurals no són capaços d'oferir oportunitats de feina als joves que hi viuen, bé perquè hi ha poca diversificació dels sectors productius, bé perquè els municipis eminentment agrícoles no generen nous llocs de treball. Els joves especialitzats en el sector de la construcció i els serveis també tenen dificultats d'inserir-s'hi a causa de la crisi actual. I els joves altament qualificats i ben formats no troben prou oportunitats al municipi per accedir a una feina adequada al seu perfil professional.

Pel que fa a l'**educació**, amb la incorporació de l'ESO als 12 anys s'obliga als joves de municipis rurals on no hi ha institut a seguir una mobilitat obligada. Això aporta autonomia als joves de 12 anys, ja que han de fer part de les activitats extraescolars fora del municipi. Els ajuntaments intenten contrarestar aquesta realitat amb activitats que ocupin la resta de temps lliure entre setmana, durant els caps de setmana o durant les vacances.

Finalment, la **mobilitat** ha estat una altra de les problemàtiques clau assenyalades. Una mobilitat motivada per dos motius: l'educatiu i el relacionat amb l'oci, especialment el nocturn. S'ha constatat un dèficit alt de transport públic i, en correlació, una dependència alta del transport privat. A més, la relació del jove amb el poble canvia radicalment quan aconsegueix una autonomia per desplaçar-se. El fet de disposar de cotxe privat facilita que els joves s'escapin a cercar noves activitats que el municipi no els ofereix. Aquest fet pot explicar una poca participació o implicació amb el municipi d'origen.

Mobilitat i trajectòries juvenils rurals

Pel que fa a la mobilitat dels joves, cal distingir entre el tipus i les raons. El tipus de mobilitat respon a la relació que es manté amb la llar familiar i pot ser diària, intermitent i independent. Les raons, que s'han anomenat *moments de transició*, són de tipus educatiu, laboral i residencial. Els joves del món rural acostumen a seguir una trajectòria vital que comprèn els tres moments transicionals esglaonats en el temps. El que difereix els joves és el tipus de mobilitat associada a cada moment de transició. El moment transicional més important i que marca fortament aquesta trajectòria és l'educatiu. En la major part dels casos, aquesta etapa comença amb una mobilitat diària, quan es va a l'institut, que és seguida d'una d'intermitent, sobretot quan se segueixen estudis superiors. El nivell educatiu condiciona els moments transicionals següents, que tenen a veure amb la inserció al món del treball i amb l'establiment d'una residència independent de la llar familiar.

Els perfils analitzats responen a trajectòries previsibles o lògiques en funció del nivell educatiu, del lloc on es fa la primera inserció en el món del treball i del lloc de residència on el jove s'emancipa econòmicament i domiciliària. S'han pogut agrupar en dos grans grups: els lineals i els trencats. La linealitat es dibuixa en funció de l'àrea d'influència on es desenvolupen les trajectòries vitals i es defineix per la coherència a l'hora de mantenir una mateixa àrea d'influència a partir de la primera mobilitat. Així, són lineals aquells perfils que mantenen una trajectòria educativa –generalment, succeïda en un primer moment–, laboral i residencial a la mateixa àrea d'influència. En canvi, els perfils trencats són variacions dels lineals.

En funció dels estudis assolits, s'han definit tres tipologies de perfils: expansiu, obert i recollit. No tots els joves altament formats han marxat del poble per estudiar. Hi ha un grup que, entre altres motius, però sobretot perquè se sent molt arrelat al poble d'origen, segueix igualment estudis superiors sense abandonar la llar familiar. Hi ha també un grup de joves que no té inquietud per formar-se i tampoc no marxa del poble. A aquests joves els queda una trajectòria limitada, que classifiquem com a recollida. És, doncs, un jovent que s'insereix en el món laboral en una zona molt propera i que viu al municipi d'origen o als voltants.

La majoria dels joves entrevistats manifesten el desig de retorn al poble i, si aquest no és possible (majoritàriament per falta de feina o d'un habitatge assequible), la voluntat de sentir-s'hi vinculat d'alguna forma: participant en activitats, visitant els familiars i amics, etc.

Un dels debats que s'ha originat és si els pobles han de tenir una oferta semblant a la de les ciutats, o si s'han d'equiparar al món urbà pel que fa als equipaments. Alguns opinen que sí, mentre que d'altres adverteixen que aquesta equiparació seria una amenaça, perquè podria desvirtuar l'essència del món rural i el seu estil de vida. Aquesta opinió es justifica, a més, dient que no seria eficient i que el vehicle privat supleix aquesta mancança: permet arribar al món urbà, on sí que hi ha aquesta oferta. Una de les exigències que es desprèn de les entrevistes és que hi ha d'haver una aposta seriosa per afavorir aquesta mobilitat entre el món urbà i el món rural, més que no una duplicació d'equipaments.

L'increment de la mobilitat entre els diferents espais fa que es creïn nuclis de referència que acostumen a coincidir amb les capitals de comarca. Aquestes ciutats mitjanes donen resposta a diferents tipologies de joves: els que "com a molt" viuran en una d'aquestes ciutats intermèdies, perquè vénen del poble i no els agrada el que és urbà, i els que "com a molt" també s'estaran en aquest tipus de ciutats, perquè vénen del món urbà i no anirien mai a un poble.

Les entrevistes també han mostrat que els joves del món urbà i del món rural cada cop són més semblants pel que fa a formes de vestir, formes de pensar, accés a les noves tecnologies, etc. Tanmateix, el que sí han advertit els joves és un canvi de valors entre el jovent de més edat en comparació amb el de menys: valors com la cultura de l'esforç, la manca d'implicació o el valor que es dona a la terra són els que els diferencien.

Paral·lelament, també s'han especificat les diferències entre el món urbà i el món rural: pel que fa al primer, els joves n'esmenten la quantitat d'oferta en béns, serveis, vida (sobretot quan és hivern, que els pobles se'n veuen mancats), les facilitats en el transport públic i l'anonimat. Per contra, del món rural destaquen la qualitat de vida, l'entorn on viuen, la tranquil·litat i l'estil de vida que proporciona, com, per exemple, la proximitat en les relacions i la solidaritat veïnal i familiar.

Pel que fa als joves arrelats, cal destacar que són persones molt vinculades socialment i/o políticament al poble. La majoria té estudis universitaris superiors, forma part de múltiples entitats i associacions, té una llarga tradició familiar d'arrelament al poble i creu fermament que cal lluitar per millorar les condicions de vida del món rural. A més, han posat el punt d'atenció del món rural en les necessitats actuals i la falta de visió i planificació estratègica.

Polítiques públiques al món rural

Finalment, ens resta referir-nos al paper de les polítiques públiques en l'enfortiment del món rural, a través de l'acció sobre el col·lectiu jove, que en darrera instància n'és el futur.

L'estudi posa de manifest que queda pendent fer una **definició clara i operativa del que s'entén per** jove, que faciliti el disseny i la implementació de les polítiques públiques, sobretot les de joventut. Aquesta mancança es fa més palesa en el món rural perquè s'amplia tant per a edats més joves com per a més grans. Això es fa evident especialment quan cal acotar les polítiques que es poden desenvolupar des del Pla local de joventut. La recerca ha evidenciat una divisió del col·lectiu en tres franges d'edat: dels 12 als 18 anys, dels 18 als 25 anys i des dels 25 fins als voltants dels 30. Aquestes franges responen a dinàmiques i necessitats diferents i la resposta que el PLJ hi aporta també hauria de ser-ho.

Pel que fa als recursos existents per als joves del món rural, una de les eines cabdals és el **Pla local de joventut**. El coneixement del PLJ és divers, sobretot entre els joves i l'equip de govern. Pel que fa als joves, es poden trobar des dels que hi estan molts implicats fins als que no el coneixen ni n'havien sentit a parlar

mai. I, quant a l'equip de govern, n'hi ha que el consideren una política estratègica de l'ajuntament i n'hi ha que no tenen coneixement de l'existència d'un PLJ. En qualsevol cas, hi ha un consens generalitzat que és un document en format de full de ruta que serveix per dinamitzar les activitats dels pobles des d'una mirada juvenil. La major part d'actuacions s'emmarquen dins dels eixos culturals i d'oci, ja que és per on és més fàcil accedir al jovent. El PLJ actua com a element de cohesió entre els joves i entre les diferents generacions que conviuen al municipi.

Així, tot i que, en efecte, el PLJ difícilment incideix sobre les principals problemàtiques detectades, sí que té una funció important a l'hora de dinamitzar la joventut i enfortir l'entramat social. Aquesta és una feina de fons que sens dubte acaba donant fruits (en termes d'arrelament i cohesió, que al capdavant són fonamentals per aconseguir que el jovent es plantegi quedar-se o retornar al municipi i desenvolupar-hi el projecte de vida). Tot i això, caldria plantejar-se a fons els objectius estratègics dels PLJ rurals, ja que la pràctica que acabem de descriure no s'acaba de correspondre amb els objectius teòrics que s'impulsen des de la Secretaria de Joventut, basats en la integralitat i la transversalitat.

Per exemple, el PLJ es focalitza majoritàriament en els joves de menys edat, que són els que s'estan al municipi i els més fàcils de motivar i implicar en les activitats proposades. D'altra banda, i pel que fa als continguts, els aspectes relacionats amb l'**oci** i el **lleure** són els que més es treballen, en la mesura que esdevenen les portes d'entrada per a motivar, implicar i donar-se a conèixer entre els joves. Són aspectes lúdics que faciliten la participació. La **salut** és un eix que també es treballa molt des dels del PLJ, però es detecta que les formes amb les quals s'aborda no estimulen els joves a parar-hi atenció. De manera semblant, la **interlocució** ha estat treballada a través de la construcció del mateix PLJ, amb el qual s'ha obert una via de contacte entre l'ajuntament i els joves, ja sigui mitjançant la figura tècnica o sense aquesta. Evidentment, no tots els joves ni tots els ajuntaments s'hi han implicat de la mateixa forma, però ha possibilitat que els consistoris hagin d'escoltar i tenir en compte les demandes d'aquest col·lectiu i, per tant, marqui una nova forma de fer política. Finalment, un altre dels aspectes més treballats des del PLJ és l'**associacionisme**. En aquest sentit, el repte actual per als PLJ és mantenir actives les entitats que funcionen sense desgastar els joves que "estiren el carro".

Així doncs, bona part de les activitats en què els municipis esmercen més temps i recursos no acaba de respondre a les principals problemàtiques detectades amb relació a la joventut rural ni s'encabeix dins dels plantejaments impulsats pel PNJCat. En aquest sentit, és important (i des del territori s'aprecien els esforços realitzats) el procés iniciat des de la Secretaria de Joventut per tal d'establir unes **línies estratègiques** per a l'elaboració dels PLJ rurals, sobretot a l'hora d'implicar-hi els joves en el disseny i l'execució.

Un aspecte considerat clau per al desenvolupament i l'èxit del PLJ és la **implicació dels agents**: tècnics, polítics i joves. Normalment, la implicació dels agents varia molt en funció de la voluntat política de cada municipi. Primerament, cal destacar l'esforç que fan els municipis, especialment els més petits, per realitzar el seu PLJ. En segon lloc, i un cop el municipi ja té un PLJ, cal que hi hagi una bona predisposició per part de l'equip de govern de tirar-lo endavant. És vital que els ajuntaments es creguin els PLJ i que no només hi donin suport, sinó que s'hi impliquin i el coneguin. Tots els col·lectius entrevistats destaquen el valor de la figura del tècnic o tècnica de joventut. Sense aquesta figura, és molt difícil no tan sols implementar el PLJ, sinó també dissenyar-lo i avaluar-lo. A més, la figura tècnica compleix múltiples funcions: interlocutor, dinamitzador, dissenyador, assessor, etc. Als municipis amb menys recursos o més petits, davant de les dificultats per tenir un tècnic propi, s'ha destacat la vàlua dels tècnics compartits o dels comarcals. Això ha aportat un increment de l'intercanvi d'experiències entre diferents municipis, així com una major col·laboració entre ells que ha afavorit el desenvolupament de projectes intermunicipals.

Coda

El món global acosta cada vegada més les trajectòries personals dels joves dels diferents àmbits territorials. La societat de la informació i les millores del transport escurcen les distàncies. En aquest escenari, sembla que les dinàmiques dels joves de poble i de ciutat no són tan dispars. Les oportunitats per desenvolupar-se en un món obert poden no quedar tan llunyanes.

Tanmateix, quan les variables territorials es dibuixen sobre el mapa, les oportunitats dels joves en funció del lloc on siguin no són tan semblants. Els joves del món rural poden accedir a un nombre elevat de recursos, però requereixen un desplaçament físic des de l'origen. Han d'abandonar el poble per cercar allò que altres

joves d'entorns més urbans poden trobar amb més facilitat. Més enllà d'aquesta similitud inicial, doncs, una de les aportacions que cal destacar és que el món rural és encara una realitat desconeguda per gran part de la població en general. Sorprèn el desconeixement d'aquesta realitat, fins i tot per part de la població que s'està a la capital de comarca, fet que s'incrementa quan parlem de la del món metropolità. El patró es repeteix a nivell institucional. Davant això, es demana una millor aproximació de les estratègies polítiques de les administracions a la realitat del món rural. Es reclama un apropament real al territori, descentralitzat i sensible amb l'àmbit rural.

Què pot esperar el món rural dels joves? Ja siguin nascuts allí o nouvinguts, els joves són un element de dinamització per al món rural. Són joves formats, implicats en les seves apostes professionals i decidits a vincular-se a aquest territori, perquè s'hi senten a gust i se l'estimen. No obstant això, hi ha un problema en la seva implicació: el defensen i el senten seu, però no acaben de trobar l'espai on participar de forma activa en la vida local.

El futur del món rural passa també per enfortir el sector agrari i atorgar-li un pes més rellevant, tant social com econòmicament. S'exigeix un nou paradigma per entendre l'espai agrari, on es visualitzin noves maneres de gestionar explotacions agràries amb caire sostenible, viable i competitiu.

Bibliografia

- Aldomà, I. (2006). "Acció pel desenvolupament rural", ponència presentada a l'Assemblea d'Olot.
- Aldomà, I. (2007). "La ciutadania rural contra el patrimonialisme agrari", ponència presentada al Congrés de la Joventut Socialista de Catalunya, Lleida.
- Birgit, J.; Shucksmith, M. (eds.) (2004). *Young People in Rural Areas of Europe*, Aldershot, Ashgate Publishing Limited.
- García Bartolomé, J. M. (2005). *La juventud rural y la juventud agricultora. Estado de la cuestión*, Madrid, MAPA.
- García Bartolomé, J.M. (1991). "Sobre el concepto de ruralidad: crisis y renacimiento rural", a *Política y sociedad*, núm. 8.
- Generalitat de Catalunya (2007). *Pactes territorials per al món rural*.
- González, J. J. (2002). "Juventud rural y relevo generacional en la agricultura", a *Jornada temática del Libro Blanco de la Agricultura y del Desarrollo Rural sobre Políticas de relevo generacional e incorporación de la mujer al mundo rural*, Madrid, 14 de novembre de 2002.
- González, J. J. (1990). "La incorporación de los jóvenes a la agricultura", a *Revista de estudios agro-sociales*, núm. 154, pp. 39-96.
- González, J. J.; De Lucas, A.; Ortiz, A. (1985). *Sociedad rural y juventud campesina, un estudio sociológico de la juventud rural*, Madrid, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.
- Hoggart, K. i Paniagua, A. (2002). *Lo rural, ¿Hechos, discursos o representaciones? ¿Una perspectiva geográfica de un debate clásico?*, ICE. Globalización y mundo rural.
- Observatori Català de la Joventut (2006). *La realitat juvenil a Catalunya*, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya.
- Observatorio Europeo Leader (2001). "Declaración de Cork, por un paisaje rural vivo", a *Conferencia Europea de Desarrollo Rural*, Cork, 7-9 de novembre de 1996.
- Prieto, R. (1992). *Asociacionismo juvenil. Espacio rural e intermedio*, Madrid, Instituto de la Juventud, Ministerio de Asuntos Sociales.
- Prieto, R. (2000). "Perspectivas de la juventud rural en una sociedad de cambio", a *Estudios de juventud*, núm. 48.
- Saez, J. (1995). "Los estudios sobre juventud en España: contextos de un proceso de investigación-acción (1960-1990)", a *Revista internacional de sociología*, núm. 10.
- Viladomiu, L. i Rosell, J. (2007). *Evaluación Ex Ante del Programa de Desarrollo Rural de Catalunya*, Generalitat de Catalunya. 2007
- Viladomiu, L.; Rosell, J.; Vaillant, Y.; Zamora, A. (2004). "Empresas y empresarios en las comarcas rurales catalanas", a *Documento de economía industrial*, núm. 21.